Bijlage A Begrippenlijst

Bruto oppervlakte: Totale oppervlakte van het zonneveld inclusief landschappelijke inpassing. Een vuistregel is dat 25% van het oppervlak onbedekt blijft.

Bouwperceel: Een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

Bouwvlak: Een geometrisch bepaald vlak, waarmee de gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen, en bouwwerken geen gebouwen zijnde, zijn toegelaten.

Coöperatie: Een autonome organisatie van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale en culturele behoeften en ambities te behartigen door middel van een onderneming waarvan ze samen eigenaar zijn en die ze democratisch controleren. Coöperaties hebben een collectief doel met een zakelijke basis. De leden bundelen hun krachten in de coöperatie om hun individuele en gezamenlijke doelen te bereiken en waarde te creëren voor de leden.

Ecologisch maaibeheer: Ecologisch maaibeheer betekent dat bij het maaien rekening wordt gehouden met de aanwezige flora en fauna door bijvoorbeeld minder maaien, meer gefaseerd maaien en maaisel afvoeren. De maaier moet ervoor zorgen dat er een visueel aantrekkelijk en gevarieerd terrein met een hoge natuurwaarde ontstaat. De soortenrijkdom van planten en dieren wordt daardoor vergroot.

Energiegemeenschap: Is een entiteit die, zonder winstoogmerk, ten behoeve van haar leden of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht met als hoofddoel het bieden van economische, sociale of milieuvoordelen voor haar leden, of aandeelhouders en/of omgeving waar ze werkzaam is.

Financiële participatie: De mogelijkheid om financieel deel te nemen aan het project, of op een andere manier profijt te hebben door een tegemoetkoming. Bijvoorbeeld in de vorm van financiële obligaties, eigendomsparticipatie, een omgevingsfonds of combinatie hiervan.

Gebiedsgerichte spoor: Een gebiedsgerichte aanpak voor grootschalige zonnevelden (trede 4 van de zonneladder), met relatief grote maatschappelijke impact, die onder bepaalde ruimtelijke en maatschappelijke voorwaarden en criteria in zoekgebieden gerealiseerd kunnen worden.

Grondopstelling: Zonnepanelen in veldopstelling.

Initiatiefnemer: Partij die een zonnestroominstallatie of zonneveld wil realiseren.

Kleinschalig zonneveld: In dit beleidskader wordt hieronder opstellingen van zonnepanelen verstaan die kleiner zijn dan 500 m2 (gelijk aan 666 m2 inclusief landschappelijke inpassing zoals struweel en hagen.

Koppelkansen: Het combineren van meerdere opgaven in een gebied met bijvoorbeeld kringlooplandbouw, biodiversiteit, klimaatadaptatie en tegengaan van bodemdaling.

kWp: Kilowattpiek is een eenheid voor geleverde energie van een zonnestroomsysteem. Met een instraling van 1.000 watt per vierkante meter betekent dit dat een zonnepaneel van 1 m² een vermogen heeft van 100 à 200 wattpiek. Om een PV-installatie met een vermogen van 1 kWp (1.000 Wattpiek) te bouwen zijn dan 5 à 10 m² zonnepanelen nodig.

Locatiespecifieke spoor: Het locatiespecifieke spoor omvat zonnevelden conform trede 2 en 3 van de zonneladder. De ontwikkeling van zonnevelden binnen dit spoor zijn mogelijk binnen de gehele gemeente Nieuwkoop en zijn enkel onderhevig aan toetsing aan de ruimtelijke voorwaarden binnen dit beleidskader.

Lokaal eigendom: Inwoners en lokale ondernemers zijn collectief (mede) eigenaar van een project (zonneveld) en hebben zeggenschap over de ontwikkeling inclusief (een deel van) de opbrengsten. De entiteit van een collectief is coöperatief, meestal in de vorm van een energie-, wijk- of gebiedscoöperatie.

Maatschappelijke tender: De procedure waarbij een opdrachtgever bekendmaakt dat hij een opdracht wil laten uitvoeren en geïnteresseerde partijen vraagt om een plan in te dienen. De plannen worden niet alleen beoordeeld op ruimtelijke, maar ook op maatschappelijke criteria.

Meervoudig ruimtegebruik/ multifunctionaliteit: Het benutten van bestaande en nieuwe bebouwing en functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. Voorbeelden zijn:

- Zonnevelden in combinatie met bedrijventerreinen, glastuinbouw, bestaande infrastructuur als parkeerplaatsen, voormalige stortplaatsen etc.
- Zonnevelden die gecombineerd worden met – of een bijdrage leveren aan - opgaven voor het verbeteren van de waterhuishouding, het bieden van perspectieven voor agrarische bedrijven (landbouw) en het verhogen van de biodiversiteit (natuurwaarde) in een gebied.

Omgevingsfonds: Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt.

Omwonendenregeling: Direct omwonenden ontvangen voordeel, bijvoorbeeld in de vorm van verduurzaming van hun woning, korting op groene stroom of een vergoeding.

Omwonende: Persoon wonend binnen een afstand van 350 meter van het object. De afstand wordt gemeten vanaf de dichtstbijzijnde rand van het object.

Opbarsting: Dit is het ongecontroleerd omhoog komen van dieper grondwater. Opbarstrisico's hangen samen met de veranderende druk van de deklaag als gevolg van vergraven of retourbemaling. Dit speelt dus alleen bij de aanleg of uitdiepen van watergangen of bemalingen met retourbemaling.

Opslagmogelijkheid: Een installatie die ter plaatse opgewekte energie kan opslaan. Dit kan in de vorm van batterijen of electrolysers.

Oriëntatiegebied: Gebied waarbinnen mogelijkheden worden gezien om zonnevelden te plaatsen. Het is een gebied dat in de oriëntatiefase zit. Nadere uitwerking is nodig om te bepalen of een zonneveld in het gebied of deel van het gebied toegelaten kan worden. Op de zoekgebiedenkaart van RES 1.0 Holland Rijnland zijn zes oriëntatiegebieden gezet voor grootschalige zonnevelden binnen de gemeente Nieuwkoop. Deze gebieden zijn uitgewerkt tot zoekgebied.

Proces participatie: Het actief betrekken van inwoners en lokale stakeholders, bijvoorbeeld via inspraakavonden of het inrichten van klankbordgroepen.

Productieplafond: De tot 2030 gestelde maximum opwekcapaciteit binnen de gemeente Nieuwkoop, bedragend 0,08 TWh per jaar. Dit productieplafond is tevens een ambitie om naartoe te werken.

Projectplan: Een basisdocument voor de uitvoering van een project, waarin alle fasen van het project zo concreet mogelijk worden beschreven.

RES: Een regionale energiestrategie (RES) is het document van een regio waarin de afspraken over energiebesparing, warmte en duurzame energie staan. Nederland kent 30 energieregio's met ieder een eigen RES.

TWh: Een terawattuur is een eenheid voor energie die gelijk is aan 1.000.000.000.000 wattuur, weergegeven met het symbool TWh. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat alle energieregio's samen in 2030 ten minste 35 terawattuur aan grootschalige duurzame elektriciteit, met bestaande bewezen technieken, op land opwekken.

Weidevogelrijk gebied: Een gebied waarin – volgens weidevogeltellingen (aanwezige nesten) - veel weidevogels voorkomen, en niet in een beschermingscategorie 2 gebied valt.

Zoekgebied: Een gebied waarvoor – langs de weg van een Greendeal (in combinatie met een energiegemeenschap) of maatschappelijke tender – plannen kunnen worden gemaakt voor grootschalige zonnevelden (trede 4 zonneladder). In een zoekgebied wordt de grond primair gebruikt voor de productie van groene stroom en de inkomsten ervan vormt de hoofdactiviteit van de eigenaar van de installatie.

Zonnestroominstallatie: Een installatie van zonnepanelen (in dit beleidskader vaak gebruikt voor kleine installaties hoofdzakelijk voor eigen gebruik).

Zonneveld: Een veldopstelling van zonnepanelen voor het opwekken van zonne-energie (productie elektriciteit of warmte.

Bijlage B Vigerend beleid

In deze bijlage worden de huidige ruimtelijke beleidskaders beschreven die van invloed zijn op de mogelijkheden voor grootschalige zonnevelden binnen de gemeente Nieuwkoop. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen beleid dat is vastgesteld door de rijksoverheid, de provincie, de gemeenten en afspraken die zijn vastgelegd in RES 1.0 Holland Rijnland.

B.1 Rijksbeleid

Klimaatwet

Om conform het Klimaatakkoord van Parijs de wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken heeft Nederland op 2 juli 2019 de Klimaatwet vastgesteld. In de Klimaatwet staan drie doelen:

1. een vermindering van 49% (ten opzichte van 1990) van de broeikasgasuitstoot in 2030;
2. een vermindering van 95% (ten opzichte van 1990) van de broeikasgasuitstoot in 2050;
3. 100% broeikasgas-neutrale elektriciteit in 2050.

Ter uitvoering van de Klimaatwet heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat op 1 april 2020 het Klimaatplan vastgesteld voor de komende 10 jaar (2021-2030). Het Klimaatplan, beschrijft de laatste wetenschappelijke inzichten over klimaatverandering, technologische ontwikkelingen, internationale beleidsontwikkelingen en de economische gevolgen. De inhoud van het Klimaatplan is voor een belangrijk deel bepaald door de hoofdlijnen van het Klimaatakkoord, dat in juni 2019 tot stand is gekomen met betrokkenheid van meer dan 100 maatschappelijke (publieke en private) partijen. In het Klimaatakkoord staan afspraken tussen de overheid en vijf betrokken sectoren (elektriciteit, industrie, bebouwde omgeving, landbouw en transport). Deze afspraken moeten er voor zorgen dat in 2050 de doelen, zoals opgenomen in de Klimaatwet, worden gehaald.

Afspraken over de opwek van duurzame energie, waaronder zonne-energie, zijn vastgelegd in het hoofdstuk ‘Elektriciteit’. Zo is afgesproken dat in 2030 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen komt. Dat gebeurt met windturbines op zee, op land en met zonnepanelen op daken en in zonnevelden. Voor wind en zon op land is afgesproken dat in 2030 minimaal 35 TWh geproduceerd moet worden.

Nationale Omgevingsvisie

Op nationaal niveau is het vigerend ruimtelijk beleid vastgelegd in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), vastgesteld in 2020. Met de NOVI geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Het gaat daarbij om het uitzetten van een koers om opgaven op het gebied van klimaatverandering, energietransitie, circulaire economie, bereikbaarheid en woningbouw in goede banen te leiden. Het streven is daarbij de kwaliteit van de leefomgeving te behouden en zoveel mogelijk te versterken.

Prioriteiten binnen de NOVI zijn:

- Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie.

- Duurzaam economisch groeipotentieel.
- Sterke en gezonde steden en regio's.
- Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

Daarnaast stelt de Rijksoverheid enkele nationale belangen vast, waarvoor zij de systeemverantwoordelijkheid draagt. Eén van de nationale belangen is het realiseren van een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening (die in 2050 CO_2-arm is) en de daarvoor benodigde hoofdinfrastructuur. In dit nationale belang worden de afspraken in zowel het Klimaatakkoord van Parijs als het nationale Klimaatakkoord (ontwerp 2018) herbevestigd. Dit betekent dat de transitie naar een CO_2-arme energievoorziening in 2050 gerealiseerd moet zijn, door dan 95% minder uitstoot van broeikasgassen te realiseren ten opzichte van 1990.

In de NOVI worden ook richtingen meegegeven die bij de inpassing van duurzame energie – in RES-verband – kunnen worden gebruikt.

Specifiek voor gemeente Nieuwkoop

De afwegingprincipes van de NOVI leiden tot een voorkeur voor zonnepanelen op daken en gevels van gebouwen. Om aan de gestelde energiedoelen te voldoen, kan blijken dat ook locaties in het landelijk gebied nodig zijn. Ook in dat geval gaat de voorkeur uit naar het zoeken van slimme functiecombinaties. Hoewel natuur- en landbouwgebieden daarbij niet volledig worden uitgesloten, ligt de voorkeur bij gronden met een andere primaire functie dan landbouw of natuur, zoals waterzuiveringsinstallaties, vuilnisbelten, binnenwater en areaal in beheer van het Rijk (zoals Rijkswaterstaat, ProRail, Staatsbosbeheer), waaronder waar mogelijk bermen van spoor- en autowegen.

Zonnebrief

In de Zonnebrief (d.d. 06-07-2023) schetst de minister van Economische Zaken en Klimaat de route naar duurzame groei. Zes onderwerpen worden aangeduid die in acht moeten worden genomen bij de ontwikkeling van zon-PV

- Ruimtelijke aspecten: schaarste ruimte zo efficiënt mogelijk benutten. Landbouw- en natuurgronden waar mogelijk ontzien en het gebruik van de zonneladder.
- Verantwoorde en kwalitatieve ontwikkeling van zon-PV met oog voor circulariteit.
- Netcapaciteit en systeeminpassing: Het blijft prioriteit van het kabinet om in samenwerking met de netbeheerders en betrokken partijen het elektriciteitsnet zo snel mogelijk uit te breiden, zodat het net de groei van de elektriciteitsvraag, en de CO2-vrije invulling daarvan middels onder andere hernieuwbare opwek uit zon en wind zoveel mogelijk kan faciliteren.
- Rechtvaardige verdeling van baten bij zon-PV.
- Vergroting productiecapaciteit van zon-PV in Nederland en Europa.
- Veilig werken en veilige installaties van zon-PV.

B.2 Provinciaal beleid

Omgevingsvisie

De provincie Zuid-Holland wil het gebruik van zonne-energie actief faciliteren en ondersteunen, omdat zonne-energie een groeiende bijdrage levert aan de productie van hernieuwbare energie. Voorop staat de voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en overige geschikte functies. In een provincie waarin onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed is, is een terughoudende benadering van zonnevelden in die open ruimte op zijn plaats, in combinatie met een stimulerende benadering voor zonnepanelen en warmtecollectoren op dak.

Het aantal initiatieven voor het opwekken van duurzame energie door middel van zonne- energie blijft toenemen. Ook in de RES'en 1.0 (juli 2021) wordt een belangrijk deel van de geformuleerde ambitie van de regio's voor de opwek van duurzame elektriciteit ingevuld met zonne-energie. Zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied hebben invloed op de kwaliteit van het landschap en de ruimte voor voedselproductie. In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid.

Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

- Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren);
- Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden;
- Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is;
- Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daar buiten (de provinciale uitwerking van de zonneladder):

1. Op daken en binnen bestaand stads- en dorpsgebied;
2. Locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied – meervoudig ruimtegebruik;
3. Overige locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Omgevingsverordening

De provincie biedt ruimtelijke mogelijkheden aan zonne-energie. Voor zover een bestemmingsplan van toepassing is op een nieuw zonneveld, laat het bestemmingsplan dit alleen toe op de volgende locaties:

- agrarische bouwpercelen;
- gronden met een functie verkeersinfrastructuur of ten dienste daarvan;
- slibdepots, waterbassins, spaarbekkens, waterbergingsgebieden en voormalige stortplaatsen;
- glastuinbouwgebied mits er sprake is van meervoudig ruimtegebruik en aangetoond is dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang en de bruikbaarheid van het glastuinbouwgebied;
- gronden waar een stedelijke functie is toegekend, maar waar die functie nog niet is gerealiseerd;
- een windpark.

In afwijking op deze locaties zijn in zoekgebieden voor zon uit de Regionale Energiestrategieën die door provinciale staten zijn vastgesteld ook buiten deze locaties kleine zonnevelden mogelijk, mits het zoekgebied verder is uitgewerkt en regionaal is afgestemd.

Specifiek voor gemeente Nieuwkoop

Voor het locatiespecifieke spoor zijn voor de gemeente Nieuwkoop de volgende beleidscategorieën (type locaties) uit de handreiking van de provincie relevant:

- Infrastructuur. Nieuwkoop kenmerkt zich als een landelijke gemeente met veel open landschap (droogmakerijen), waar provinciale wegen doorheen lopen. Voor behoud van het open landschap is deze categorie minder geschikt.
- Voormalige stortplaatsen, slibdepots en spaarbekkens. De voormalige stortplaats in Woerdense Verlaat biedt kansen voor een zonneveld. De afdeklaag is arme grond en de opbrengst van het maaisel is gering. Door op de stort en tegen het talud aan zonnepanelen te plaatsen, krijgt dit gebied een nuttige bestemming. Bij kleinschalige spaarbekkens in relatie met de glastuinbouw zijn drijvende zonnepanelen kansrijk.
- In het glastuinbouwgebied (concentratiegebied en maatwerkgebieden) bestaan er – vanuit de POVI – mogelijkheden voor zonnevelden. Doordat de glastuinbouw een energiebehoeftige sector is, en verder kan verduurzamen naar een energieneutrale bedrijfsvoering, kan een koppeling met energielevering via zonnevelden de sector helpen om energieneutraal te worden. Dit betekent dat een initiatief voor een zonneveld in samenhang gezien moet worden met de energiehuishouding van glastuinbouwbedrijven in de directe omgeving van een dergelijk veld.
- Stads- en dorpsranden. Uit het participatietraject met inwoners over de RES 1.0 Holland Rijnland blijkt dat er grote waarde wordt gehecht aan de directe woonomgeving en de landschappelijke en cultuurhistorische waarde van dorpsaangezichten. Gemeente Nieuwkoop zal terughoudend zijn als initiatieven zich op deze dorpsranden richten tenzij de omgevingsparticipatie een positieve houding oplevert ten aanzien van een dergelijk initiatief. In het geval dat het initiatief aansluit op een dorpsrand waar een bedrijventerrein ligt, geldt dat dit de houding van de gemeente positief beïnvloed.

RES 1.0 Holland Rijnland

In de Klimaatwet is vastgelegd dat de Nederlandse emissies van broeikasgassen in 2030 gedaald moet zijn met 40% en in 2050 met 95% ten opzichte van het jaar 1990. In 2050 moet de volledige elektriciteitsproductie CO_2-neutraal zijn. In 30

verschillende regio's is een strategie opgesteld om invulling te geven aan deze doelstellingen. In het Klimaatakkoord is als doel gesteld dat de 30 regio's samen 35 TWh aan duurzame energie op te wekken in 2030. Per Regionale Energiestrategie (RES) beschrijft elke regio de eigen keuzes en afwegingen. Een van die regio's is de energieregio Holland Rijnland, waar de gemeente Nieuwkoop onder valt. Binnen deze regio Holland Rijnland werken 13 gemeenten, 2 waterschappen en provincie Zuid-Holland.

De RES 1.0 Holland Rijnland heeft de ambitie om in 2030 1,14 TWh aanvullende opwek van hernieuwbare elektriciteit gerealiseerd te hebben. Vanuit de landelijke opgave van 35 TWh wordt dit als een passende inzet voor de regio gezien. De inzet is een combinatie van zonnepanelen op grote daken (ca 0,25 TWh), zonnevelden en windturbines. Voor windturbines wordt gezocht naar passende locaties vanuit het elektriciteitsnetwerk in combinatie met ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk draagvlak. Naast de opwek ambities zijn er ook doelen gesteld om energieverbruik te verminderen met 11% in 2030 (ten opzichte van 2014). Een vermindering van 11% betekent een besparing van 1,1 TWh. In 2050 is dit doel voor vermindering van het energieverbruik 30%.

Om het buitengebied zoveel mogelijk te ontzien wordt sterk ingezet op zon op daken. Opwek van zonne-energie op grote daken ontwikkelt zich steeds sneller. Echter is de verwachting dat deze toename ergens tussen nu en 2030 afvlakt, vanwege het dalend beschikbare (bruikbaar) dakoppervlak. De regionale inzet van 0,25 TWh wordt op basis van het groeiproces als realistisch gezien. De overige 0,89 TWh wordt opgewekt door middel van een combinatie zon en wind op land. Vanuit de RES 1.0 zijn hiervoor zoekgebieden voor wind en zon aangewezen. Voor de gemeente Nieuwkoop betreft dit enkel zoekgebieden voor opwek door middel van zonne-energie.

De gemeenteraad heeft in juni 2021 de RES 1.0 vastgesteld voor een productieplafond van 0,08 TWh duurzame elektriciteit op land in 2030. Plaatsing van zonnevelden en windturbines is uitgesloten in Natura 2000 en Natuur Netwerk Nederland (NNN) gebieden en gemeente Nieuwkoop ziet vooralsnog geen mogelijkheden voor het plaatsen van grote en middelgrote windturbines.

Beperkingen windturbines in Nieuwkoop

Voor twee derde van het grondgebied van de gemeente Nieuwkoop zijn hoogtebeperkingen van Schiphol (Luchtindelingsbesluit) van invloed op de plaatsingsmogelijkheden van windturbines. Volgens de kaarten van Nationaal Programma RES zouden windturbines met een vermogen van 3,6 MW kunnen volstaan. Echter gelden voor dat gebied hoogtebeperkingen van 120 tot 146 meter. Bij windturbines is de tiphoogte bepalend wat maakt dat ook 3,6 MW turbines (met tiphoogte tot circa 180 meter) te hoog zijn, terwijl kleinere windturbines (3 MW, masthoogte 91 meter, tiphoogte max 150 m) economisch voor energie-exploitanten minder interessant zijn. Inspectiedienst Leefomgeving & Transport (ILT) geeft aan dat er geen vrijstellingen verleend worden in die gebieden waar hoogtebeperkingen gelden die in het verlengde liggen van start -en landingsbanen.

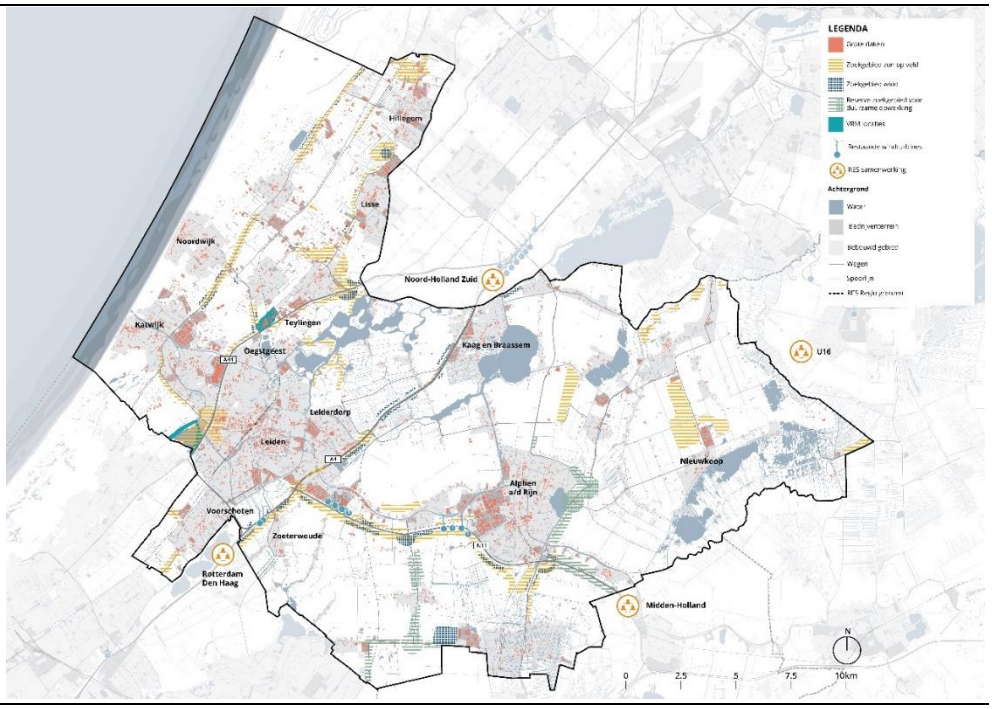
Het plaatsen van windturbines in de vogelrijke natuurgebieden heeft gemeente Nieuwkoop uitgesloten. De Natura 2000 en NatuurNetwerkNederland gebieden in

Nieuwkoop hebben een beschermde status. Verstoring van deze gebieden heeft haar doorwerking naar het omliggende landelijk gebied als foerageergebied en migratieroute voor diverse doelsoorten. Mede gelet op de stikstofcrisis, wat ook het Natura 2000 gebied raakt, staan Nieuwkoop en Provincie voor een grote natuurherstel opgave in het gebied (Europese instandhoudingsverplichtingen).

Oriëntatiegebieden zonnevelden

Proces oriëntatie(zoek)gebieden zonnevelden
Tijdens de eerste participatieronde rondom de RES 1.0 Holland Rijnland is bepaald welke gebieden mogelijkheden bieden voor het ontwikkelen van zonnevelden. Vanuit de ruimtelijke kwaliteit is gekeken welke gebieden interessant zijn. Er is onderzocht waar vraag en aanbod bij elkaar komt, of er koppelkansen aanwezig zijn en in hoeverre het elektriciteitsnet berekend is op energielevering. Tijdens de eerste participatieronde hebben inwoners gereageerd op de kansenkaarten zon en wind en alternatieven aangedragen die relatief ver van de dorpskernen afliggen. De 'kansenkaart zon' is daarop aangepast en omgezet in een oriëntatiekaart met oriëntatie(zoek)gebieden voor zonnevelden. Deze oriëntatiekaart (figuur 2 in paragraaf 3.2) maakt deel uit van de RES kaart uit de RES 1.0 Holland Rijnland.

Figuur 1 **Zoekgebieden grootschalige energieopwekking RES 1.0**

B.3 Gemeentelijk beleid

Omgevingsvisie gemeente Nieuwkoop

De Omgevingsvisie is één van de instrumenten van de nieuwe Omgevingswet. De Omgevingsvisie is een plan op hoofdlijnen en geeft de ambities voor (ruimtelijke) plannen en projecten in de gemeente.

In de Omgevingsvisie van gemeente Nieuwkoop, vastgesteld op 8 juli 2021, wordt gesteld op zoek te gaan naar locaties binnen het landschap die geschikt zijn voor zonnevelden. Bij plannen van initiatiefnemers voor energie-opwek wordt rekening gehouden met andere opgaven, zoals woningbouw, natuur en recreatie. Daarnaast dient ook rekening gehouden te worden met de milieueffecten die kunnen ontstaan als gevolg van duurzame energieopwek. Hierbij zijn beschermde natuurgebieden als Natura 2000-gebieden en Natuur Netwerk Nederland bij voorbaat uitgesloten voor de opwek van energie.

Omgevingsplannen

Voor grootschalige zonnevelden (trede 4), binnen het gebiedsgerichte spoor, zal altijd afgeweken worden van het omgevingsplan.

Omgevingsvergunning
Voor een zonneveld is een omgevingsvergunning nodig.

Bijlage C Ruimtelijke ontwikkelingen

C.1 Nationaal programma landelijk gebied

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied werkt het Rijk samen met de provincies aan een gebiedsgerichte aanpak om de grote opgaven voor onze leefomgeving zoals de bodem- en waterkwaliteit en de noodzakelijke stikstofreductie gezamenlijk aan te pakken. Het Nationaal Programma Landelijk gebied is aangekondigd in de Nationale Omgevingsvisie en is opgenomen in het coalitieakkoord 2021-2025 van het kabinet Rutte IV. Onder het landelijk gebied verstaan we heel Nederland zonder het stedelijk gebied en de grote wateren. De te behalen doelen op het gebied van natuur, stikstof, water, bodem en klimaat worden op deze manier gezamenlijk en in samenhang aangepakt. Het programma landelijk gebied wordt verwacht in het derde kwartaal van 2024. Met het oog op dit programma is in dit beleidskader van belang deze ontwikkelingen in beeld te hebben.

Zuid – Hollands Programma Landelijk Gebied
Provincie Zuid-Holland heeft een voorontwerp van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied voorgelegd aan het Ministerie van LNV. Dat programma is opgesteld voor het vertalen van doelen naar het grondgebied van Zuid-Holland en het verkrijgen van financiering vanuit het Rijk. In het Provinciaal Programma zijn drie gebieden onderscheiden; Veenweiden, Kust en Duinen en Zuid-Hollandse Delta. De uitdagingen verschillen per gebied. De gebiedsgerichte aanpak voor het veenweidegebied bevat enkele opgaven zoals het tegengaan van bodemdaling, vermindering van stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats, verbetering van de waterkwaliteit, verbinden van kleine natuurgebieden en verbeteren van leefgebied voor weidevogels. Aan de ontwikkeling van zonnevelden moeten eisen worden gesteld waarmee invulling wordt gegeven aan de overige opgaven die gelden voor het landelijk gebied, volgend uit het Zuid-Hollandse Programma Landelijk Gebied.

Bestuursovereenkomst Groene Hart
Het Groene Hart is één van de 16 gebieden die zijn onderscheiden in het kader van de Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX). Door alle overheidspartners in het gebied is een gezamenlijk ontwikkelperspectief opgesteld. De overeenkomst vormt de basis voor de ontwikkeling van het gebied, inclusief uitvoeringsafspraken en gezamenlijke investeringsbesluiten. Kernopgave bestaat uit het stabiliseren van veenbodems en het robuust inrichten van het watersysteem waarbij het landschap van het Groene Hart herkenbaar blijft en kwaliteit wordt toegevoegd. Uitgangspunt is dat alle ruimtelijke functies (wonen, werken, recreëren, energieopwekking) ontwikkeld kunnen worden mits dit passend is bij het bodem- en watersysteem van het Groene Hart en het de herkenbaarheid van het Groene Hart versterkt.
Met de tijdelijke functie van energieopwekking moet een bijdrage worden geleverd aan de opgaven zoals verwoord in het PPLG en bovengenoemde Bestuursovereenkomst.

C.2 Landbouw en glastuinbouw

Landbouw
Gemeente Nieuwkoop is een landelijke gemeente met dertien dorpskernen en een groot areaal aan landbouwgrond. Daarvan is grofweg driekwart droogmakerij en wisselend geschikt voor akkerbouw en veeteelt (met name melkveehouderij). Voor zonnevelden is grond nodig wat het beschikbare landbouwareaal onder druk zet. Daarmee kan productieve landbouwgrond verloren gaan die voorheen voor de voedselvoorziening werd gebruikt. Anderzijds kunnen de inkomsten van zonnevelden agrarische ondernemers perspectief bieden en helpen hun bedrijfsvoering te verduurzamen; zeker in combinatie met zonnepanelen op agrarische daken en kleine windmolens.

De manier hoe in de toekomst landbouw wordt bedreven, is sterk afhankelijk van overheidsbeleid. Zo heeft de Europese Commissie de derogatie (uitzonderingspositie) op de nitraatrichtlijn voor Nederlandse agrariërs ingetrokken. Vanaf 2026 krijgen zij geen uitzondering meer om meer dan 170 kg mest per hectare uit te rijden. Het gevolg is dat veehouders meer grond nodig hebben om mest uit te rijden, hun veestapel verkleinen of andere maatregelen moeten treffen. Een andere grote impact op het boerenbedrijf zijn de strengere normen vanuit de Natuurherstelwet. Op 12 juli 2023 stemde het Europees Parlement voor een nieuwe Europese Natuurherstelwet die aangetaste natuur in Europa en Nederland moet helpen herstellen (zie C.3).

Glastuinbouw
Naast akkerbouw en veeteelt is de glastuinbouw een belangrijke sector binnen de gemeente. Voor glastuinbouw is, afhankelijk van de teelt, over het algemeen veel warmte, licht en CO_2 nodig. Het gas -en elektriciteitsverbruik in deze sector is fors hoger dan in de gebouwde omgeving (woningen en utiliteit). De glastuinbouw in Nieuwkoop is noordelijk in de gemeente te vinden. Daar waar glastuinbouw is, is een hoger aanbod van beschikbare energie nodig. Het overgrote deel van de tuinders heeft een WKK-installatie op aardgas draaien. De sterk stijgende kosten voor aardgas maakt de overstap naar duurzame alternatieven, zoals geothermie[1], aantrekkelijker. De verduurzaming van deze sector vraagt tegelijkertijd – naast het huidige verbruik – om meer elektriciteit. Om deze duurzaam te produceren, zouden zonnevelden – op landbouwpercelen grenzend aan de kassen – uitkomst kunnen bieden.

[1] Geothermie is het winnen van warmte uit diepere aardlagen.

C.3 Natuurontwikkeling

Stikstof

Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit (augustus 2023) blijkt dat beschermde natuurgebieden te lijden hebben onder de depositie van stikstof in deze gebieden. De stikstofdepositie moet terug naar de kritische depositiewaarden (KDW[2]). De herziening van de kritische depositiewaarde (KDW) heeft geleid tot een gemiddelde verlaging van 19,0 kilogram stikstof per hectare per jaar naar 17,7 kilogram voor alle natuurtypen die stikstofgevoelig zijn. Voor sommige natuurtypen blijft de KDW onveranderd, terwijl deze voor andere natuur aanzienlijk daalt. Bij een gemiddelde depositiewaarde rond de 14 kg stikstof per ha per jaar (circa 1000 mol), zou een groot deel van de natuur redelijk rond de kritische depositiewaarden liggen. Er ligt een grote opgave om natuurgebieden veerkrachtiger en biodiverser te maken door de stikstofdepositie op deze gebieden te verlagen. Deze opgave speelt ook in Nieuwkoop. Nieuwkoop beschikt over een Natura 2000 gebied (Nieuwkoopse Plassen) en NatuurNetwerkNederland (NNN-) gebieden. De aanwezigheid van deze gebieden heeft een effect op zowel de landbouwactiviteiten in en rond deze gebieden als het beheer van de natuurgronden zelf. Mogelijk zorgt dit ervoor dat er elders meer grond nodig is ter compensatie voor (verloren gegane) agrarisch grond of ter extensivering van de landbouwactiviteit. Dat kan haar weerslag hebben op de beschikbaarheid van grond voor zonnevelden.

Instandhoudingsverplichtingen

In de natuurgebieden zelf is er geen ruimte voor zonnevelden. De natuurdoelen in het Natura 2000 gebied en de NatuurNetwerkNederland gebieden (NNN gebieden) zijn namelijk op geen enkele wijze verenigbaar met het plaatsen van zonnevelden binnen de begrenzing van deze natuurgebieden. De aanleg ervan – bovengronds en ondergronds – als wel de winning van zonne-energie zorgt voor ernstige verstoring in deze gevoelige gebieden. Door verstoring verdwijnen kenmerkende diersoorten, mede als gevolg van wegvallende habitats. Dit is wettelijk niet toegestaan binnen de Natura 2000 verplichtingen. De verstoring heeft haar doorwerking naar het omliggende landelijk gebied (sprake van externe werking) als foerageergebied en migratieroute voor diverse doelsoorten en voor het functioneren en verbinden van de verspreide Natura 2000 gebieden binnen en buiten onze regio.

Om zich te kunnen houden aan de Europese instandhoudingsverplichtingen (Vogel -en Habitatrichtlijn) en te voldoen aan allerlei wet- en regelgeving (o.a. Europese Natuurherstelwet, Wet stikstofreductie en natuurverbetering, Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water) staan Nieuwkoop en Provincie voor een grote natuurherstel opgave in dit Natura 2000 gebied en de NNN-gebieden.

---

[2] De kritische depositiewaarde (**KDW**) is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie.

C.4 Klimaatadaptatie en bodemdaling

Klimaatverandering heeft veel gevolgen voor de waterhuishouding. Droogte is – in het voorjaar en de zomer – een steeds bekender probleem als gevolg van stijgende temperaturen. Daarnaast zijn ook overstromingen en hevige regenval vaker te verwachten. Er is meer ruimte voor water nodig en 'gebiedseigen' water moet zoveel mogelijk vastgehouden kunnen worden. Het vasthouden of toevoegen van oppervlaktewater zorgt er tegelijkertijd voor dat bodemdaling in veenweidegebieden tegengegaan wordt. Ook biedt het nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling, wonen en recreatie. Een flexibel peilbeheer is nodig om ons aan te kunnen passen aan het veranderende klimaat. Het uitgangspunt is: **'functie volgt peil'.** Een verhoogd grondwaterpeil in veengebied zorgt er tevens voor dat minder CO2 vrij zal komen.

Water speelt een hoofdrol in, en grenzend aan, de Natura 2000 en NNN-gebieden. Vanwege verlies van leefgebied en minder foerageermogelijkheden is de combinatie met zonnevelden in natuurgebieden ongewenst. In de overgangsgebieden (tussen natuur en andere gebieden met een andere functie) wordt ook kritisch naar de inpassing van zonnevelden gekeken. Deze gebieden leveren namelijk een bijdrage aan de gunstige staat van instandhouding voor behoud en herstel van de biodiversiteit in 22 Natura 2000 en NNN-gebieden. De aanpak in deze gebieden is gericht op systeemherstel in samenhang met opgaven voor biodiversiteit, stikstof, klimaat, water en landbouw. In de overgangsgebieden maakt natuurherstel deel uit van de plannen voor zonnevelden.

In de droogmakerijen liggen koppelkansen door de laaggelegen drooggemalen polders gedeeltelijk onder water te zetten en op het water drijvende zonnepanelen te plaatsen. Dit kan in bepaalde gevallen tegendruk geven waarmee voorkomen wordt dat een naastgelegen moerassig gebied leeg zal lopen. Anderzijds zijn grote delen van de polder opbarsting gevoelig en dient verzilting van de gronden voorkomen te worden.

C.5 Energietransitie

Hoofdopgave beleidskader

De hoofdopgave voor het beleidskader zonnevelden is de energietransitie, waarbij de nadruk ligt op duurzame energieopwekking. Nieuwkoop heeft als doel gesteld om in 2030 te komen tot een productie van maximaal 0,08 TWh groene stroom per jaar. Daarvan is 0,02 TWh gereserveerd voor zonnepanelen op grote daken en 0,06 TWh voor zonnepanelen in veldopstelling op land. Dit laatste komt ongeveer overeen met 60 hectare aan zonnevelden, afhankelijk van onder andere: de mate van verdichting van zonnepanelen, oriëntatie ten opzichte van de zon en het opwekrendement van de panelen.

Netcapaciteit en netcongestie

Een belangrijke opgave om te kunnen voldoen in de transitie naar duurzaam opgewekte energie ligt bij netbeheerders. Netbeheerder Liander gaat de komende jaren de elektriciteitsinfrastructuur in Holland Rijnland flink uitbreiden om de groeiende vraag naar elektriciteit in de regio aan te kunnen. De vraag naar elektriciteit groeit door de elektrificatie van vervoer en warmte en andere processen die voorheen

energie uit aardgas haalden. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat het elektriciteitsnetwerk in Holland Rijnland de komende jaren met de helft zal moeten toenemen. Dit zal gerealiseerd worden door de bouw van nieuwe 150 kV en 50 kV stations (ook wel onderstations genoemd) en door uitbreiding van huidige onderstations. Het onderstation in Nieuwkoop heeft vooralsnog voldoende capaciteit en uitbreidingsmogelijkheden (o.a. door het inzetten van een reservetrafo voor inname van grootschalig opgewekte energie). Het onderstation gelegen in Leimuiden heeft daarentegen weinig tot geen capaciteit beschikbaar tot 2027.

Van het aardgas af
Naast de productie van groene stroom heeft de gemeente ook een opgave om alternatieven voor het fossiele aardgas te vinden. Eind 2021 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte vastgesteld en in het verlengde daarvan zijn wijkgerichte aanpakken opgestart. Naast een stimulans voor het verduurzamen van woningen en het aanleggen van warmtenetten kunnen hoge gasprijzen ertoe leiden dat grote afnemers van gas over willen stappen naar andere alternatieven. Deze alternatieven leiden veelvuldig tot een grote vraag naar elektriciteit.

Smart grids of energiehubs
De Gebiedscoöperatie Nieuwkoop (GCN) heeft, in samenwerking met de ondernemersvereniging (VON), ondernemers geholpen om een energiegebiedssysteem te ontwikkelen voor het uitwisselen van warmte en elektriciteit tussen diverse telers in het gebied Bovenland/Papenveer. Een vergelijkbaar onderzoek is gestart voor het bedrijventerrein De Olm en omgeving. Het doel hiervan is te komen tot energienetwerken (smart grids of energiehubs) waarbinnen energie (in de vorm van warmte of elektriciteit) met verschillende bedrijven worden uitgewisseld. Binnen dergelijke netwerken zal ook opslag van energie nodig zijn om energie te kunnen gebruiken op die momenten dat het nodig is. Het effectiever gebruik van energie zorgt voor meer stabiliteit op het elektriciteitsnet. Voor de realisatie van zonnevelden zal het bij elkaar krijgen van vraag en aanbod en opslag van energie extra zwaar meewegen.

Opslag
Duurzame energie wordt volop opgewekt in Nederland, maar dit heeft wel tot effect dat er sterke schommelingen aan zowel de vraag- als aanbodkant plaatsvinden doordat elektriciteit uit wind en zon moeilijk te sturen is. Om deze reden is een goed functionerende energieopslag van belang. Energieopslag kan het energienetwerk in balans houden en dus file op het elektriciteitsnet, oftewel netcongestie, voorkomen. Elektriciteit opslaan om flexibiliteit op het net te kunnen waarborgen en/of zelf op een later moment te verbruiken, is noodzakelijk.
Bij het opslaan van energie is het belangrijk dat er op grotere schaal kan worden gewerkt en dat er zo min mogelijk energie in het proces verloren gaat. Opslag van elektriciteit in batterijen zorgt voor het minste conversieverlies en een chemische opslag van energie (in bijvoorbeeld waterstof, methaan of ammonia) kan vanwege de grote hoeveelheden energie voor een relatief gunstige prijs plaatsvinden. Beide vormen kunnen worden ontwikkeld.

Bijlage D Zoekgebieden na 2030

In deze bijlage zijn de argumenten beschreven waarom bepaalde zoekgebieden **niet** vóór 2030 in aanmerking komen voor de ontwikkeling van grootschalige zonnevelden via het gebiedsgerichte spoor.

Nieuwkoop Zuid (gebied 2b)
Aangezien ontwikkelingen in het westelijke deel van het zoekgebied Nieuwkoop Zuid worden gecompliceerd doordat deze in een weidevogelgebied beschermingscategorie 2 valt, komt dit deel niet in beeld vóór 2030. Wel blijft dit deel als zoekgebied na 2030 op de kaart staan om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar groene stroom. Afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen en beleid kan dit gebied (na 2030) weer in beeld komen voor het opwekken van zonne-energie.

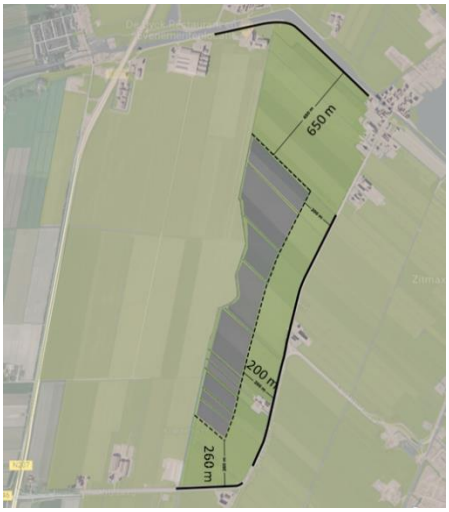
Vierambachtspolder (gebied 4)
Dit zoekgebied ligt in het buitengebied bij Langeraar. Het betreft een klassiek voorbeeld van een droogmakerij. De daarbij horende verkaveling is nog intact. Het gebied grenst aan de gemeente Kaag en Braassem. De polder is gaaf van karakter en grootschalig open waardoor de boezemkades rondom goed zichtbaar zijn. Een zo efficiënt mogelijk gebruik van de oppervlakte in het gebied is gewenst om landbouwgrond elders te blijven benutten voor agrarische functies in het gebied. Het efficiënt gebruik zorgt voor een hoge opbrengst aan elektriciteit per hectare. Door het ontbreken van afnemers in en rond het gebied, zal geproduceerde elektriciteit primair geleverd worden aan het elektriciteitsnet. Het gebied ligt niet in een weidevogelgebied wat realisatie van zonnevelden vergemakkelijkt.

Het Rijk en provincies stellen als voorwaarde dat er sprake is van multifunctioneel gebruik van land (meervoudig ruimtegebruik). De beperkte mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik (en multifunctionaliteit) bemoeilijkt het realiseren van een zonneveld in het gebied. Een andere complicerende factor is dat er directe afnemers rondom het zoekgebied ontbreken en dat het gebied op enige afstand van de onderstations is gesitueerd (meer dan 4,5 km). Dat betekent dat hier geen sprake is dat dit gebied betekenisvol bijdraagt aan de vermindering van de netcongestie of zorgt voor vergroting van een efficiënter netwerkgebruik in dit gebied. Aangezien het landbouwgebied niet als transitiegebied beschouwd kan worden, kan gesteld worden dat deze buiten de uitzonderingsmogelijkheden van trede 4 van de zonneladder valt. Om die reden komt dit gebied niet in aanmerking voor het opwekken van zonne-energie tot 2030.

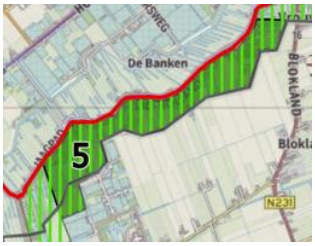
Na 2030 kan de energievraag veranderen. Richting 2050 is de verwachting dat er steeds meer elektriciteit nodig is om aan de energievraag te voldoen. Daar blijft grond voor nodig. Daarbij kan het opwekken van zonne-energie perspectief bieden voor de landbouw in het gebied. Het kan een bijdrage leveren aan de continuïteit van agrarische bedrijven in het gebied. Om die reden is het van belang na te gaan hoe eventuele zonnevelden in de toekomst ingepast kunnen worden. De conclusie

hierin is dat een zonneveld alleen ingepast kan worden als deze verder van de dijk af ligt. Dit om recht te doen aan de cultuurhistorische waarde, behoud van de openheid van het landschap en de beleving die inwoners met de polder hebben.

Van de 110 hectare oriëntatiegebied blijft er 40 hectare zoekgebied over voor zonnevelden. Deze 40 hectare staat als zoekgebied op de kaart, waarbij eventuele ontwikkeling van zonnevelden niet eerder dan vanaf 2030 plaatsvindt. Afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen en beleid kan dit gebied (na 2030) weer in beeld komen voor het opwekken van zonne-energie. Als er sprake is van een zonneveld, dan is het te prefereren dat daarvoor zo min mogelijk vruchtbare akkerbouwgrond wordt aangewend

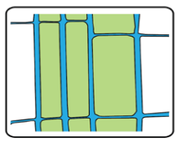
Voor voorbeelduitwerkingen en toelichting op ruimtelijke criteria wordt verwezen naar het rapport landschappelijke inpassing zonnevelden Nieuwkoop (Bijlage E).

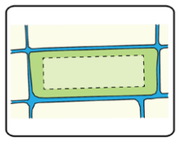

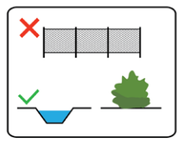
Noordrand (gebied 5)
In het glastuinbouwgebied in de noordrand kan na 2030 de vraag naar elektriciteit toenemen als telers alternatieven kunnen vinden voor aardgas (zie Bijlage C). Met het oog op de verduurzaming van deze sector blijft het gebied als zoekgebied op de kaart van RES 1.0 Holland Rijnland staan.

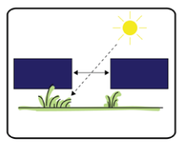
Bijlage E Eindrapportage landschappelijke inpassing zonenvelden Nieuwkoop

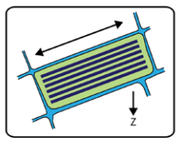
Eindrapportage landschappelijke inpassing zonnevelden Nieuwkoop

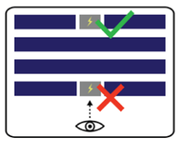

BEHOUD VERKAVELING

FLORA EN FAUNA

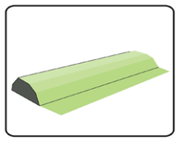

BEGRENZING

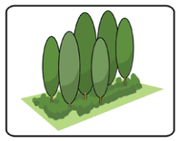

LEVEND MAAIVELD

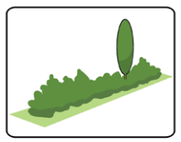

ORIËNTATIE

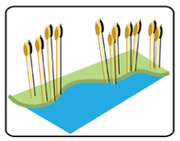

NUTS-VOORZIENING

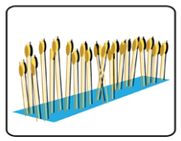

BIODIVERSITEIT

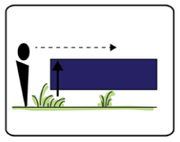

GRONDWAL

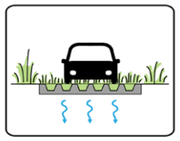

BOSSAGE

HOUTSINGEL

NATUURLIJKE OEVER

RIETZOOM

LAGE OPSTELLING

VERHARDING

ZICHTLIJN

TWEEDE LIJN

AFSTAND

DRIJVEND

STRUINPAD

VERBLIJF

NATUUR BEHEER

Peter Verkade
LANDSCHAPSARCHITECT

Project:	Regionale Energiestrategie Nieuwkoop	Opdrachtgever:	Gemeente Nieuwkoop
Status/Onderdeel:	Eindrapportage landschappelijke inpassing	Datum:	20 september 2023

Inhoud

1. Algemeen **2**

2. Deelgebieden **3**
1: De Olm oost 3
2: Polder Nieuwkoop zuid 4
3: Polder Nieuwkoop noord 5
4: Polder Vierambacht 6
5: Noordrand 7
6: Woerdense Verlaat 8

Bijlage 1. Bouwstenen landschappelijke inpassing **10**
- Levend maaiveld en open landschap 11
- Rietzomen 12
- Houtsingels 15
- Bossages 18

Bijlage 2. Overzicht voorbeelduitwerkingen **21**
1: De Olm oost 22
2: Polder Nieuwkoop zuid 23
3: Polder Nieuwkoop noord 24
4: Polder Vierambacht 25
6: Woerdense Verlaat 26

Bijlage 3. Presentatie Polder Vierambacht **27**
Presentatie bewonersavond Langeraar 20-03-2023.pdf
- pagina 28

Bijlage 4. Presentatie Noordrand **28**
230515 ontwerpend onderzoek res vrouwenakker incl posters (...) definitief.pdf
- pagina 31
- pagina 34

Bijlage 5. Presentatie Woerdense Verlaat **30**
230628 Gecombineerde presentatie bewonersavond Woerdense Verlaat.pdf
- pagina 34

1. Algemeen

Toelichting op oriëntatiegebieden

De Nieuwkoopse opgave is dat ca 60 ha aan zonnevelden op het land gerealiseerd moet worden. In het proces RES 1.0 zijn hiervoor vijf oriëntatiegebieden bepaald. Het totale areaal aan oriëntatiegebieden is ruim 700 ha groot.

Het oriëntatiegebied Polder Nieuwkoop is opgedeeld in noord en zuid. Voor het noordelijke deel is geen 'toetsingskader landschappelijke inpassing' opgesteld.

1. Oriëntatiegebied De Olm Oost
2. Oriëntatiegebied Polder Nieuwkoop Zuid
3. Oriëntatiegebied Polder Nieuwkoop Noord
4. Oriëntatiegebied Polder Vierambacht
5. Oriëntatiegebied Noordrand
6. Oriëntatiegebied Woerdense Verlaat

Toelichting algemene uitgangspunten

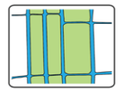
Bij de landschappelijke inpassing van zonnevelden stelt de gemeente voor alle locaties enkele algemene uitgangspunten als randvoorwaarde. Deze algemene uitgangspunten hebben betrekking op de landschappelijke inpassing, de situering van de panelen en de bijdrage aan biodiversiteit.

Inpassing De bestaande verkavelingsstructuur wordt behouden. Landschapspatronen worden niet gewijzigd. De realisatie van zonnevelden is 'natuurinclusief'. Er wordt altijd ruimte gereserveerd voor flora en fauna. De begrenzing van de zonnevelden wordt gerealiseerd met natuurlijke elementen zoals struweel, hagen en / of watergangen. Wanneer hekwerken nodig zijn dan worden deze landschappelijk ingepast.

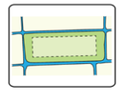
Situering Een belangrijk uitgangspunt is dat een 'levend maaiveld' onder de zonnepanelen wordt gewaarborgd. De zonnepanelen hebben voldoende afstand ten opzichte van elkaar, zodat zonlicht de bodem kan bereiken. Het Nieuwkoopse landschap is zeer open van karakter. Om deze kernkwaliteit te behouden krijgen de zonnepanelen op het land een lage opstelling (onder ooghoogte). Op deze manier blijft de horizon beleefbaar. De panelen zijn zo veel mogelijk zuid-georiënteerd en volgen de richting van het landschap. Zo wordt voorkomen dat er rommelige restruimtes ontstaan. Bouwwerken voor nutsvoorzieningen op het terrein zelf worden uit het directe zicht geplaatst (dus niet langs belevingslijnen).

Biodiversiteit Net als bij andere ontwikkelingen wil Nieuwkoop ook de ontwikkeling van zonnevelden aanpakken om de biodiversiteit te stimuleren. Zowel voor de inrichting als voor het beheer moet worden aangetoond hoe de natuurwaarden verhoogd worden. Eventuele verhardingen, bijvoorbeeld van onderhoudspaden, zijn waterdoorlatend en bieden kans voor gras om in te groeien.

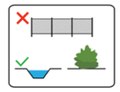
Inpassing

BEHOUD VERKAVELING

Bij het inpassen van de zonnepanelen is de bestaande verkavelingsstructuur uitgangspunt.

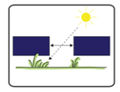

FLORA EN FAUNA

Bij de realisatie van zonnevelden wordt er altijd ruimte gereserveerd voor flora en fauna.

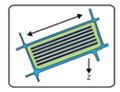

BEGRENZING

Begrenzing van de zonnevelden wordt gerealiseerd door natuurlijke elementen zoals struweel, hagen en of watergangen.

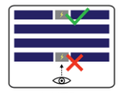
Situering

LEVEND MAAIVELD

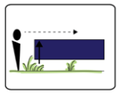
De zonnepanelen dienen voldoende afstand te hebben tot elkaar zodat zonlicht toetreding op het maaiveld mogelijk is.

ORIËNTATIE

De orientatie van zonnepanelen volgen de richting van het landschap en zijn zoveel mogelijk zuid georiënteerd.

NUTS-VOORZIENING

Bouwwerken voor nutsvoorzieningen worden uit het directe zicht geplaatst.

LAGE OPSTELLING

Panelen worden niet hoger geplaatst dan de gemiddelde ooghoogte.

Biodiversiteit

BIODIVERSITEIT

Bij elke ontwikkeling wordt er gewerkt aan de verbetering van de biodiversiteit, zoals het realiseren van gebiedseigen grasmengsel in combinatie met ecologisch beheer.

VERHARDING

Eventuele verhardingen zijn waterdoorlatend en bieden kans voor gras om in te groeien.

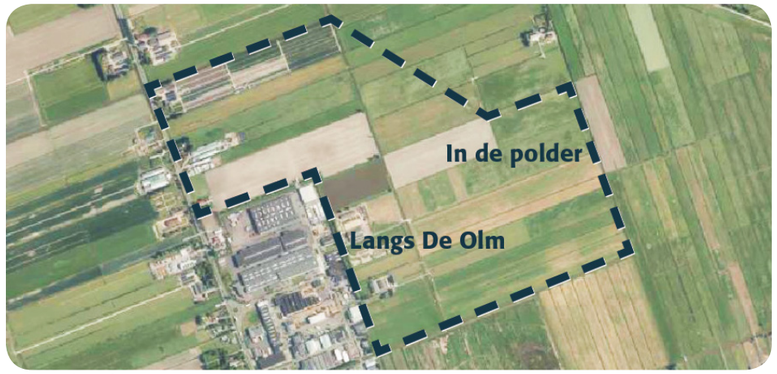

NATUUR BEHEER

Het beheer wordt geoptimaliseerd voor de beoogde flora en fauna.

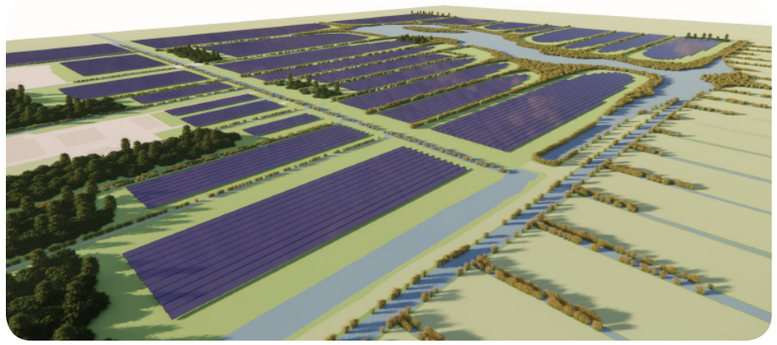
2. Deelgebieden - 1: De Olm oost

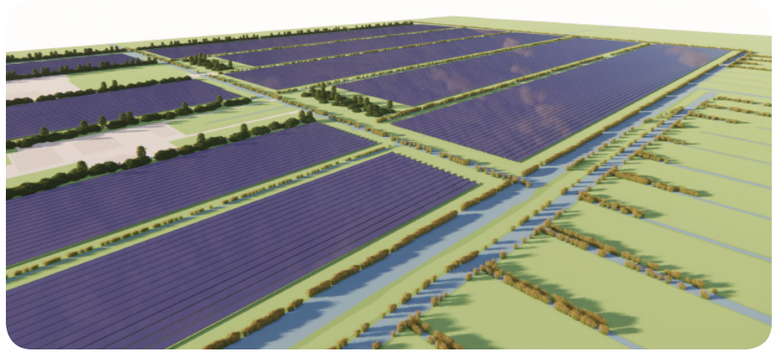
Ingebracht tijdens participatie

Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor een deel van het oriëntatiegebied.

Plangebied

Voorbeelduitwerking 1

Voorbeelduitwerking 2

Toetsingskader landschappelijke inpassing

Dit oriëntatiegebied is onderdeel van de Polder Nieuwkoop, een grootschalige droogmakerij met een rationele verkaveling en divers agrarisch grondgebruik (akkerbouw en veeteelt). Het oriëntatiegebied is ca 95 ha groot. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de westzijde (grenzend aan het bedrijventerrein De Olm en de Nieuwveenseweg) en de oostzijde (onderdeel van de grootschalige open polder). Aan de zuidzijde wordt het oriëntatiegebied begrensd door het natuurgebied Ruygeborg 1.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Aanvullend is voor de locatie De Olm (oost) een aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Deze worden hieronder beschreven.

Aan de zijde van het bedrijventerrein worden houtsingels en bossages toegepast. Enerzijds om het bedrijventerrein in te passen in het open landschap. Anderzijds om de zonnevelden aan het zicht te onttrekken.

In de open polder wordt het zonneveld omzoomd met brede rietzomen met overjarig riet. Watergangen binnen het zonneveld worden natuurvriendelijk ingericht. De zonnepanelen krijgen een lage opstelling. De combinatie van overjarig riet, natuurvriendelijke oevers en lage opstelling zorgt ervoor dat de zonnepanelen grotendeels aan het zicht worden onttrokken zonder dat dit ten koste gaat van de openheid van het landschap.

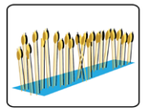
Ook aan het lint (de Nieuwveenseweg) worden houtsingels ingezet om het zonneveld aan het zicht te onttrekken. De houtsingels liggen in het verlengde van de erfbeplantingen. In de open polder worden rietzomen toegepast. Het zonneveld wordt achter de erven gesitueerd, op afstand van bestaande bebouwingen en / of doorgaande structuren. Hierdoor blijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

Deze locatie grenst aan de natuurgebieden Ruygeborg 1 en 2. Met de ontwikkeling van het zonneveld worden natuurwaarden nagestreefd die een bijdrage leveren aan de natuurwaarden van het gebied als geheel.

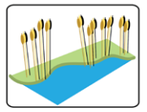
Het zonneveld biedt de kans om het recreatieve routenetwerk uit te breiden tussen Ruygeborg 1 en 2 en het bedrijventerrein en / of een verblijfsplek in de polder te realiseren.

Bouwstenen landschappelijke inpassing

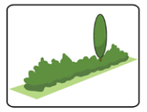
Inpassing

RIETZOOM

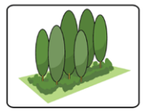
Het aanplanten van riet. Met de mogelijkheid om overjarig riet te realiseren, die de zonnepanelen uit het zicht halen.

NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

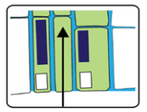

HOUTSINGEL

Een lineaire groenstrook bestaande uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten.

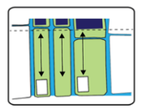

BOSSAGE

Een bossage bestaat uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten

Situering

ZICHTLIJN

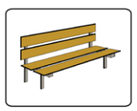
De zonnepanelen worden achter de bestaande bebouwing geplaatst. Hierdoor blijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

AFSTAND

De zonnepanelen worden op afstand van bestaande bebouwing en of doorgaande structuren geplaatst.

Recreatie

STRUINPAD

VERBLIJF

Het realiseren van een struinpad om zo een recreatieve verbinding mogelijk te maken. / Toevoegen van verblijfsvoorzieningen zoals een bank.

2. Deelgebieden - 2: Polder Nieuwkoop zuid

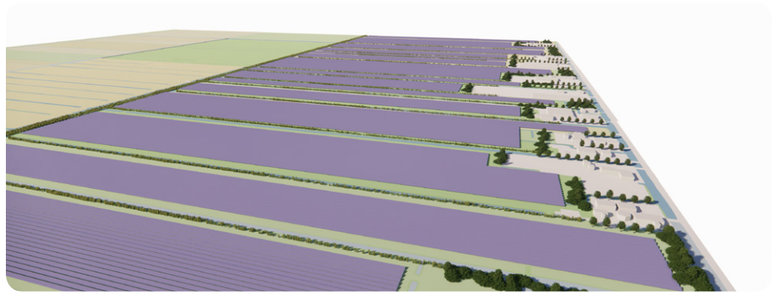
Ingebracht tijdens participatie

Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor een deel van het oriëntatiegebied.

Plangebied

Voorbeelduitwerking 1

Voorbeelduitwerking 2

Toetsingskader landschappelijke inpassing

Dit oriëntatiegebied is onderdeel van de Polder Nieuwkoop, een grootschalige droogmakerij met een rationele verkaveling en divers agrarisch grondgebruik (voornamelijk akkerbouw). Het oriëntatiegebied Polder Nieuwkoop is ca 295 ha groot; het zuidelijke deel is ca 215 ha groot.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de oostzijde (grenzend aan de Nieuwveenseweg) en de westzijde (onderdeel van de grootschalige open polder). Van noord naar zuid wordt het lint langs de Nieuwveenseweg steeds dichter en de doorzichten op het open polderlandschap steeds nauwer. De westrand van het oriëntatiegebied grenst aan een weidevogelgebied.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Aanvullend is voor de locatie Polder Nieuwkoop Zuid een aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Deze worden hieronder beschreven.

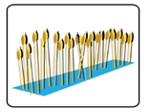
Aan het lint (de Nieuwveenseweg) worden houtsingels ingezet om het zonneveld aan het zicht te onttrekken. De houtsingels liggen in het verlengde van de erfbeplantingen. In de open polder wordt het zonneveld omzoomd met brede rietzomen met overjarig riet. Watergangen binnen het zonneveld worden natuurvriendelijk ingericht. De zonnepanelen krijgen een lage opstelling. De combinatie van houtsingels, overjarig riet, natuurvriendelijke oevers en lage opstelling zorgt ervoor dat de zonnepanelen grotendeels aan het zicht worden onttrokken. Door de houtsingels zal het lint enigszins verdichten. De polder zelf behoudt de kenmerkende openheid.

Het zonneveld wordt achter de erven gesitueerd, op afstand van bestaande bebouwingen en / of doorgaande structuren. Hierdoor bijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

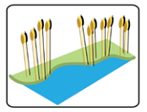
Aan de westzijde dient bij de inpassing van het zonneveld rekening gehouden te worden met het weidevogelgebied.

Bouwstenen landschappelijke inpassing

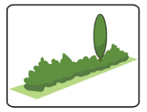
Inpassing

RIETZOOM

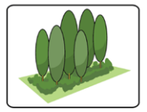
Het aanplanten van riet. Met de mogelijkheid om overjarig riet te realiseren, die de zonnepanelen uit het zicht halen.

NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

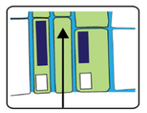

HOUTSINGEL

Een lineaire groenstrook bestaande uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten.

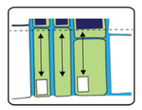

BOSSAGE

Een bossage bestaat uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten

Situering

ZICHTLIJN

De zonnepanelen worden achter de bestaande bebouwing geplaatst. Hierdoor blijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

AFSTAND

De zonnepanelen worden op afstand van bestaande bebouwing en of doorgaande structuren geplaatst.

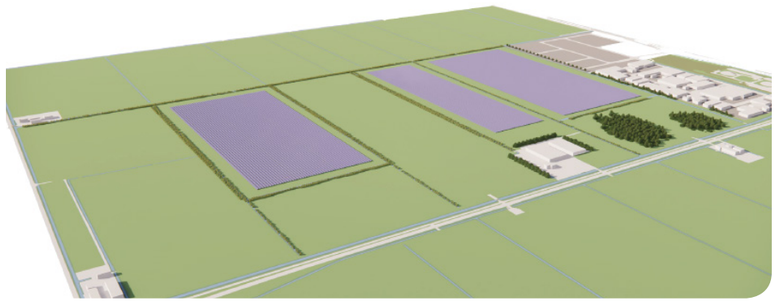
2. Deelgebieden - 3: Polder Nieuwkoop noord

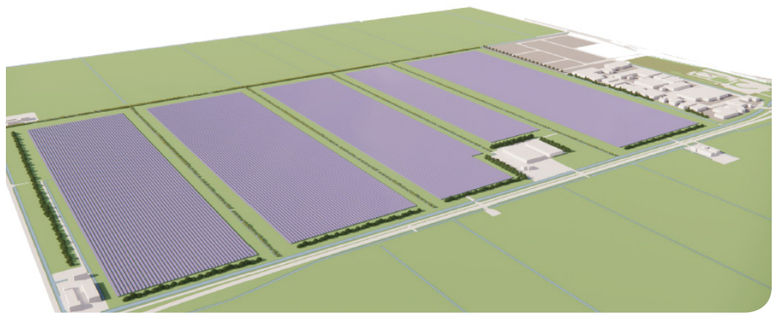
Ingebracht tijdens participatie

Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor een deel van het oriëntatiegebied.

Plangebied

Voorbeelduitwerking 1

Voorbeelduitwerking 2

Toetsingskader landschappelijke inpassing

Dit oriëntatiegebied is onderdeel van de Polder Nieuwkoop, een grootschalige droogmakerij met een rationele verkaveling en divers agrarisch grondgebruik (voornamelijk akkerbouw). Het oriëntatiegebied Polder Nieuwkoop is ca 295 ha groot; het noordelijke deel is ca 80 ha groot.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de oostzijde (grenzend aan de Nieuwveenseweg) en de westzijde (onderdeel van de grootschalige open polder). Aan de noordzijde grenst het gebied aan het bedrijventerrein Schoterhoek. Aan de zuidzijde grenst het gebied aan de Zevenhovenseweg.

Langs dit deel van de Nieuwveenseweg ligt slechts één agrarisch erf. Vanaf de Nieuwveenseweg wordt de open polder zeer goed ervaren.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Aanvullend is voor de locatie Polder Nieuwkoop Zuid een aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Deze worden hieronder beschreven.

Om de beleving van de polder zo puur mogelijk te houden wordt het zonneveld op afstand gesitueerd van de belevingslijnen Nieuwveenseweg en Zevenhovenseweg. En worden er kavels open gehouden.

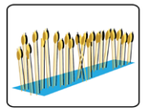
In de open polder wordt het zonneveld omzoomd met brede rietzomen met overjarig riet. Watergangen binnen het zonneveld worden natuurvriendelijk ingericht. De zonnepanelen krijgen een lage opstelling. De combinatie van afstand tot de belevingslijnen, overjarig riet, natuurvriendelijke oevers en lage opstelling zorgt ervoor dat de zonnepanelen grotendeels aan het zicht onttrokken worden zonder dat dit ten koste gaat van de openheid van het landschap.

Nabij het bedrijventerrein Schoterhoek worden bossages en houtsingels toegepast. Enerzijds om de overgang tussen het bedrijventerrein en het open landschap te verzachten. Anderzijds om de zonnevelden aan het zicht te onttrekken en natuurwaarden toe te voegen.

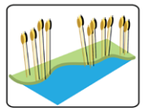
Het zonneveld biedt de kans om een recreatieve route en / of verblijfsplek te realiseren in de open polder.

Bouwstenen landschappelijke inpassing

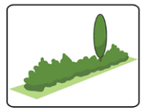
Inpassing

RIETZOOM

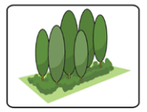
Het aanplanten van riet. Met de mogelijkheid om overjarig riet te realiseren, die de zonnepanelen uit het zicht halen.

NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

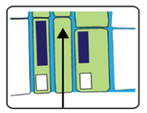

HOUTSINGEL

Een lineaire groenstrook bestaande uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten.

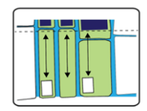

BOSSAGE

Een bossage bestaat uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten

Situering

ZICHTLIJN

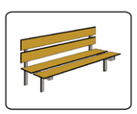
De zonnepanelen worden achter de bestaande bebouwing geplaatst. Hierdoor blijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

AFSTAND

De zonnepanelen worden op afstand van bestaande bebouwing en of doorgaande structuren geplaatst.

Recreatie

STRUINPAD

VERBLIJF

Het realiseren van een struinpad om zo een recreatieve verbinding mogelijk te maken. / Toevoegen van verblijfsvoorzieningen zoals een bank.

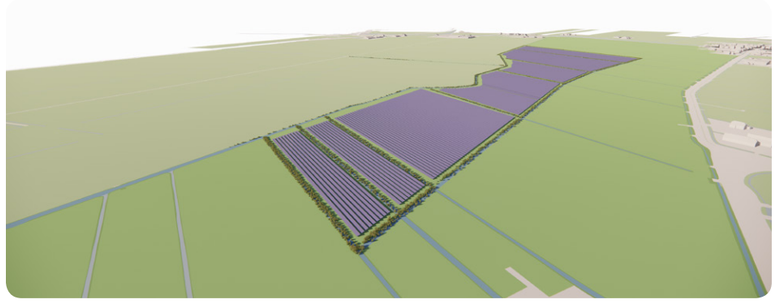
2. Deelgebieden - 4: Polder Vierambacht

Ingebracht tijdens participatie

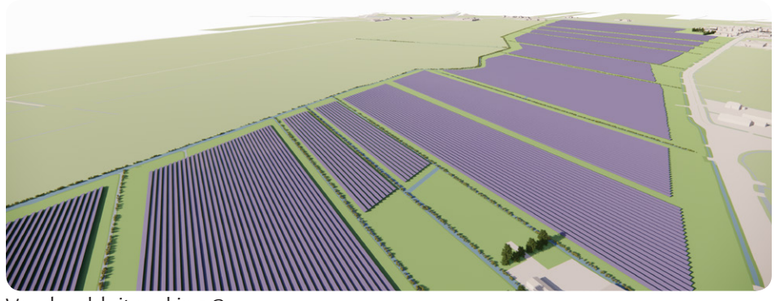
Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor een deel van het oriëntatiegebied.

Plangebied

Voorbeelduitwerking 1

Voorbeelduitwerking 2

Toetsingskader landschappelijke inpassing

Dit oriëntatiegebied is onderdeel van de Polder Vierambacht, een grootschalige droogmakerij met een rationele verkaveling en divers agrarisch grondgebruik (voornamelijk akkerbouw). Het oriëntatiegebied is ca 110 ha groot. De polder is gaaf van karakter en grootschalig open waardoor de boezemkades rondom goed zichtbaar zijn.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Aanvullend is voor de locatie Vierambachtspolder een aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Deze worden hieronder beschreven.

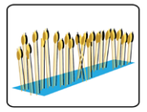
Om de beleving van de polder zo puur mogelijk te houden wordt het zonneveld op flinke afstand van de belevingslijnen Woudsedijk en Langeraarseweg gesitueerd, in de kern van de polder.

In de open polder wordt het zonneveld omzoomd met brede rietzomen met overjarig riet. Watergangen binnen het zonneveld worden natuurvriendelijk ingericht. De zonnepanelen krijgen een lage opstelling. De combinatie van afstand tot de belevingslijnen, overjarig riet, natuurvriendelijke oevers en lage opstelling zorgt ervoor dat de zonnepanelen grotendeels aan het zicht onttrokken worden zonder dat dit ten koste gaat van de openheid van het landschap.

Door de Vierambachtspolder loopt reeds een struinpad. Het zonneveld biedt de kans om het routenetwerk uit te breiden en / of een verblijfsplek in de polder te realiseren.

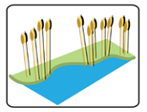
Bouwstenen landschappelijke inpassing

Inpassing

RIETZOOM

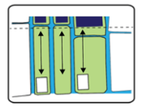
Het aanplanten van riet. Met de mogelijkheid om overjarig riet te realiseren, die de zonnepanelen uit het zicht halen.

NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

Situering

AFSTAND

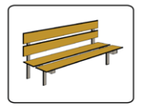
De zonnepanelen worden op afstand van bestaande bebouwing en of doorgaande structuren geplaatst.

Recreatie

STRUINPAD

Het realiseren van een struinpad om zo een recreatieve verbinding mogelijk te maken.

VERBLIJF

Toevoegen van verblijfsvoorzieningen zoals een bank.

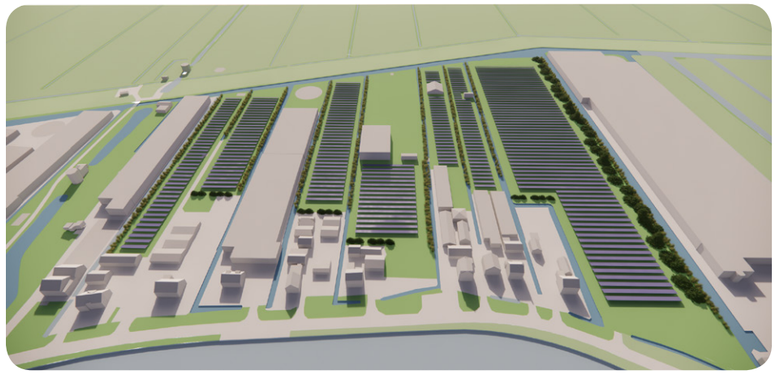
2. Deelgebieden - 5: Noordrand

Ingebracht tijdens participatie

Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor een deel van het oriëntatiegebied.

Plangebied

Voorbeelduitwerking 1

Toetsingskader landschappelijke inpassing

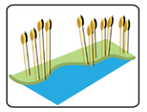
Dit oriëntatiegebied is ca 200 groot en onderdeel van de zogenaamde ‘bovenlanden’. Bovenlanden zijn gebieden die niet ontveend zijn.
Op de vruchtbare gronden heeft zich tuinbouw ontwikkeld met veel glastuinbouw. Het landschap wordt gekenmerkt door een smalle strokenverkaveling met een afwisselend open en besloten karakter en een duidelijk lint aan het Nieuwveense Jaagpad.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Alleen de lage opstelling van zonnepanelen is geen vereiste. Namelijk in dit besloten tuinbouwlandschap is de openheid geen kernkwaliteit. Tegelijkertijd is een hoge dakopstelling of integratie met kassen, inclusief geschikte teelten, goed denkbaar.

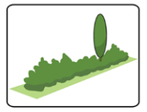
Aanvullend is voor het oriëntatiegebied Noordrand een beperkt aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Bij de ontwikkeling van zonnepanelen worden de watergangen natuurvriendelijk ingericht. Zo mogelijk worden houtsingels toegepast om kassen landschappelijk in te passen en natuurwaarden toe te voegen.

Bouwstenen landschappelijke inpassing

Inpassing

NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

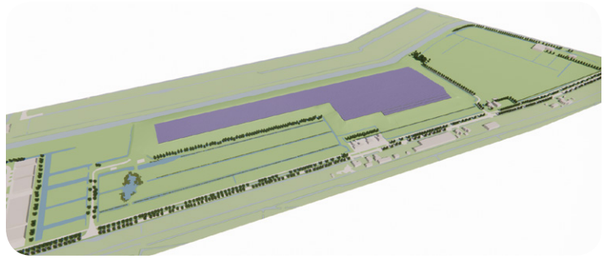

HOUTSINGEL

Een lineaire groenstrook bestaande uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten.

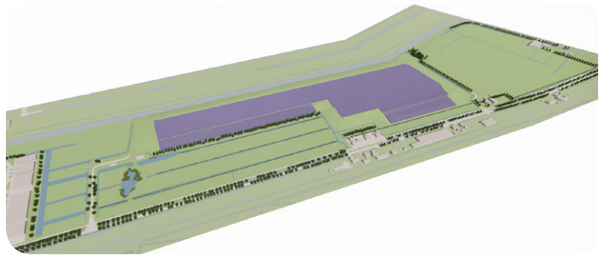
2. Deelgebieden - 6: Woerdense Verlaat

Ingebracht tijdens participatie

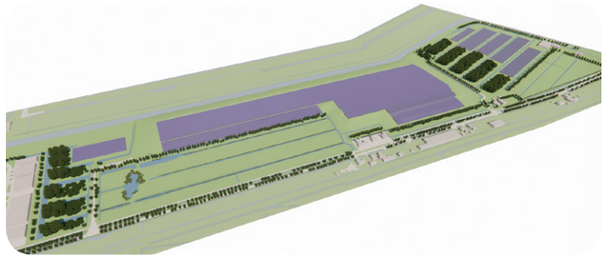
Het gesprek met bewoners en betrokkenen is aangegaan op basis van ontwerpend onderzoek met een landschapsanalyse, referentiebeelden, bouwstenen én voorbeelduitwerkingen voor het oriëntatiegebied.

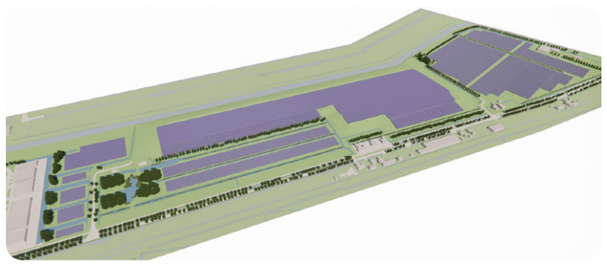
Voorbeelduitwerking: op de stort

Voorbeelduitwerking: op de stort inculsief talud

Voorbeelduitwerking: op en rondom de stort, variant 1

Voorbeelduitwerking: op en rondom de stort, variant 2

Toetsingskader landschappelijke inpassing

Dit oriëntatiegebied is ingespannen tussen de Heinoomsvaart en de Lange Meentweg. Het oriëntatiegebied is ca 43 ha groot. De oorspronkelijke strokenverkaveling is slechts deels nog aanwezig als gevolg van de stortplaats en de voormalige glastuinbouw aan de oostzijde.

De algemene uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden, zoals omschreven onder 1, zijn van toepassing op deze locatie. Aanvullend is voor de locatie Woerdense Verlaat een aantal gebied specifieke uitgangspunten van toepassing. Deze worden hieronder beschreven.

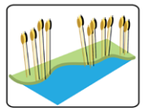
Op de stort en de taluds van de stort kan een zonneveld worden gerealiseerd. Bestaande en nieuwe houtsingels nemen de panelen uit het zicht.

Rondom de stort zijn gronden nodig om meer groen en natuur te realiseren. Ook hier zijn zonnepanelen mogelijk, maar alleen als onderdeel van een integraal natuur- en landschapsontwerp.

Met bossages wordt het bedrijventerrein afgeschermd ten opzichte van het open landschap. Langs de Lange Meentweg is het open landschap beeldbepalend. De overige kavels tussen het west-talud van de stort en het bedrijventerrein kunnen benut worden voor zonnepanelen.
Ten oosten van de stort wordt zo mogelijk de oorspronkelijke strokenverkaveling hersteld. Watergangen worden natuurvriendelijk ingericht.

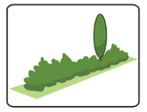
Bouwstenen landschappelijke inpassing

Inpassing

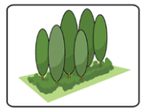
NATUURLIJKE OEVER

Oever met een flauw talud.

HOUTSINGEL

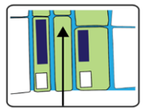
Een lineaire groenstrook bestaande uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten.

BOSSAGE

Een bossage bestaat uit struweel en bomen van gebiedseigen soorten

Situering

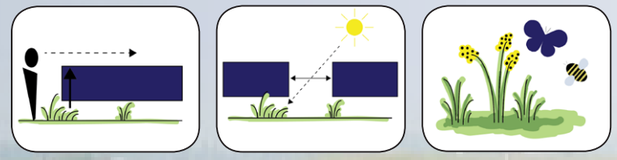
ZICHTLIJN

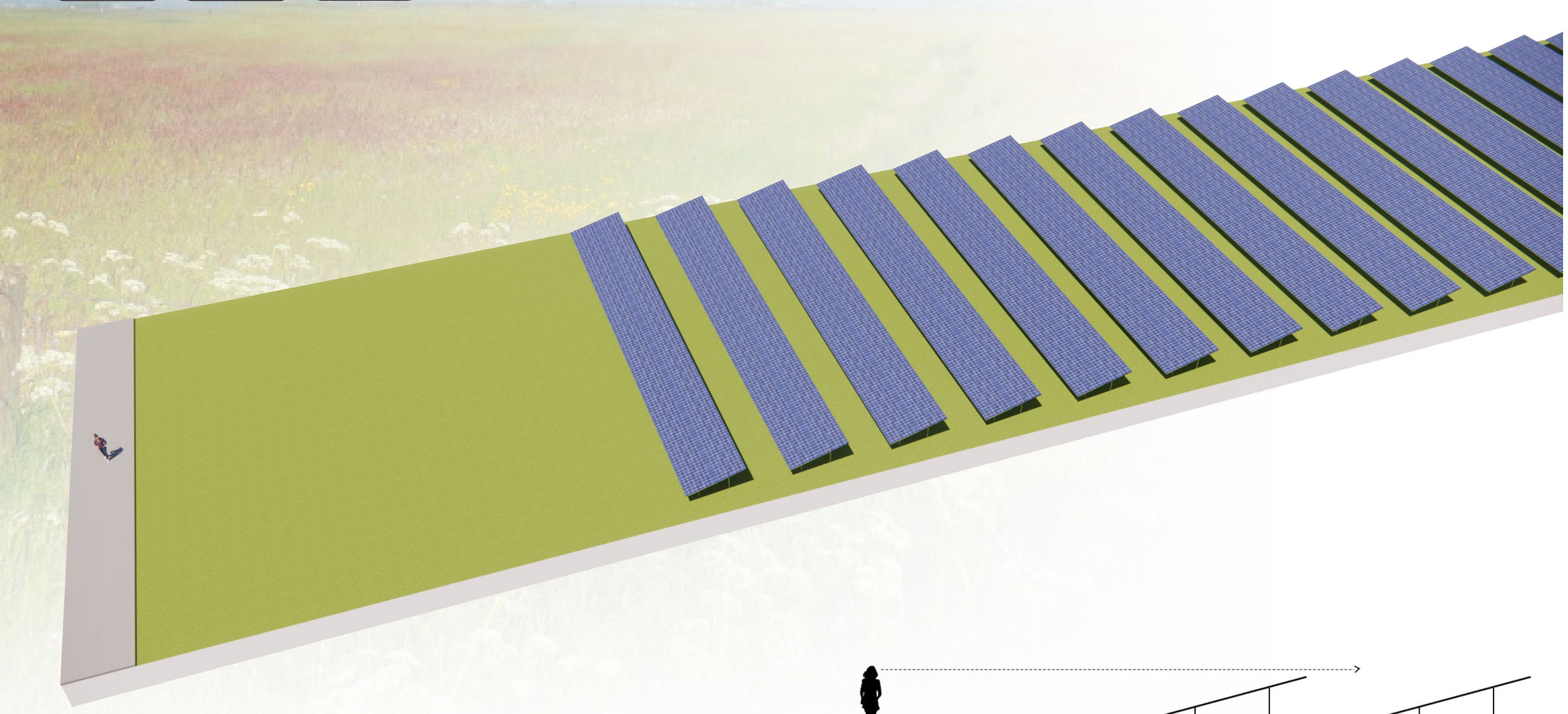
De zonnepanelen worden achter de bestaande bebouwing geplaatst. Hierdoor blijven doorkijken op het landschap gehandhaafd.

Bijlage 1: Bouwstenen landschappelijke inpassing

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Levend maaiveld en open landschap

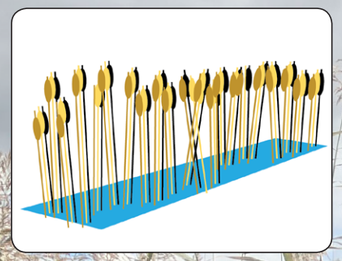

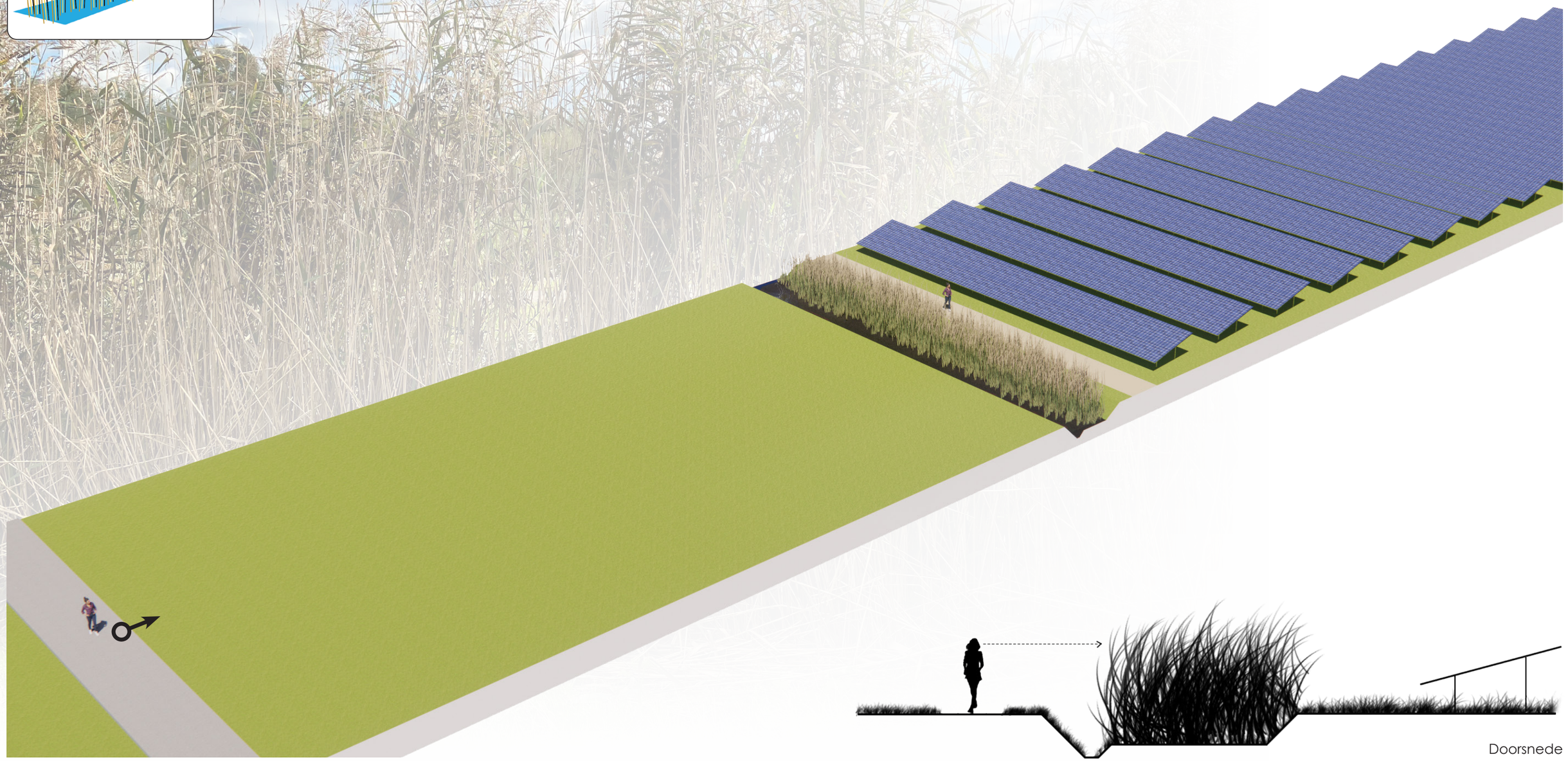

Doorsnede

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Rietzoom

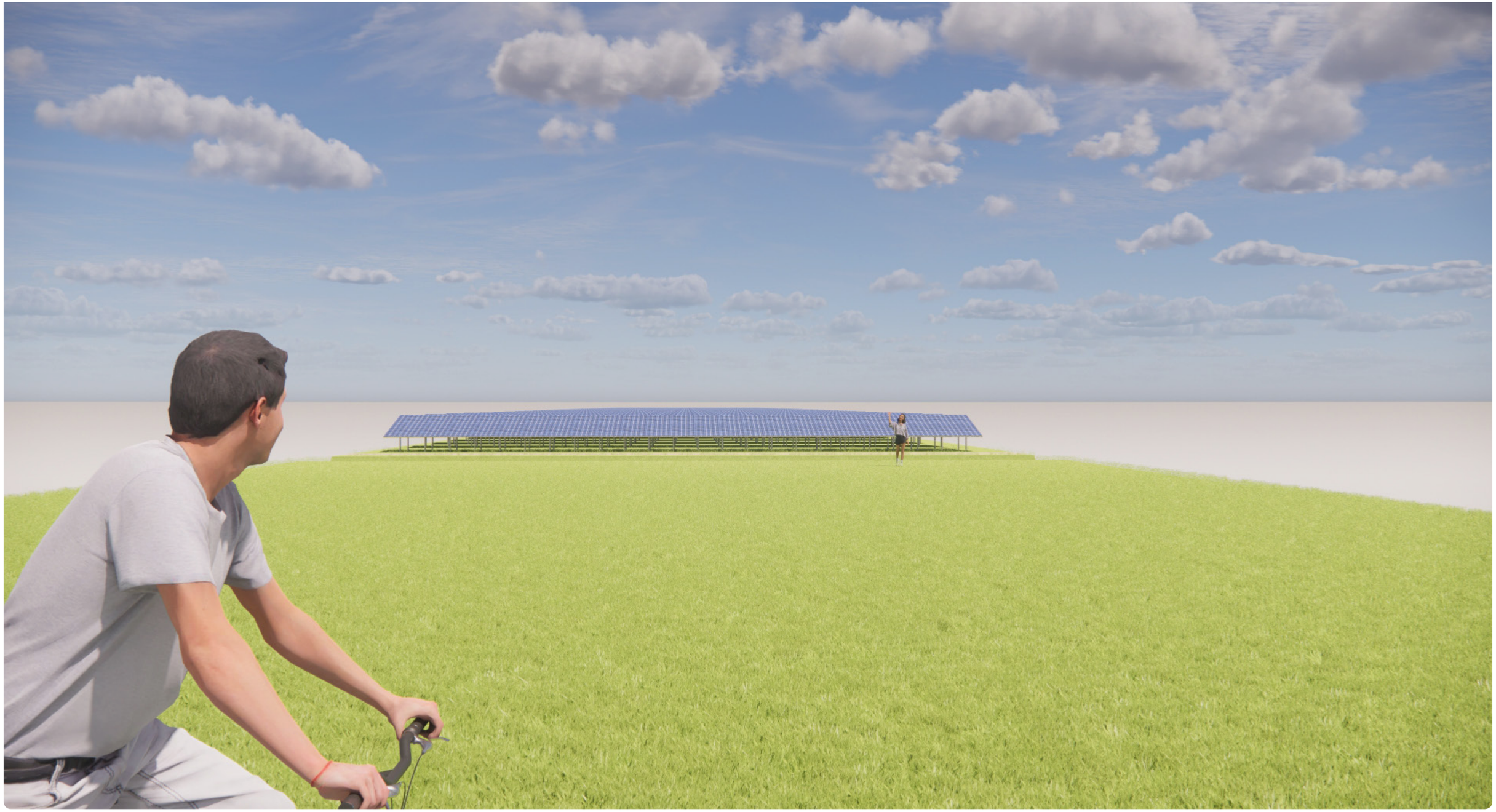

Doorsnede

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Rietzoom

Inpassing zonder rietzoom

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

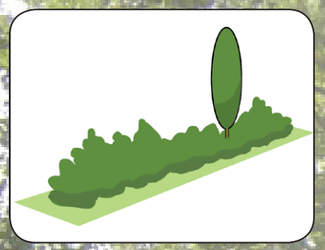
Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Rietzoom

Inpassing met rietzoom (2,5 - 3m hoog)

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Houtsingel

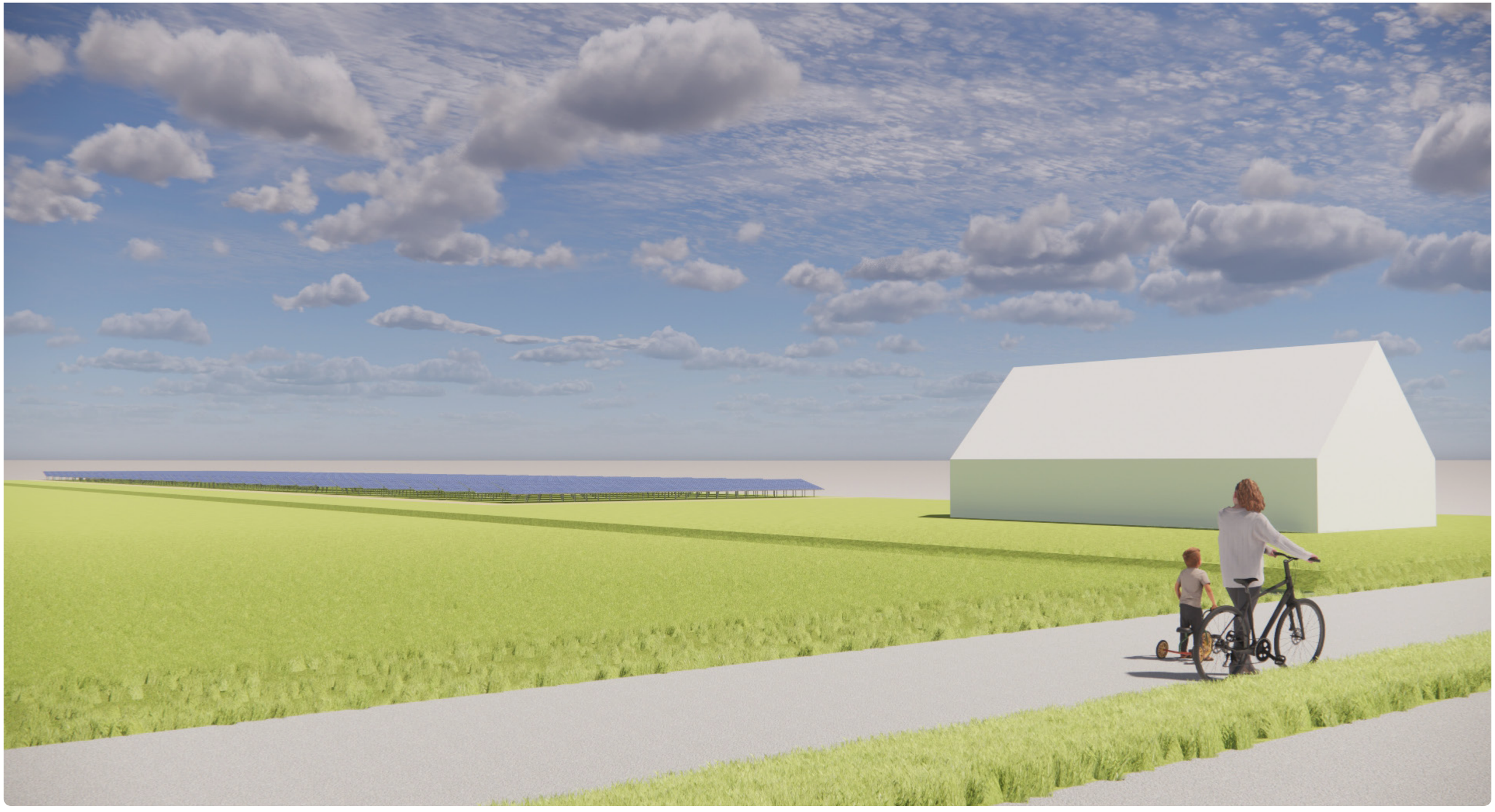

Doorsnede

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

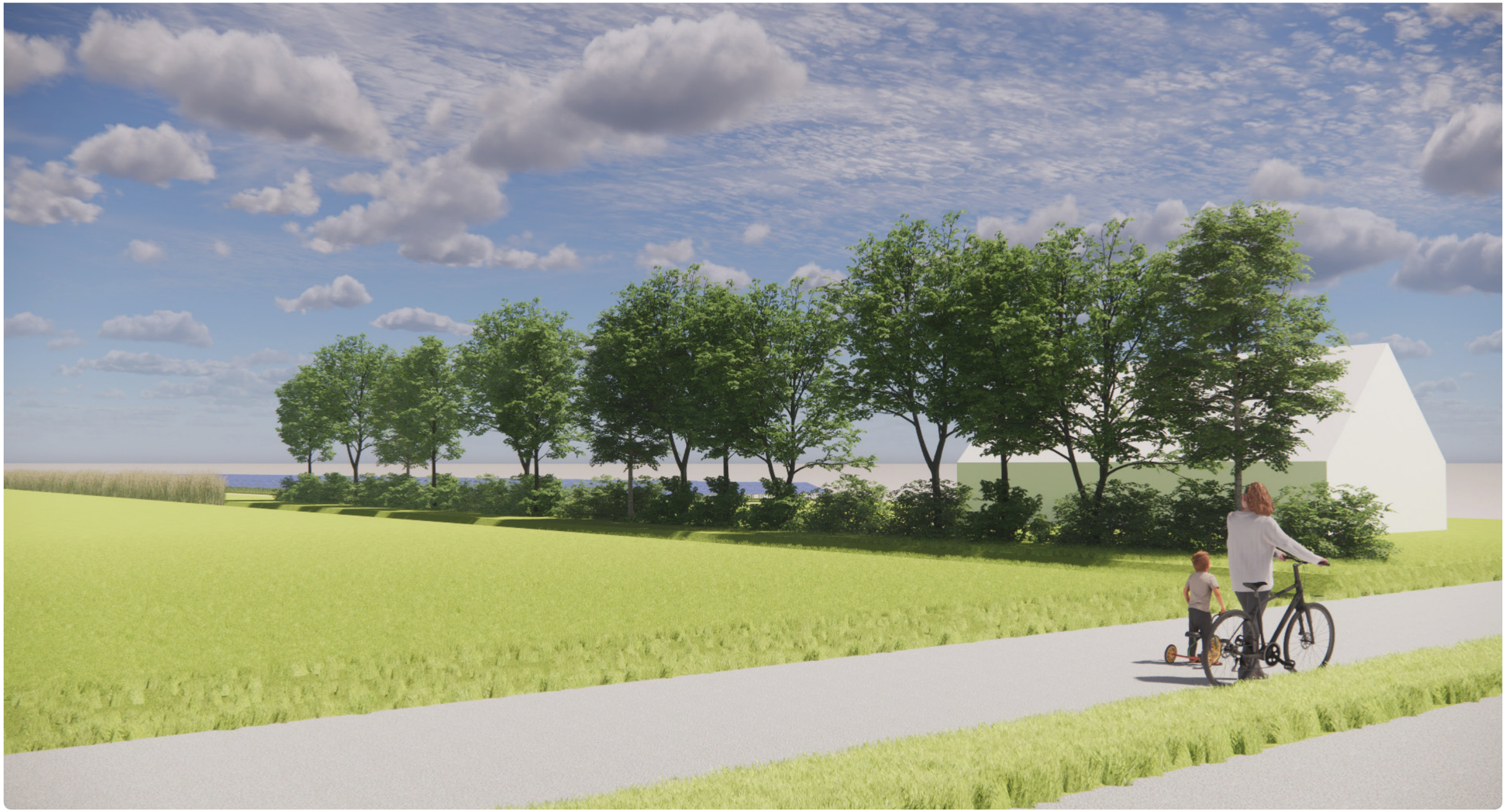
Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Houtsingel

Inpassing zonder houtsingel

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

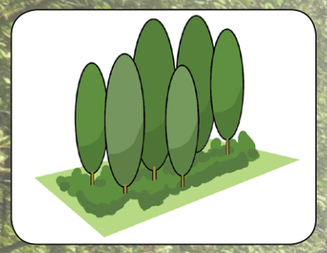
Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Houtsingel

Inpassing met houtsingel (4,00m breed)

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Bossage

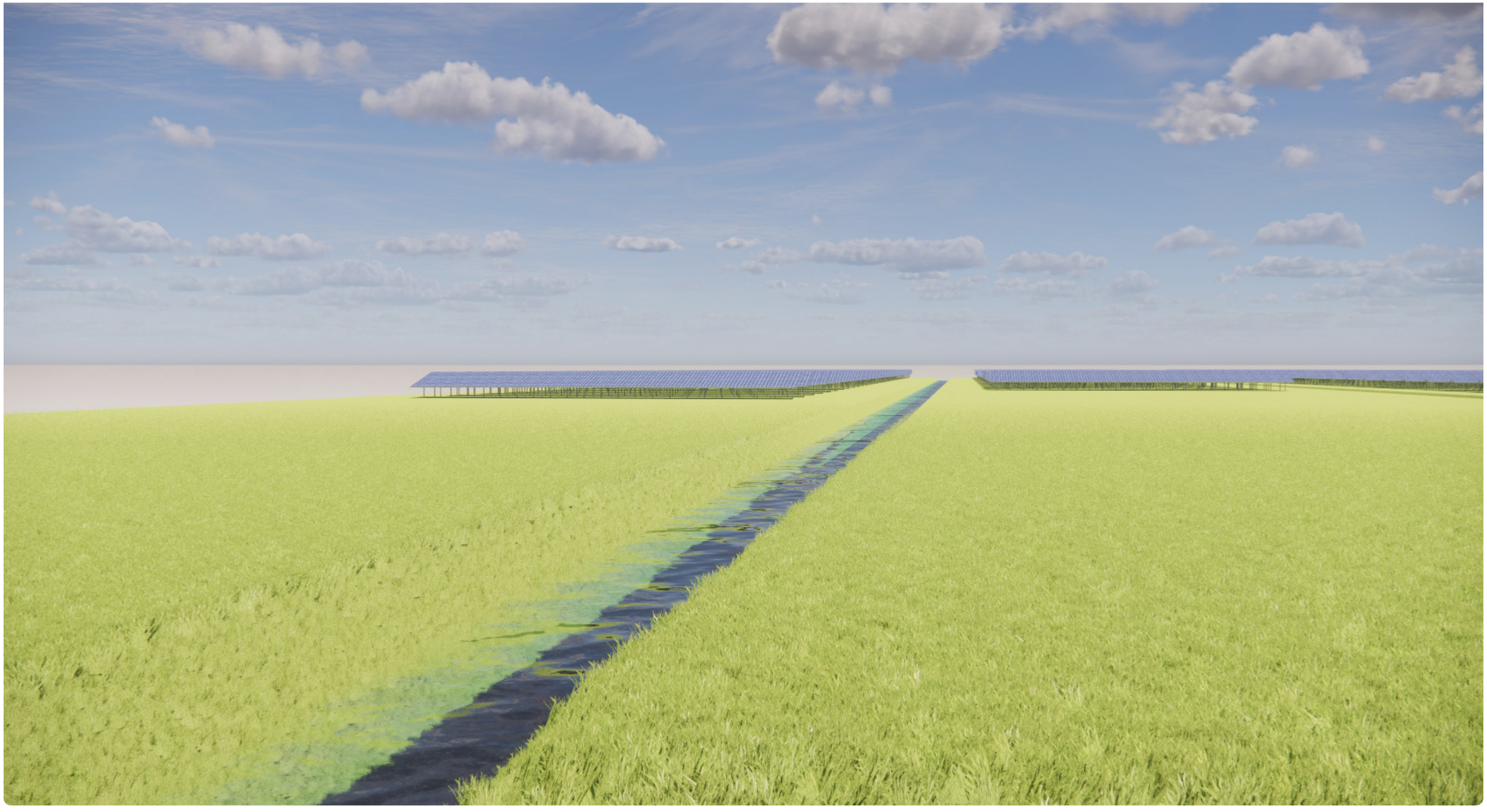

Doorsnede

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

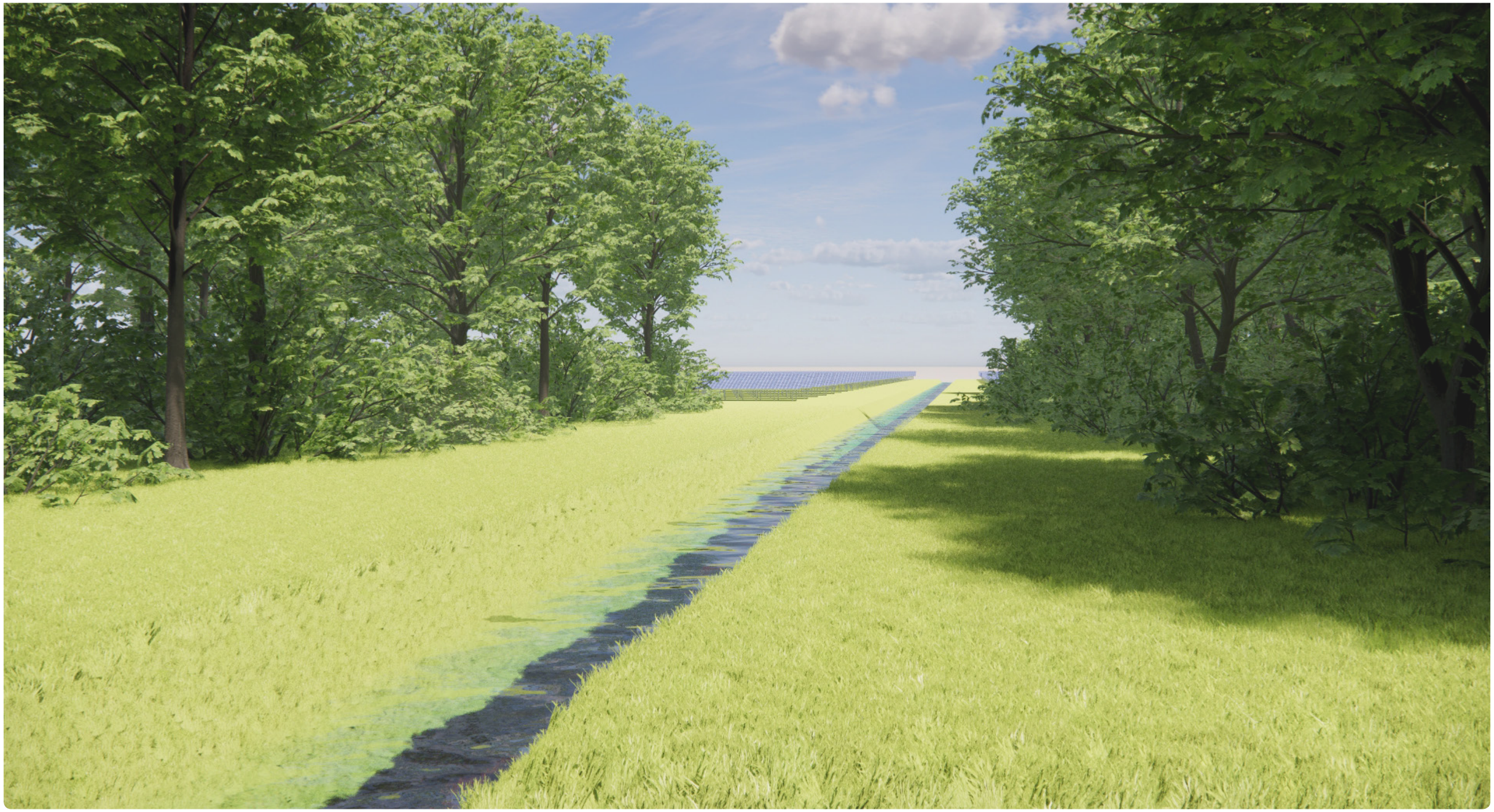
Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Bossage

Inpassing zonder bossage

BOUWSTENEN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Dé Nieuwkoopse bouwstenen - Bossage

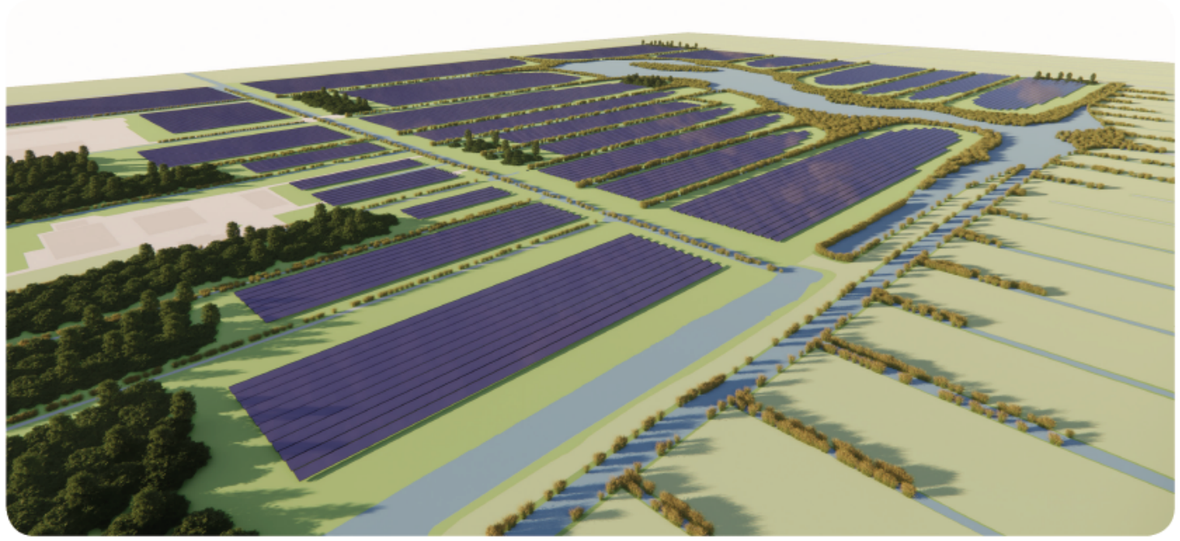
Inpassing met bossage

Bijlage 2: Overzicht voorbeelduitwerkingen

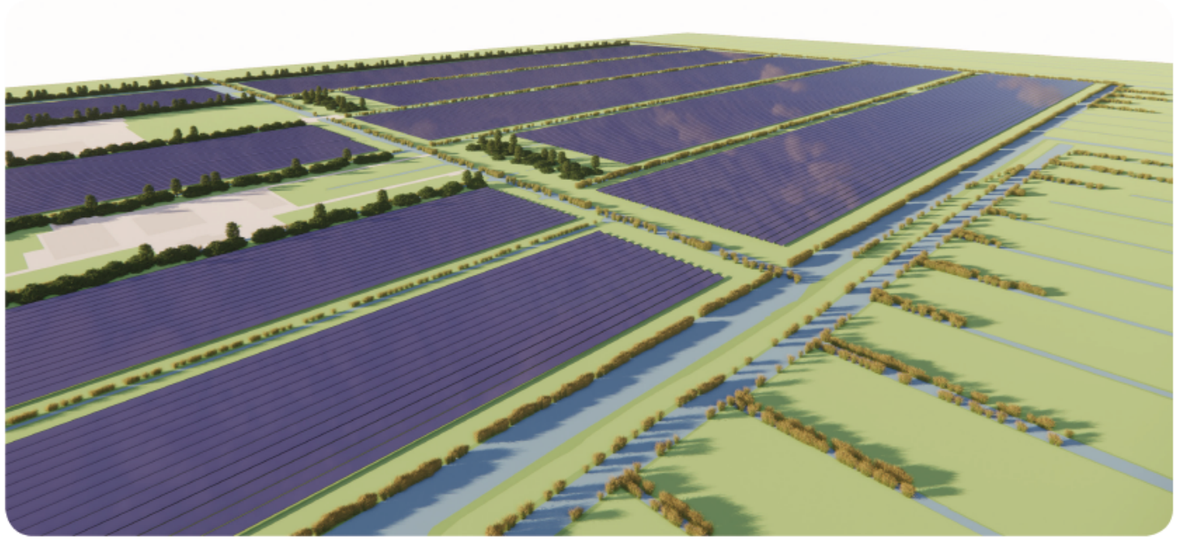
1. ORIËNTATIEGEBIED DE OLM

95 ha

voorbeelduitwerking: 57 ha
zonnepanelen: 26 ha
verhouding zon / landschap: 45% / 55%

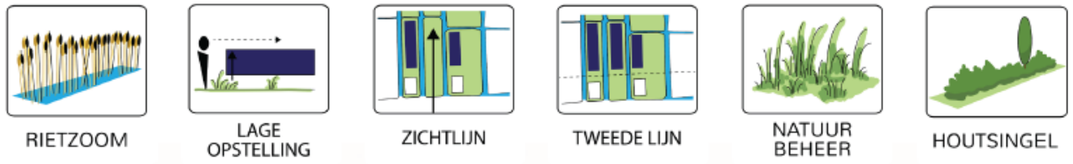

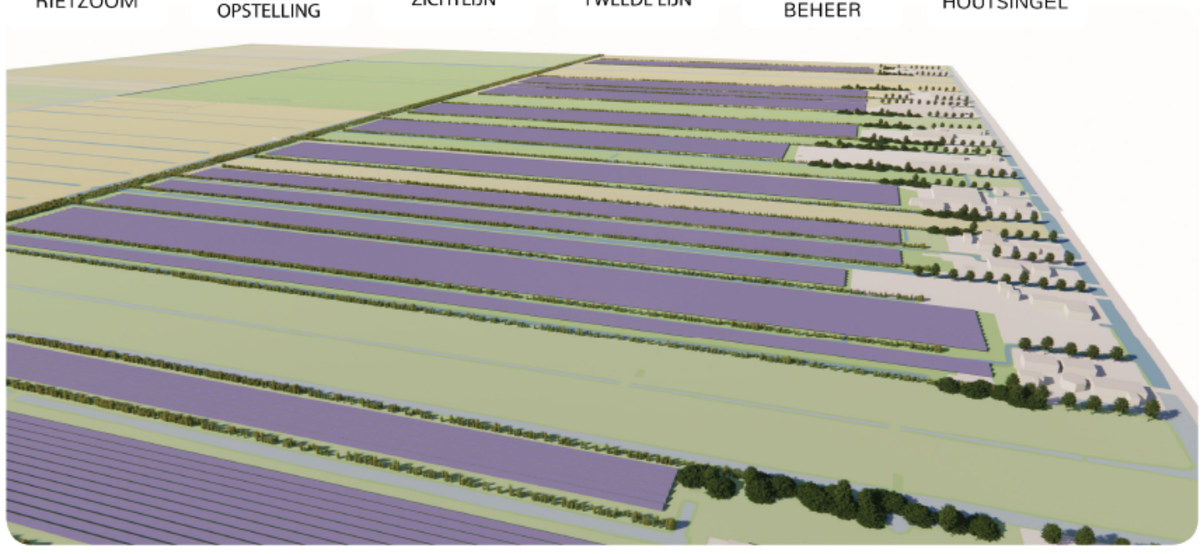
voorbeelduitwerking: 57 ha
zonnepanelen: 40 ha
verhouding zon / landschap: 70% / 30%

2. ORIËNTATIEGEBIED POLDER NIEUWKOOP

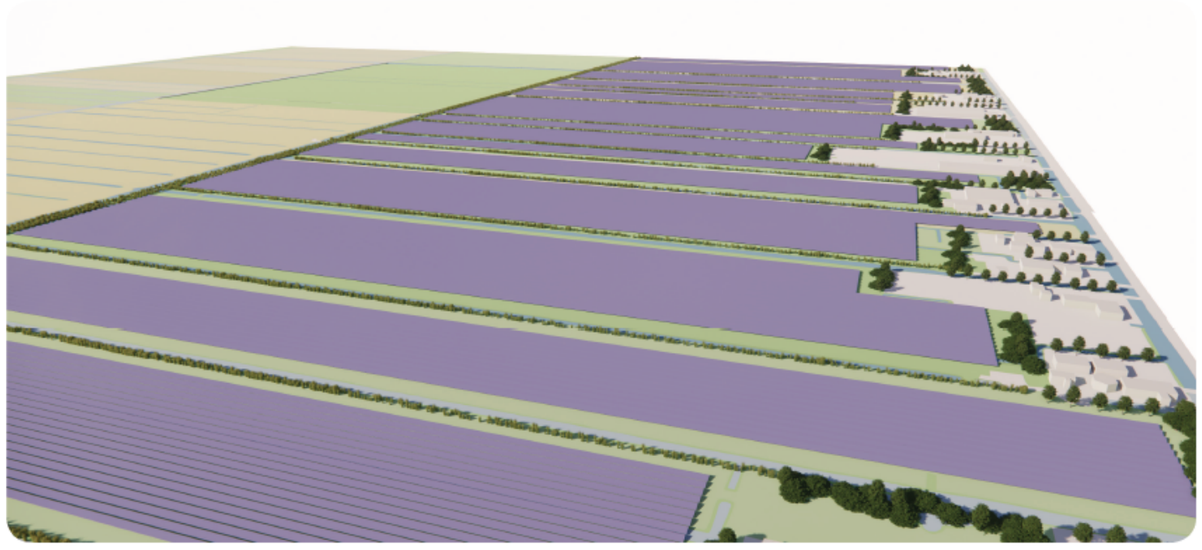
275 ha

voorbeelduitwerking: 100 ha
zonnepanelen: 40 ha
verhouding zon / landschap: 40% / 60%

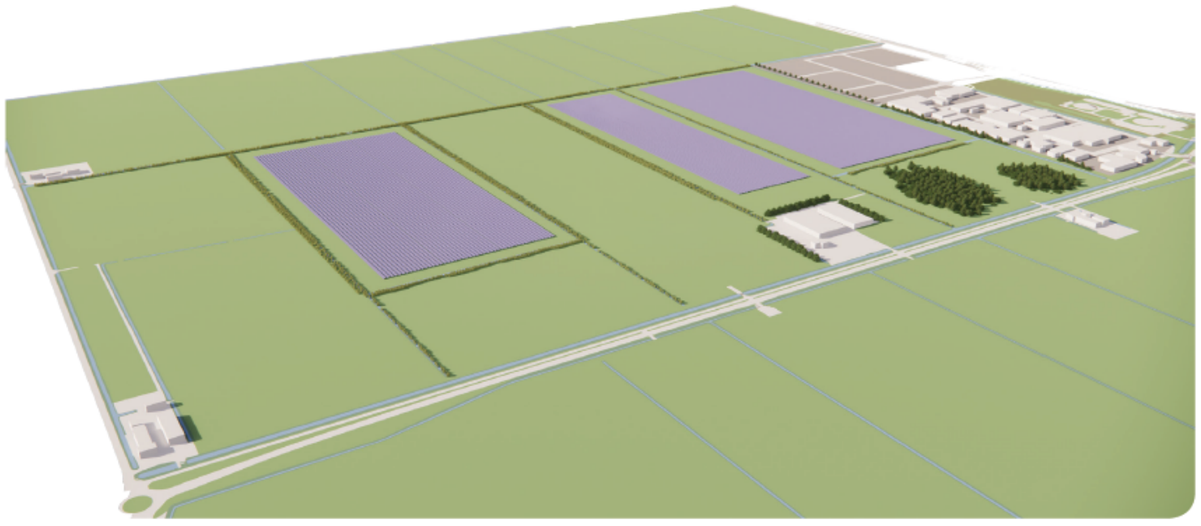

voorbeelduitwerking: 100 ha
zonnepanelen: 75 ha
verhouding zon / landschap: 75% / 25%

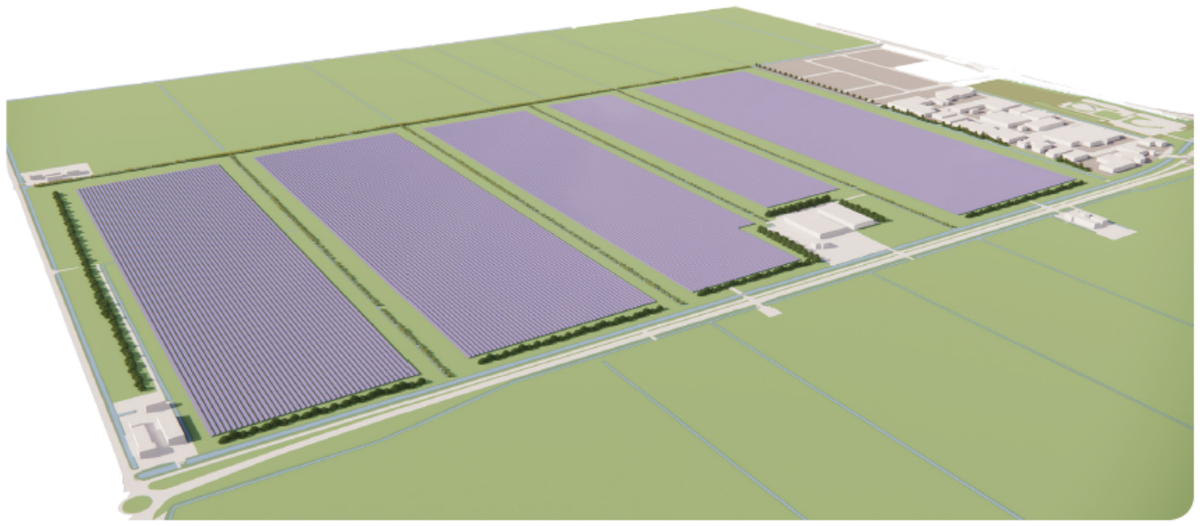
2. ORIËNTATIEGEBIED POLDER NIEUWKOOP

275 ha

voorbeelduitwerking: 80 ha
zonnepanelen: 26 ha
verhouding zon / landschap: 30% / 70%

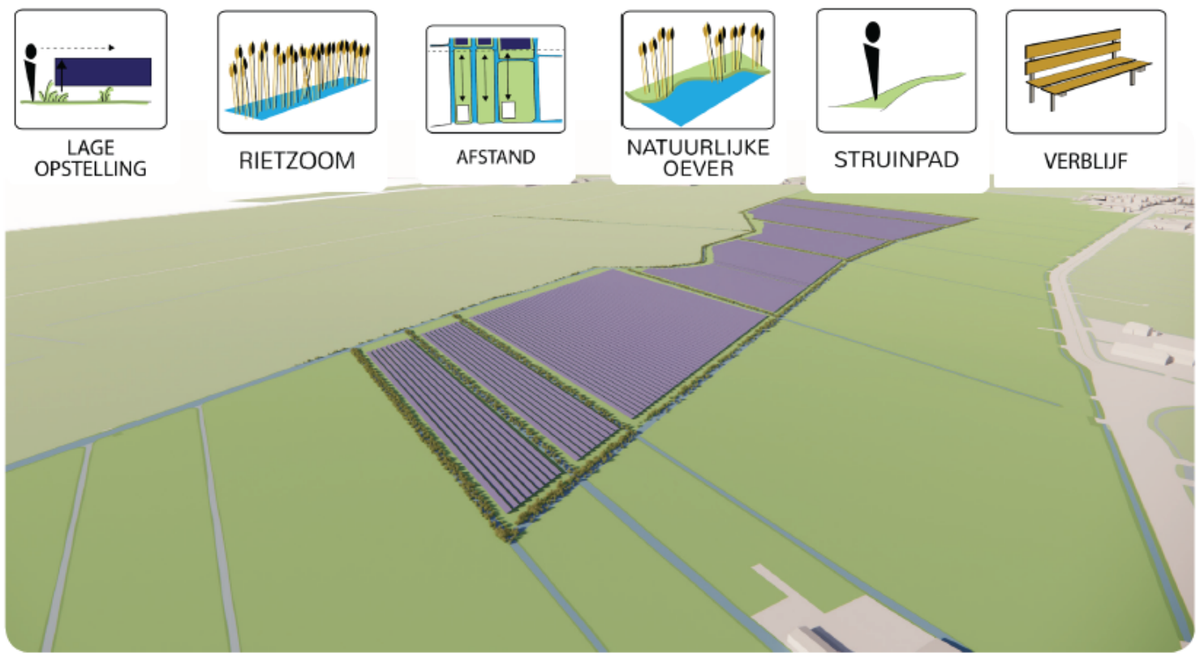

voorbeelduitwerking: 80 ha
zonnepanelen: 60 ha
verhouding zon / landschap: 75% / 25%

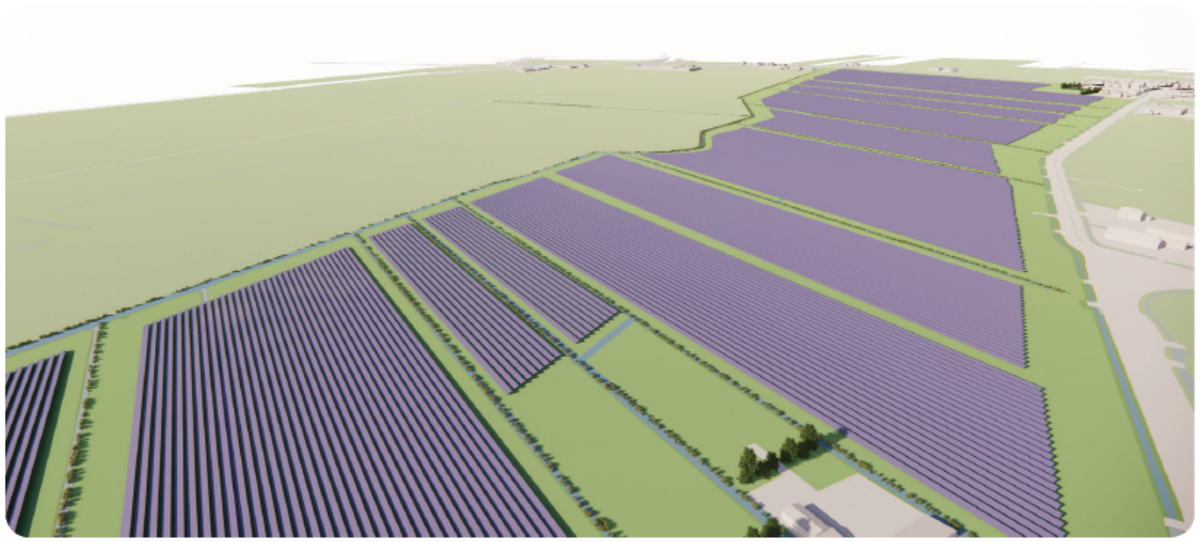

3. ORIËNTATIEGEBIED POLDER VIERAMBACHT

110 ha

voorbeelduitwerking: 110 ha
zonnepanelen: 35 ha
verhouding zon / landschap: 30% / 70%

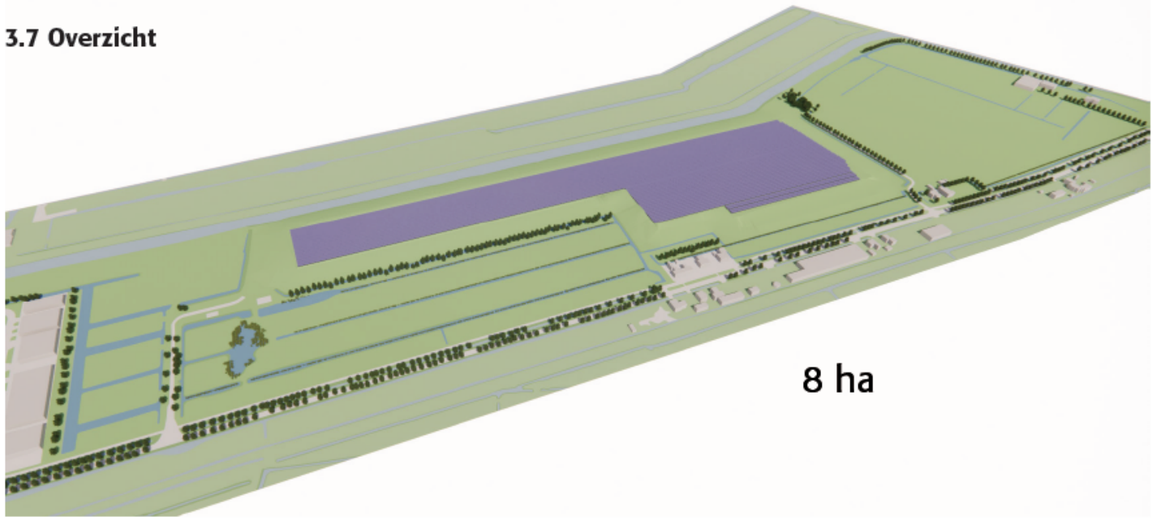

voorbeelduitwerking: 110 ha
zonnepanelen: 85 ha
verhouding zon / landschap: 80% / 20%

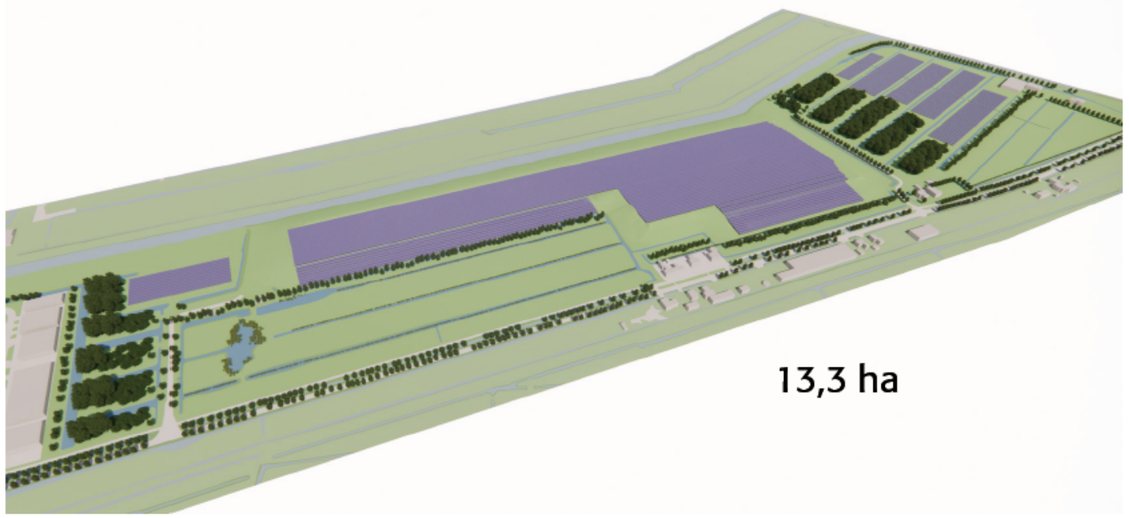

3. ORIËNTATIEGEBIED WOERDENSE VERLAAT

3.7 Overzicht

8 ha

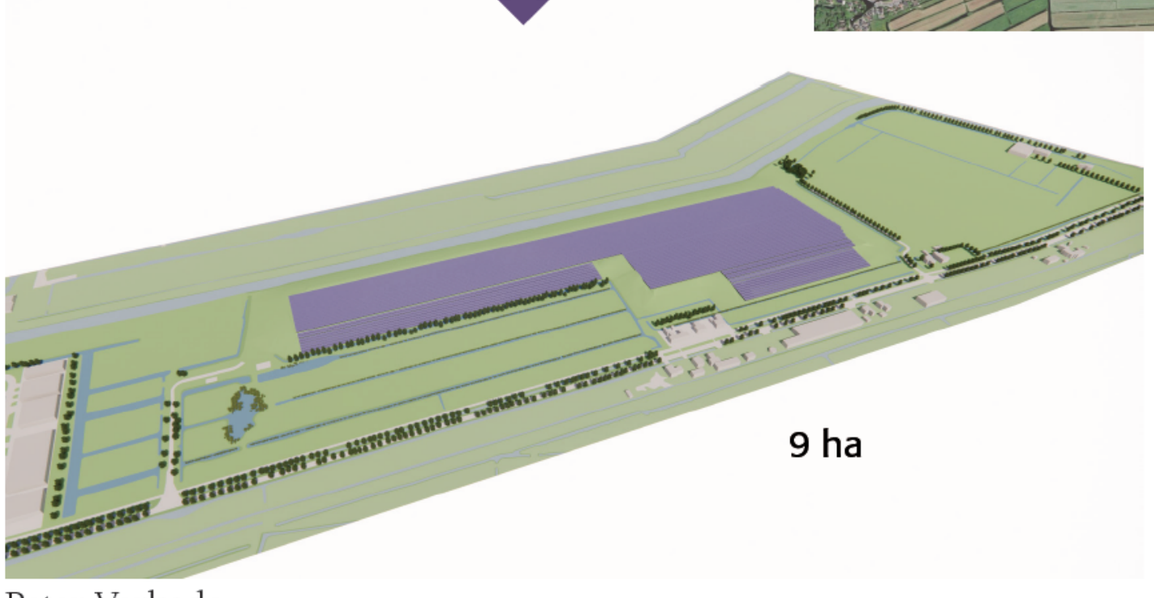

13,3 ha

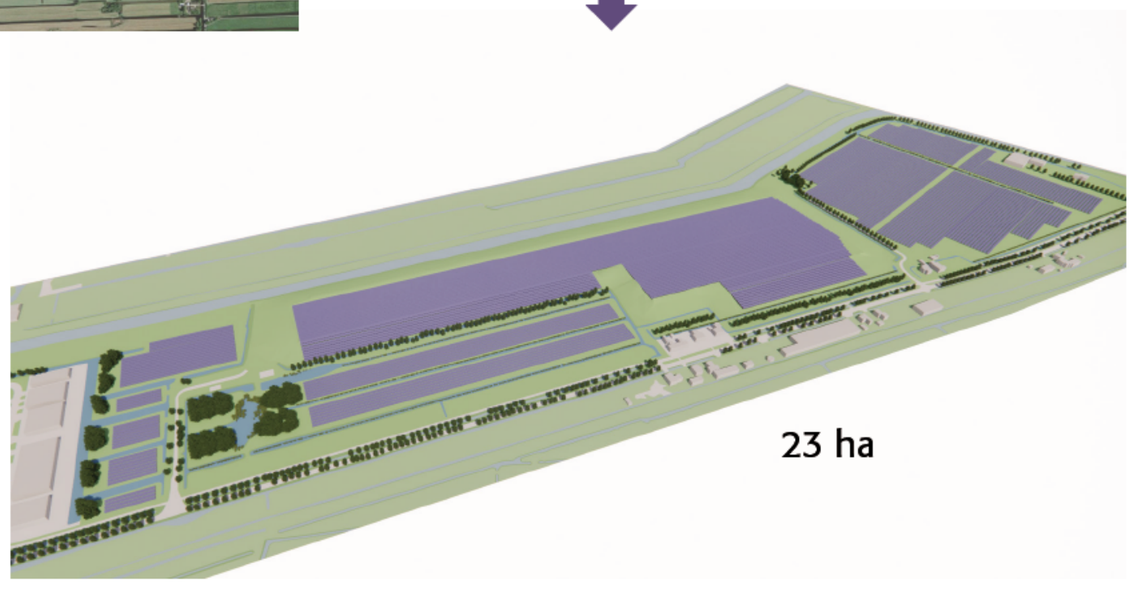
Op de stort

Rondom de stort

9 ha

23 ha

3. ORIËNTATIEGEBIED POLDER VIERAMBACHT

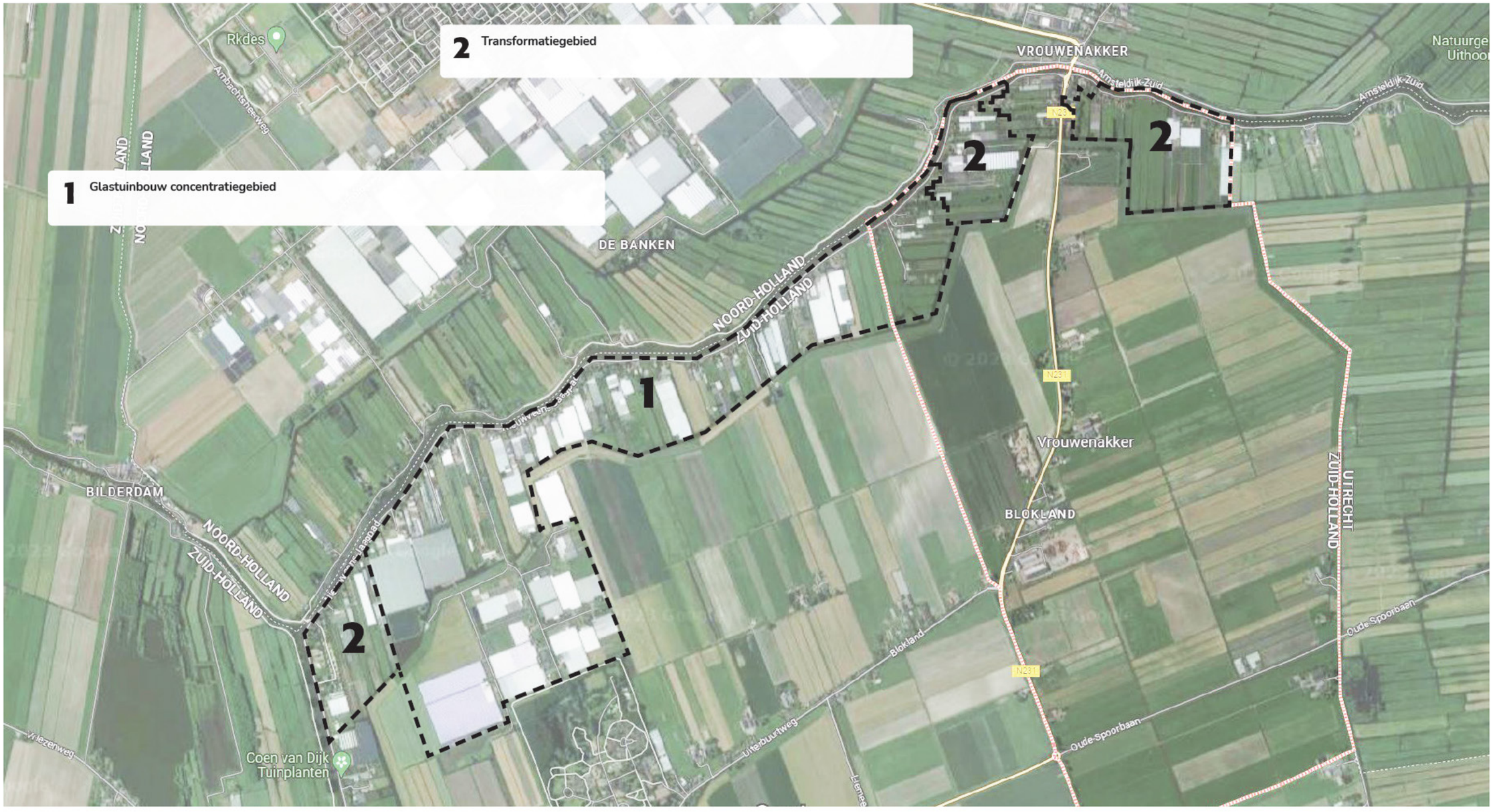
Inventarisatie

Zonnevelden in Vrouwenakker

nieuwkoop

Onderscheid in deelgebieden

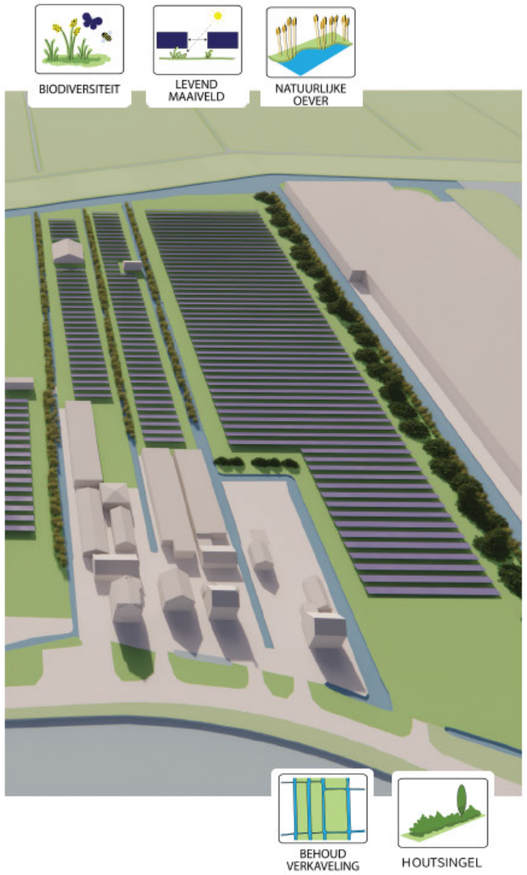
Zonnevelden en glastuinbouw

nieuwkoop

Koppelkansen en inspiratie

Zonneveld naast glastuinbouw

Zonnepanelen kunnen naast de kassen worden geplaatst en de opgewekte energie kan worden gebruikt om de kas te voorzien van stroom. Dit kan vooral interessant zijn als er onvoldoende ruimte is op het dak of als er behoefte is aan extra energie.

Zonneveld drijvend in waterbassin

Slimme koppeling van twee basisbehoeften voor de glastuinbouw: water en energie

Vollegrond teelt onder zonne-daken

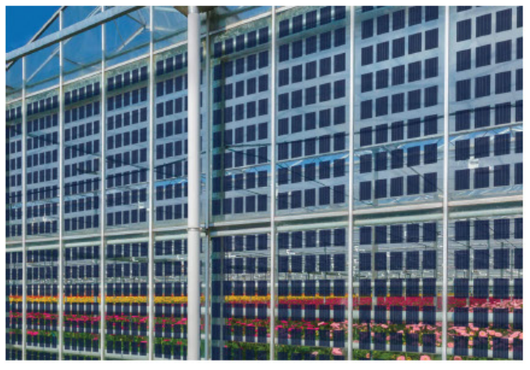

Integratie glastuinbouw en zonnepanelen

- Daksystemen
- Geïntegreerde systemen
- Zonnegevels

3. ORIËNTATIEGEBIED WOERDENSE VERLAAT

3.6 Zicht vanaf Lange Meentweg

Bijlage F Routes naar lokaal eigendom

nieuwkoop

Wat is lokaal eigendom en zijn (effectieve) routes daarnaartoe?

Rapport met antwoorden op deze vragen

Een Enter NEXT Level RenewabLAW product, Juli 2022

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 3
LEESWIJZER 5
DEEL A. LOKAAL EIGENDOM EN DE (MEEST EFFECTIEVE) ROUTES DAAR NAAR TOE 6
HOOFDSTUK 1. LOKAAL EIGENDOM 6
1. Inleiding 6
2.Wat is lokaal eigendom; consensus markt 7
3. Lokale omgeving 11
4. Landelijke regelgeving nodig (om te bepalen wat lokaal eigendom is)? 12
5. Kan je lokaal eigendom afdwingen? 12
HOOFDSTUK 2. DE (MEEST EFFECTIEVE) ROUTE(S) NAAR LOKAAL EIGENDOM 15
1. Uitleg 15
2. Vertrekpunten 16
DEEL B. VERSCHILLENDE ROUTES NAAR MINIMAAL 50% LOKAAL EIGENDOM 20
HOOFDSTUK 1. CONTEXT 20
1. CONTEXT 20
1. Beleidskader 20
2. Rol gemeente bij ontwikkeling van wind- en/of zonneparken op land 20
3. Kenmerken projectontwikkeling wind- en/of zonneparken op land 23
HOOFDSTUK 2. ROUTES NAAR LOKAAL EIGENDOM EN DE DUIDING 26
ROUTE I. MAATSCHAPPELIJKE TENDER 26
1. Beschrijving 26
2. Duiding criteria 28
ROUTE II. AANBESTEDING (MET % LOKAAL EIGENDOM ALS EIS) 29
1. Beschrijving 29
2. Duiding criteria 31
ROUTE III. ENERGIEGEMEENSCHAP 32
1. Beschrijving 32
2. Duiding criteria 34
ROUTE IV. GREENDEAL 36
1. Beschrijving 36
2. Duiding criteria 37
ROUTE V. TOELATINGSPLANOLOGIE 38
1. Beschrijving 38
2. Duiding criteria 39
ROUTE VI. GEEN INSPANNING OM LOKAAL EIGENDOM TE BORGEN 41
1. Beschrijving 41
2. Duiding criteria 41
ROUTE VII. GEMEENTELIJK ENERGIEBEDRIJF 42
1. Beschrijving 42
2. Duiding criteria 43
CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN 45

VOORWOORD

De gemeente Nieuwkoop is op zoek naar mogelijke (publiek- c.q. privaatrechtelijke) routes om minimaal 50% lokaal eigendom in de gemeente te realiseren wat betreft hernieuwbare energie (wind en zon op land). Lokaal eigendom vanuit het perspectief van investeren en zeggenschap en primair wat betreft zonneparken (want vanwege de nabijheid van Schiphol zijn windenergiemogelijkheden beperkt). De optie om dat vanuit een zgn. energiegemeenschap te doen is een lonkend perspectief maar ook de maatschappelijke tender wordt als mogelijk passend gezien. Het is de gemeente daarbij duidelijk wat zij zelf onder lokaal eigendom verstaat, maar ze is zoekende wat mogelijk is. Wat uiteindelijk de definitie van lokaal eigendom is, dient ook terug te komen in beleidskaders inzake hernieuwbare energie op land.

De gemeente is op dit moment in de fase beland dat zij aan het werk wil om dat beleidskader te schrijven. Externe ondersteuning wordt in dat kader nog gezocht. Het beleidskader zal ook als instrument en handvat gebruikt moeten kunnen worden voor bijv. het toekennen van punten in het geval in een bepaald gebied een maatschappelijke tender aan de orde is.

De gemeente zal het beleidskader vaststellen en vervolgens het gesprek voeren met grondeigenaren en andere belanghebbenden in die gebieden die zij kansrijk acht op basis van de uitwerking van de oriëntatie(zoek)gebieden. Zodoende verkrijgt de gemeente een beeld welke grondeigenaren open staan voor zonneparken (of al plannen hebben) en of samenwerking mogelijk is om zo tot een bredere gebiedsontwikkeling te komen (waarbij ook andere opgaven meegenomen worden, denk aan klimaatadaptatie, bodemdaling, natuurontwikkeling maar ook perspectief bieden voor agrariërs). De uitkomst van die dialoog is nu nog ongewis. Maar het kan zijn dat er kansen op samenwerking ontstaan waardoor met een greendeal of toelatingsplanologie ook lokaal eigendom mogelijk wordt.

Het is evident dat bij het opstellen van een concepttekst voor het beleidskader - maar ook bij de vaststelling van het beleidskader door de gemeenteraad en vervolgens de uitvoering - 'gemeenschappelijke taal' van groot belang is. Gemeenschappelijke taal wat betreft (1) de instrumenten die een gemeente kan inzetten (op weg naar lokaal eigendom) en (2) wat lokaal eigendom nu is. Maar ook wat betreft (3) interpretatie en uitleg van het beleidskader als bij de uitvoering wordt gekozen voor een bepaald instrument en daaruit rechten en plichten volgen voor de gemeente, grondeigenaren, ontwikkelaars en evt. de gebiedscoöperatie.

Met het oog op het bovenstaande heeft de gemeente de onderstaande vragen geformuleerd die ze graag beantwoord wil zien. Daartoe is dit rapport opgesteld.

- ✓ Wat is lokaal eigendom en wat zijn de meest (effectieve) routes om minimaal 50% lokaal eigendom tot stand te brengen en te borgen? Laat daarbij in ieder geval de volgende routes terugkomen:
  - De maatschappelijke tender
  - De Energiegemeenschap
  - De Greendeal
  - Toelatingsplanologie

- ✓ Wat zijn voor de verschillende routes naar minimaal 50% lokaal eigendom de voor en nadelen?

Wij hopen met dit rapport afdoende antwoord gegeven te hebben op de vragen zodat de gemeente dit kan gebruiken voor de (definities) in het beleidskader.

Enter Next Level
Daan Arkesteijn

RenewabLAW
Jan Albert Timmerman

Binnen de kaders van de opdracht komt het gebruiksrecht van dit rapport toe aan de gemeente Nieuwkoop en het rapport mag in zijn geheel binnen dat kader worden vermenigvuldigd en gepubliceerd. Buiten deze scope en/of als delen worden gebruikt, kan dat alleen met vermelding van de auteurs en hun expliciete toestemming.

LEESWIJZER

Dit rapport bestaat uit 2 delen. Een Deel A en een Deel B. Elk deel kent hoofdstukken met daaronder weer paragrafen. We sluiten af met een conclusie en aanbevelingen.

Deel A gaat allereerst in op de vraag wat nu lokaal eigendom is (dat is hoofdstuk 1 van dat deel). We geven in hoofdstuk 2 van dat deel vervolgens schematisch weer wat ons inziens de zes routes zijn om dat lokaal eigendom tot stand te brengen en te borgen. Aan de hand van een achttal criteria waarop een route kan scoren, maken wij een beoordeling welke routes nu het meest effectief zijn. Hoe die criteria ons inziens geduid moeten worden, staat ook in hoofdstuk 2.

Deel B geeft in hoofdstuk 2 de zes routes naar minimaal 50% lokaal eigendom meer in detail weer. Dat zijn de routes die ook in het schema voorkomen van hoofdstuk 2 van Deel A. We geven per route en per criterium de voor en nadelen weer. Voordat dit hoofdstuk gelezen wordt, is het goed kennis te nemen van hoofdstuk 1 van Deel B. Dat hoofdstuk 1 geeft context wat betreft de ontwikkeling van zon- en windprojecten en de (sturende of faciliterende) rol van de gemeente daarbij.

Tussenconclusies, aanbevelingen of andere voor dit rapport relevante opmerkingen zijn door ons oranje omkaderd. Indien op bepaalde woorden of delen van zinnen naar onze mening de uitgelicht moeten worden, zijn die onderstreept.

DEEL A. LOKAAL EIGENDOM EN DE (MEEST EFFECTIEVE) ROUTES DAAR NAAR TOE

HOOFDSTUK 1. LOKAAL EIGENDOM

1. Inleiding[1]

Lokaal eigendom is niet een wettelijk begrip of een definitie. Lokaal eigendom is de naam die is ontstaan om een te bereiken doel wat betreft het eigendom van 'hernieuwbaar op land' weer te geven. Dat moet (meer) lokaal worden. Het gaat dan om het volgende doel (uit het Klimaatakkoord):

> *"Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50 % eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven). Investeren in een zon -en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risico lopen. Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen van af te wijken. Hierbij wordt ook in acht genomen de bijzondere positie van de waterschappen, die zowel lokale ontwikkelaar zijn als decentrale overheid met een verduurzamingsopgave van hun eigen bedrijfsprocessen."*

Dat het lokaal eigendom relevant is voor een gemeente, komt naar voren als we het voorgaande vanuit de positie van de gemeenten benaderen. Doordat de gemeenten zich aan het Klimaatakkoord committeren, betekent dit dat een gemeente, ongeacht haar rol bij een zon- of windproject, ernaar zal moeten streven om de lokale omgeving 50% eigendom van de productie van dat project te laten verkrijgen.

Wat nu concreet het gevolg is van de opname van het streven naar lokaal eigendom in het Klimaatakkoord als de gemeente een sturende of faciliterende rol heeft bij zon- of windprojecten, is lastig te zeggen. Allereerst omdat het maar de vraag is of het Klimaatakkoord als overeenkomst directe en harde verplichtingen heeft voor de gemeente Nieuwkoop (ook al ondertekende de VNG dat akkoord). En het genoemde streven is natuurlijk heel fluïde en plooibaar qua uitleg. Tot slot ziet het lokaal eigendom uit het Klimaatakkoord formeel enkel op hernieuwbaar op land en daarmee niet op elektriciteit opgewekt met bijvoorbeeld waterkracht en biomassa (en mogelijk ook niet als het wordt opgewekt met zon op water en wind op water).

Aan de andere kant beperkt het Klimaatakkoord het streven naar lokaal eigendom niet tot enkel de situaties dat een gemeente grondposities heeft die geschikt zijn voor wind- en zonne-energie, en gevraagd wordt of zelf besluit die ter beschikking te stellen voor een project. Ook als de gemeente vanuit haar publiekrechtelijke rol inmenging heeft bij zon- of windprojecten (hetgeen altijd aan de orde is) kan lokaal eigendom een rol spelen.
Met andere woorden het Klimaatakkoord heeft - voor wat betreft het streven om de lokale

[1] Het onderstaande is een aangepaste versie, op maat gesneden voor de gemeente Nieuwkoop, van hetgeen RenewabLAW in opdracht van de Unie van Waterschappen heeft geschreven wat betreft lokaal eigendom. De tekst is onderdeel van de Handreiking 'Samenwerken met energiecoöperaties'.

omgeving 50% van het eigendom van de productie te laten verkrijgen, een behoorlijke open norm gecreëerd die voor velerlei uitleg vatbaar is maar waar een gemeente wel iets mee moet. In het onderstaande wordt op een aantal van die bovenstaande thema's ingegaan zodat duidelijk wordt wat het handelingsperspectief voor de gemeente Nieuwkoop kan zijn.

2.Wat is lokaal eigendom; consensus markt

Allereerst de vraag wat nu dat 'lokaal eigendom' is. Daar was behoorlijk wat verwarring over vlak nadat het Klimaatakkoord werd afgesloten, getuige ook het onderzoek vanuit het programma Sociale Innovatie in Energie dat direct na het Klimaatakkoord werd uitgevoerd[2]. Interessant in dat kader is onderstaande slide uit dat onderzoek.

Afbeelding: Belang energiecoöperatie

In de Participatiewaaier[3] is ook een rubricering aangebracht. Zie die op de volgende pagina. Daar wordt onderscheid gemaakt tussen mede-eigenaarschap aan de ene kant en aan de andere kant financiële deelneming, omgevingsfonds en een omwonendenregeling. Volgens de participatiewaaier vallen alle 4 de elementen onder 'financiële participatie'. Mede-eigenaarschap wordt geacht lokaal eigendom te zijn, maar of nu de andere drie ook lokaal eigendom zijn of alleen in de verzameling 'financiële participatie' vallen was onduidelijk.

Vanuit de Participatiecoalitie is op een later moment al meer concreet invulling gegeven aangaande lokaal eigendom met de 'factsheet 50% lokaal eigendom'.

> *"(Mede-)eigendom betekent namelijk in de ogen van deze coalitie niet alleen financieel eigendom, maar ook zeggenschap over het project én over de besteding van de baten. (Mede-)eigendom betekent ook zelf investeren en ondernemen. Daar hoort risico nemen bij. [...] Mede-eigenaar worden kan op verschillende manieren; privaat – als omwonende, bedrijf of andere organisatie uit de omgeving – of collectief – bijvoorbeeld met een*

[2] ENERGIEWERKPLAATS BRABANT, 'Bevindingen interviews 50% Participatie'. <https://www.energiewerkplaatsbrabant.nl/werkgroepen/werkgroepen+sociale+innovatie+energietransitie2/50+participatie/default.aspx#folder=1478091> [31 mei 2021]
[3] Zie <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/11/18/participatiewaaier> [8 december 2022]

energiecoöperatie. Door het lokaal eigenaarschap op een collectieve manier te organiseren, wordt het eigenaarschap voor iedereen van de omgeving toegankelijk. Bewoners en bedrijven kunnen participeren, meebeslissen en mede-eigenaar worden."

Participatiewaaier

Opties voor projectparticipatie bij zon- en windprojecten op land

November 2019

Afbeelding: Financiële Participatie uit de Participatiewaaier

En over energiecoöperaties zegt die factsheet het volgende:

"Veel (lokale) initiatiefnemers die participatie willen inzetten komen uit op de coöperatie als organisatievorm, omdat de voorwaarden 'iedereen kan meedoen', 'open en vrijwillig lidmaatschap' en 'democratisch zeggenschap' namelijk ook juridisch verankerd zijn."

en

"Wanneer een lokale energiecoöperatie initiatiefnemer/ontwikkelaar is van een project, dan kunnen bewoners van de lokale omgeving participeren en mede-eigenaar worden. De mensen in de lokale omgeving die lid zijn van de coöperatie beslissen binnen de coöperatie gezamenlijk over het inzetten van de opbrengsten van de opgewekte elektriciteit van een wind- en/of zonnepark".

In 2021, bijna twee jaar nadat het Klimaatakkoord werd gesloten, heeft de markt een richting gevonden om 50% lokaal eigendom te definiëren. In dat kader is de Q&A over lokaal eigendom van Energie Samen, de Natuur- en Milieufederaties, de NVDE, Holland Solar en NWEA relevant.

"Is 50% lokaal eigendom een (minimum-) verplichting?
Nee, het Klimaatakkoord gaat uit van een evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven). Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Met de 'lokale omgeving' worden zowel burgers als bedrijven uit de omgeving van de projectlocatie bedoeld. Het gaat daarbij om eigendom van meerdere omwonenden en

bedrijven en niet van een enkel bedrijf of individu. Met 'productie' wordt de productie-installatie(s) bedoeld.
Uitgangspunten zijn de behoefte én de (financiële) mogelijkheden van de lokale omgeving. Daarbij hoort een inspanningsverplichting voor de initiatiefnemer bij alle hernieuwbare energieprojecten om een aanbod te doen om omwonenden, zo mogelijk verenigd in een coöperatie of andersoortig gemeenschappelijk initiatief, te laten participeren in het project. Financiële participatie is een middel om het doel (totstandkoming van energieprojecten door verbeteren van lokaal draagvlak) te realiseren.
Eigendom betekent mee-investeren en dus ook risico lopen. Het betekent ook zeggenschap. Verschillende partijen kunnen lokaal eigenaar zijn van een energieproject; individuele burgers, coöperaties, bedrijven en anderen. Op basis van het gesprek met omwonenden kunnen ook andere opties worden gekozen die de omgeving laten meeprofiteren, zonder dat sprake is van lokaal eigendom, zoals een omgevingsfonds en obligaties. 50% lokaal eigendom is dus geen verplichting, het gaat erom dat de lokale omgeving de kans krijgt mee te kunnen investeren en mede-eigenaar te worden indien ze dit wensen."

Maar het begrip 'lokaal eigendom' als onderdeel van het grotere begrip 'participatie' evolueert nog steeds. Belangrijk in dat kader is de huidige 'status quo' in het veld daarover (zoals voor het eerst verwoord in hoofdstuk 2 van het rapport 'Participatie Monitor 2021; Monitor Participatie Hernieuwbare Energie op Land - Resultaten t/m 2020').[4]

Deze Participatiemonitor (voor de jaren tot en met 2020) onderscheidt voor de monitoring (en de daarbij behorende classificatie) van duurzame energieprojecten wat betreft participatie voor het eerst drie typen lokaal eigendom. Ook worden begrippen als 'lokale omgeving' en 'eigendom' - die niet nader ingevuld werden in het Klimaatakkoord - verder ingevuld. De Participatiemonitor verbreedt verder voor wat betreft 'lokaal eigendom' de scope ten opzichte van de definitie van lokaal eigendom zoals dat in bijv. de eerdergenoemde Participatiewaaier en de 1ste Participatiemonitor uit 2020 stond.

Er worden nu in de Participatiemonitor (voor de jaren tot en met 2020 en ook voor de jaren daarna) drie typen lokaal eigendom geïdentificeerd. En om het onderscheid maar helder te maken wordt ook de classificatie 'niet-lokaal eigendom' geïntroduceerd.
We pakken nu de types zoals die staan in de meest recente Participatiemonitor (voor de jaren tot en met 2021). Op pagina 14 van de monitor zijn die als volgt uitgeschreven:

"1. Bewonerscollectieven en lokale partners: eigendom van een collectief samenwerkingsverband van bewoners, lokale ondernemers, agrariërs of andere lokale partners in de omgeving van het project. Het gaat daarbij om eigendom van meerdere omwonenden en bedrijven uit de omgeving van de projectlocatie en niet een enkel bedrijf of individu. Uitgangspunt is dat iedereen uit de lokale omgeving, inclusief de omwonenden de kans moet hebben gehad om deel te nemen in het project. Het gaat erom dat de lokale omgeving de kans krijgt mee te kunnen investeren en mede-eigenaar te worden indien ze dit wensen.
2. Publiek: eigendom van gemeenten, gemeenten, drinkwaterbedrijven, e.d. Dit omvat ook eigendom van bedrijven met 100% publieke aandeelhouders.

[4] Deze Participatiemonitor 2021 is is een tweede Participatiemonitor die in opdracht van RVO jaarlijks wordt vastgesteld. Dit om te monitoren wat de effectiviteit van de afspraken zijn inzake participatie, waarom verzocht werd in de motie Heerma c.s. van 3 juli 2019 (TK 32 813, nr 361). In 2020 verscheen een eerste monitor (de nulmeting). In 2022 zijn vervolgens in een derde monitor de resultaten tot en met 2021 gepresenteerd (die om de verwarring te vergroten ook weer Participatiemonitor 2021 heette) . De verwachting is dat na de zomer de monitor verschijnt voor de jaren t/m 2022.

3. <u>Lokale bedrijven</u>: eigendom van lokale ondernemers, agrariërs, maatschappelijke instellingen met een lokale vestiging (vaak op eigen terrein).
*4. <u>Geen lokaal eigendom:</u> eigendom van een partij die **niet** in de omgeving van het project is gevestigd. Vaak is dit een projectontwikkelaar, maar kan ook een investeringsfonds, vastgoedbedrijf of ander bedrijf zijn."*

In de eerste Participatiemonitor werd lokaal eigendom overigens nog gedefinieerd in twee smaken. Als eerste ging het dan om eigendom van de lokale omgeving (burgers, bedrijven). Hiermee doelde men op projecten waarbij het mede-eigendom ligt bij een collectief samenwerkingsverband van bewoners, lokale ondernemers, agrariërs of andere lokale partners in de omgeving van het project. Een tweede categorie lokaal eigendom betrof eigendom van lokale partijen. Hiermee doelde men op eigendom van één of enkele lokale partijen waarbij de bredere omgeving niet of minder is betrokken.

Te zien is dus dat de uitleg van het begrip is geëvolueerd, waarbij er nu consensus lijkt te zijn.

Beseft dient te worden dat de rubricering van de verschillende soorten lokaal eigendom in de Participatiemonitor (over alle jaren tot en met 2021) primair dient om projecten op te kunnen monitoren als het om participatie gaat. Maar het belang gaat verder, ook al staat dat niet met zoveel woorden in de monitor. Als immers nu een gemeente of een andere overheid 'lokaal eigendom' benoemd in beleidsstukken en niet nader duidt wat er mee wordt bedoeld, zal voor een uitleg de Participatiemonitor een belangrijke bron zijn.

Het lijkt overigens niet aannemelijk - hetgeen in eerdere jaren wel gebeurde – dat als het streven naar '50 % lokaal eigendom' wordt gebruikt, hierin wordt gelezen dat ernaar gestreefd wordt dat 50% van een project ten goede zal komen aan of (lokaal) eigenaarschap, financiële deelneming, een omgevingsfonds <u>of</u> omwonendenregelingen. Aannemelijker lijkt het dat het 'streven naar 50% lokaal eigendom' zo wordt uitgelegd dat er aanvullend op 50% van het eigendom, in het project ook ruimte kan of moet worden geboden voor financiële deelneming, een omgevingsfonds en/of omwonendenregelingen.

Maar – het kan niet vaak genoeg gezegd worden – wat onder participatie, lokaal eigendom (en de lokale omgeving die het lokaal eigendom invult) wordt verstaan, is aan de overheid die beleid bepaalt aangaande deze thema's. Laat dus een overheid een nadere invulling van die begrippen na, dan is het aannemelijk dat die begrippen worden ingevuld aan de hand van waar in de markt consensus over bestaat. Dit zal alleen anders worden als de norm 'lokaal eigendom' nader wettelijk wordt ingevuld. Er gaan stemmen op om dat te doen en daarover meer in paragraaf 4.

Zo langzamerhand bestaat er consensus over wat onder de open norm 'lokaal eigendom' wordt verstaan. Een norm die vooral van toepassing is bij zon- of windprojecten. Maar de verschijningsvorm van de gehele financiële participatie (waartoe het lokaal eigendom behoort) bij een duurzaam energieproject zal uiteindelijk divers zijn en afhangen van het beleid dat door gemeenten, provincies en waterschappen dienaangaande is geformuleerd.

Meer informatie
- Participatiewaaier[5]

[5] Zie <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/11/18/participatiewaaier> [8 december 2022]

- *Factsheet 50% lokaal eigendom*, Participatiecoalitie, 2019[6]
- *Q&A Lokaal Eigendom*, Energie Samen, de Natuur- en Milieufederaties, de NVDE, Holland Solar en NWEA, 2020[7]
- *Werkblad 'Lokaal Eigendom', Handreiking Regionale Energiestrategie 2.0,* Nationaal Programma RES, oktober 2021[8]
- *Monitor Participatie Hernieuwbare Energie Op Land, Resultaten nulmeting, Wind op land en niet-gebouwgebonden zon'*, ASISEARCH en Bosch & van Rijn, 30 juni 2020[9]
- *Rapport 'Participatie Monitor 2021; Hernieuwbare Energie op Land - Resultaten t/m 2020,* ASISEARCH en Bosch & van Rijn, 15 september 2021[10]
- *Rapport 'Participatie Monitor 2021; Hernieuwbare Energie op Land - Resultaten t/m 2021,* ASISEARCH en Bosch & van Rijn, 5 juli 2022 en aangepast 4 augustus 2022[11]

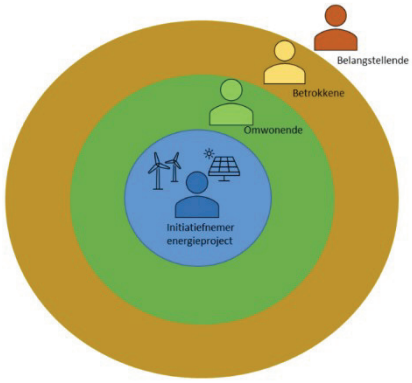
3. Lokale omgeving

En als we met zijn allen dan al in staat zijn om goed te bepalen wat lokaal eigendom is, dan moeten we ook nog een andere norm nader bepalen. En dat is die van de 'lokale omgeving'. In het Klimaatakkoord kwam ook dat begrip terug, en ook in de Participatiemonitor speelt die term een rol. Immers, lokaal eigendom impliceert een rol van de lokale omgeving.
En ook daarover vinden we meer in de Participatiemonitor (voor de jaren tot en met 2021). Daar wordt met betrekking tot een definitie voor lokale omgeving opgemerkt:

> *"Er is geen landelijke standaard afgesproken in het Klimaatakkoord over wat tot de lokale omgeving van een project gerekend wordt. In de praktijk werken ontwikkelaars vaak met kringen bewoners of bedrijven die op een bepaalde afstand van het project wonen of werken (gebiedscirkels, van direct en indirect omwonenden), waarbij dat gebied meerdere gemeentegrenzen kan omvatten."*

Hier kan een gemeente dus de vrijheid nemen om dat zelf te bepalen. In een ontwerp voor een participatiekader bepaalt de Gemeente Groningen als volgt de 'grenzen'. [12]

[6] Zie < https://departicipatiecoalitie.nl/wp-content/uploads/2020/02/Factsheet-50-eigendom-van-de-lokale-omgeving-PC-maart-2020.pdf> [9 juni 2021]. De Participatiecoalitie bestaat uit vijf maatschappelijke organisaties van, voor en door bewoners: HIER, de Natuur en Milieufederaties, Energie Samen, LSA bewoners en Stichting Buurkracht.
[7] Zie <https://hollandsolar.nl/u/files/qena-participatie-holland-solar.pdf> [20 juli 2021]
[8] Zie < https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/handreiking2/2049228.aspx> [31 oktober 2021]
[9] Zie < https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bbfe278d-9622-4ec7-bf4f-97bcfed930bb/pdf > [17 juli 2023]
[10] Zie < https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9ac59be0-230d-4618-a5ca-fd8eac721131/pdf> [17 juli 2023]
[11] Zie < https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bebc5bacfa96fe1229e0f0918eccf1f912d7c995/pdf> [17 juli 2023]
[12] Zie < https://gemeente.groningen.nl/ontwerp-participatiekader-zonne-en-windparken> [19 juli 2023]

Omwonenden:

- Zonnepark: zijn inwoners die vanaf het maaiveld (bijvoorbeeld vanuit een raam op de begane grond, of vanuit de eigen tuin) een open zicht hebben op het park en binnen een straal van 700 m wonen.
- Windpark: zijn inwoners die binnen een straal van tien maal de tiphoogte (mast plus wiek) wonen.

Betrokkenen:

- Zonnepark: zijn inwoners, (belangen)organisaties en bedrijven die zich binnen een straal van 1.500 m bevinden.
- Windpark: zijn inwoners, (belangen)organisaties en bedrijven die zich binnen een straal van vijftien maal de tiphoogte bevinden.

Belangstellenden:

- Inwoners, (belangen)organisaties en bedrijven binnen de gemeente Groningen.

Het voorgaande maakt duidelijk dat de lokale omgeving van een zonnepark op een specifieke plek in de gemeente, geheel anders kan zijn dan de lokale omgeving van een zonnepark op een willekeurig andere plek. Een zonnepark vlak bij een woonwijk heeft dus wat dat betreft een andere dynamiek dan een zonnepark in het buitengebied. En omdat de lokale omgeving op verschillende plekken in een gemeente dus verschilt, kan het best zijn dat gemeentelijk beleid wat betreft (routes naar of invulling van) 'lokaal eigendom' per locatie verschilt. Het is immers goed voor te stellen dat voor mogelijke zonneparken bij woonkernen meer de nadruk komt te liggen op mede-eigendom en zeggenschap (vanwege balans tussen lusten en lasten en een koppeling met de warmtetransitie) terwijl in het buitengebied het 'gemis' aan mede-eigendom en zeggenschap wordt gecompenseerd met (bovenwettelijke) ruimtelijke maatregelen die de ruimtelijke inpasbaarheid vergroten. Ergo: er bestaat ons inziens voor een gemeente geen plicht om altijd en op alle plekken in een gemeente op dezelfde wijze invulling te geven aan het begrip lokaal eigendom. Sterker nog, door ijzerenheinig overal hetzelfde beleid toe te passen terwijl de lokale omgeving diametraal anders is, bestaat de kans zelfs dat beleid niet proportioneel is en ongelijke gevallen gelijk behandeld (wat weer spanning oplevert met het gelijkheidsbeginsel).

4. Landelijke regelgeving nodig (om te bepalen wat lokaal eigendom is)?

In het voorgaande hebben wij duidelijk gemaakt dat er over een open norm als lokaal eigendom veel discussie is geweest maar dat er nu consensus over lijkt te bestaan. Maar die consensus levert nog steeds geen eenduidigheid op, laat staan dat er een definitie is die door iedereen wordt gebruikt. Er is dus veel ruimte voor maatwerk, en aan de andere kant is er een (juridisch) vacuüm. In dat kader heeft het ministerie van EZK zich de vraag gesteld of er een behoefte dan wel noodzaak is voor landelijke regels voor financiële participatie bij hernieuwbare energieprojecten (lees wat lokaal eigendom is). Er is opdracht gegeven aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) om een quickscan te maken in dat kader. In die quickscan zullen vragen beantwoord worden als (1) of landelijke wetgeving nodig is nodig, zodat decentrale overheden effectief kunnen sturen op bijv. financiële participatie bij wind- en zonneparken, (2) of dan een definitie moet worden gegeven van de verschillende vormen van financiële participatie en (3) of het wenselijk is als in een landelijke regeling duidelijk wordt wat wordt bedoeld wordt met 'de omgeving'.

5. Kan je lokaal eigendom afdwingen?

Deze vraag laat zich tweeledig beantwoorden; allereerst vanuit het oogpunt of initiatiefnemers en overheden zichzelf privaatrechtelijk gebonden hebben aan het streven naar lokaal eigendom (van 50% van de productie van wind- of zonneparken). En ten tweede

vanuit het oogpunt of het lokaal eigendom door een overheid vanuit een publieke rol van een initiatiefnemer voor een wind- of zonnepark kan worden afgedwongen.

Eerst de vraag of er een privaatrechtelijke gebondenheid is van een initiatiefnemer wat betreft lokaal eigendom (als onderdeel dus van de financiële participatie bij een zon- of windproject welke financiële participatie weer onder de noemer 'participatie valt). Weer even terug naar de eerdergenoemde Q&A. Daar staat het namelijk goed in.

> *"Zijn initiatiefnemers en gemeenten gebonden aan bepaalde verplichtingen of eisen voor participatie?*
> *Ja, hoewel de vraag wat wel en niet goed is nooit zwart-wit beantwoord kan worden. Eisen en afspraken liggen onder meer vast in het Klimaatakkoord, de Regionale Energiestrategiën (RES'en), gemeentelijke beleidskaders (indien vastgelegd), de wettelijke kaders uit de Omgevingswet en de gekozen richting in de verschillende omgevingsvisies (NOVI, POVI, GOVI). Het Klimaatakkoord en de RES'en beschrijven de bredere klimaatdoelen die aanleiding vormen voor projecten en geven richting aan de gewenste vormen van participatie. De Omgevingswet en omgevingsvisies geven regels en kaders mee voor participatie en de inpassing van projecten in de fysieke leefomgeving. Gemeenten, provincies, Rijksoverheid en de brancheorganisaties van de zon- en windsector hebben het Klimaatakkoord ondertekend. De brancheorganisaties hebben participatie ook in de Gedragscodes voor Zon op Land en voor Windenergie op Land vastgelegd. Deze brancheorganisaties vertegenwoordigen de overgrote meerderheid van de bedrijven in de sector. Ook vele lokale coöperaties en omwonendenorganisaties zijn verbonden met landelijke organisaties die het Klimaatakkoord hebben ondertekend. Overheden, brancheorganisaties en energiecoöperaties zijn dus aanspreekbaar op hun gedrag inzake participatie.*

Alle spelers bij een duurzaam energieproject zijn dus aanspreekbaar op hun verantwoordelijk om mee te werken aan participatie bij duurzame energieprojecten en dus ook aan het streven naar lokaal eigendom. Maar met het Klimaatakkoord in de hand lijkt het niet mogelijk om van initiatiefnemers contractuele nakoming van het streven naar lokaal eigendom te eisen.

Wat minder bekend is, is dat zonnepark ontwikkelaars die lid zijn van Holland Solar, via de 'Gedragscode Zon op Land' aangesproken kunnen worden als ze zich niet aan de uitgangspunten wat betreft lokaal eigendom uit het Klimaatakkoord houden. Ditzelfde geldt voor windpark ontwikkelaars die lid zijn van de NWEA.
Eenieder kan bij het bestuur van respectievelijk Holland Solar of NWEA melding maken over het niet-naleven van de code door een lid. Als leden zich aantoonbaar niet houden aan de gedragscode, zal het bestuur van de branchevereniging het desbetreffende lid aanspreken op zijn verantwoordelijkheden en – indien dit geen resultaat heeft – dit ook openbaar maken. Het bestuur van de brancheorganisatie zal zich ook op evt. sancties beraden. Voor het bestuur van Holland Solar betekent dit dat zij, in het uiterste geval, op basis van de statuten een lid uit het lidmaatschap kan ontzetten.

Dan de tweede vraag: kan het lokale eigendom ook door een overheid 'vanuit een publiekrechtelijke bevoegdheid afgedwongen worden?

De rechtsvraag die zich dan aandient is of het bevoegd gezag bij een windpark of zonnepark planologische medewerking mag weigeren omdat de initiatiefnemer geen opties van mede-eigenaarschap of financiële deelneming (een invulling van lokaal eigendom) aanbiedt, is nog niet expliciet in de jurisprudentie beantwoord.
De oplegger en factsheet *'Bevoegdheden overheden bij procesparticipatie en financiële*

participatie' laat zien waar juridische mogelijkheden liggen om invulling te geven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord over participatie en dus ook lokaal eigendom. Het antwoord is kort en bondig wat betreft het afdwingen van lokaal eigendom:

> *"Het begrip 'goede ruimtelijke ordening' biedt [...] naar de huidige stand van de jurisprudentie (vooralsnog) geen grondslag om financiële participatie van de omgeving bij een energieproject te eisen van de initiatiefnemer. Dat geldt voor alle vormen van financiële participatie uit de participatiewaaier."*

Vanuit de jurisprudentie volgt wel dat een gemeente kan besluiten, indien er onvoldoende inspanningen van de initiatiefnemer zijn geweest wat betreft de invulling van lokaal eigendom, geen medewerking te verlenen aan de voorgenomen ontwikkeling. Om dat te kunnen doen moet een gemeente wel vastgelegd participatiebeleid hebben waarop de gemeente dan het oordeel kan baseren, dat niet aan de inspanningsplicht is voldaan.

Meer informatie

- *Gedragscode Zon-op-Land, Code voor de fysieke en procesmatige wijze van ontwikkeling, inpassing, vormgeving en beheer van zon op land projecten'*, Holland Solar, november 2019[13]
- *Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie, NWEA*, oktober 2020[14]
- *Oplegger & factsheet 'Bevoegdheden overheden bij procesparticipatie en financiële participatie en het Klimaatakkoord'*, Rijksuniversiteit Groningen en Lexnova Overheidsadvies in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, oktober 2020[15]

Een gemeente kan lokaal eigendom dus niet afdwingen, maar wel vragen aan een initiatiefnemer om zich in te spannen om dit lokaal eigendom te realiseren. Maar om te kunnen beoordelen of een partij zich wel voldoende heeft ingespannen, is het wel weer nodig dat een gemeente in het beleidskader duidelijkheid verschaft wat onder lokaal eigendom wordt verstaan.

[13] Zie < https://hollandsolar.nl/u/files/gedragscode-zon-op-land.pdf> [17 juli 2023]
[14] Zie < https://www.nwea.nl/wp-content/uploads/2020/11/20201103-Gedragscode-WoL-opgemaakt-FINAL.pdf > [17 juli 2023]
[15] Zie <https://www.regionale-energiestrategie.nl/bibliotheek/participatie+volksvertegenwoordigers/b+participatie/1989607.aspx > [19 juli 2021]

HOOFDSTUK 2. DE (MEEST EFFECTIEVE) ROUTE(S) NAAR LOKAAL EIGENDOM

1. Uitleg

Onderstaand worden zes verschillende routes naar lokaal eigendom getoond. Per route worden de criteria genoemd waarlangs een route beoordeeld kan worden en hoe de score er dan uit ziet. Daaruit volgt automatisch wat de meest effectieve route is.
Dit is overigens geen uitputtende opsomming, maar betreft de routes die het meest voor de hand liggend zijn. Route VI is overigens geenszins een route naar lokaal eigendom. In tegendeel zelfs. Het leek ons toch ook goed deze route te tonen om als 'contramal' te dienen voor lokaal eigendom (die in deze de 'mal' is).
Een " - " betekent verder niet dat wat betreft dat criterium de route onmogelijk is, maar enkel dat het minder scoort ten gevolge van bijv. complexiteit.
De routes worden ook niet ten opzichte van elkaar beoordeeld, maar ten opzichte van het criterium. En in Hoofdstuk 2 van Deel B wordt de argumentatie gegeven op basis waarvan gekomen is tot de beoordeling.

		Routes naar lokaal eigendom						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
#	Criteria op basis waarvan route naar lokaal eigendom wordt beoordeeld	Maatschappelijke tender	Aanbesteding (met % lokaal eigendom als eis)	Energiegemeenschap	Greendeal	Toelatingsplanologie	Geen inspanning om lokaal eigendom te borgen	Gemeentelijk energiebedrijf
1	Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering	+	0	++	+	0	-	++
2	Sneller doorlopen planproces	+	0	++	+	0	-	0
3	Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders	+	++	0	+	0	++	-
4	Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente	0	+	-	-	0	++	--
5	Financierbaarheid projecten	0	0	++	+	0	+	++
6	Substantiële versterking van de lokale economie	+	0	++	+	0	--	+
7	Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie	-	-	++	-	-	--	++
8	Inclusiviteit; iedereen kan meedoen	+	-	++	+	-	--	++

Maar voor een goed begrip is het ook zinvol wat onze vertrekpunten en uitleg van de criteria zijn. Die duiding geven wij in onderstaande paragraaf 2 van dit Hoofdstuk 2.

2. Vertrekpunten

Voor een objectieve beoordeling door de gemeente wat betreft de routes naar lokaal eigendom (en ook een beter begrip van Hoofdstuk 2 van Deel B), is het zinvol onze vertrekpunten waarop bovenstaande beoordeling plaats vond eenduidig vast te leggen. Het zijn vertrekpunten die relevant zijn als naar het begrip 'lokaal eigendom' wordt gekeken en welke uit onze ervaringen voort komen.
Die vertrekpunten (de criteria) zijn daarbij niet gebaseerd op een wetenschappelijk kader of iets dergelijks. Dat is ook lastig omdat de analyse zoals wij die maken het resultaat is van 'pionieren' wat betreft lokaal eigendom en welke keuzes gemeenten dan kunnen maken. Er bestaat nog geen uitgekauwd en breed afwegingskader dat gemeenten gebruiken.
Evenwel passen wij deze eigen ontwikkelde en auteursrechtelijk beschermde methodiek - het betreft dus het inzichtelijk maken wat de gevolgen van de verschillende routes zijn -ook toe bij andere gemeenten om hen helpen bij beleidskeuzes.

Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering

Energielevering gaat over de weg van opwek van energie naar levering ten behoeve van eindgebruik. Die hele keten zal betrouwbaar, duurzaam en betaalbaar moeten gaan worden.
Energieparken die bijv. volledig in handen van buitenlandse ontwikkelaars zijn, zijn wel duurzaam, maar leiden weer niet altijd tot betaalbare energie. De reden daarvoor is dat de buitenlandse belangen - bijvoorbeeld winstmaximalisatie van het project en uitkering aan de aandeelhouders - strijdig kunnen zijn met een lokaal belang om de winsten aan te wenden voor het aanbieden van betaalbare energie.
Betrouwbaar kan bijv. beschouwd worden vanuit een geopolitiek aspect of bijv. dat lokale belangen voor een hoofdkantoor in Londen waar de zeggenschap wat betreft een energiepark berust niet altijd relevant zijn en genegeerd kunnen worden.
Duurzaam toont zich bijvoorbeeld in het feit dat (elektrische) energie met zon en/of windparken wordt opgewekt, in plaats van met fossiele brandstoffen.
Betaalbaar in die zin dat als de productie van een energiepark, waarbij die via energiebeurzen aan de hoogst biedende leverancier wordt verkocht die vervolgens dezelfde energie met een opslag aan eindverbruikers levert, de prijs van de aan de eindverbruiker geleverde energie zeer hoog zal zijn. Wordt de energie door lokale partijen opgewekt en – waar mogelijk zonder tussenkomst van marktplaatsen aan lokale afnemers geleverd - dan leidt dat tot betaalbaardere energie.
Voor dit criterium dienen dus betaalbaar, duurzaam en betrouwbaar zo geïnterpreteerd te worden.

Sneller doorlopen planproces

Bij dit criterium wordt beoordeeld met welke route het snelst het optimale resultaat (het grootste volume duurzame opwek) behaald kan worden.
Om extreme klimaatverandering tegen te gaan, is o.a. vanuit het Klimaatakkoord ingegeven dat we een (snelle) energietransitie door moeten maken. Dat betekent meer hernieuwbare opwek (op land) en een snellere uitrol van projecten dienaangaande. Daarbij wordt draagvlak en acceptatie van groot belang geacht om het beoogde volume duurzame opwek te behalen en om de snelheid van de ontwikkeling daarvan er in te houden.
Als omwonenden van een energiepark nu een project niet omarmen, zullen ze in de weerstand schieten en mogelijk gaan procederen. Lokaal eigendom wordt dan ook geacht te zorgen voor meer draagvlak en acceptatie (ten opzichte van de situatie dat een energiepark zonder lokaal eigendom wordt gerealiseerd), hetgeen tot minder weerstand (lees procedures) leidt waarmee

de energietransitie wordt versneld. Andersom geredeneerd; bij afwezigheid van draagvlak en acceptatie, bijv. als er geen lokaal eigendom wordt nagestreefd, is de kans groter dat door bijv. juridische procedures een energiepark met vertraging wordt gerealiseerd.

Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders

Een gemeente staat voor veel aan de lat wat betreft de energietransitie en het borgen van lokaal eigendom. Omdat lokaal eigendom ruimtelijk niet relevant is, hebben gemeenten vanuit het RO-instrumentarium weinig specifieke c.q. beperkte middelen om dat lokaal eigendom af te dwingen dan wel te borgen. Er zijn echter in de loop der tijd een aantal instrumenten ontstaan (de routes die voorliggen) waarmee een gemeente enigszins regie kan pakken. Afhankelijk van de route zal een gemeente om die route te volgen veel of weinig regie moeten toepassen.
Het toepassen c.q. nemen van regie heeft voorts ook invloed op de (publieke en privaatrechtelijke) juridische kaders die voor een gemeente bepalend zijn wat betreft de energietransitie. Te denken valt dan aan bijv. het economische ordeningsrecht, o.a. het aanbestedingsrecht, staatssteunrecht, wet markt en overheid, het mededingingsrecht en de leer van de schaarse private rechten (Didam-arrest). Maar ook zoals gezegd het publiekrecht. Denk aan o.a. het verbod op betaalplanologie en de plicht om wat betreft RO enkel te toetsen aan ruimtelijk relevante criteria. Daar komt wel bij dat in toenemende mate (opwek van lokale) duurzame energie wordt gezien als zijnde van een (hoger) algemeen belang waardoor bepaalde juridische kaders minder dwingend hoeven te zijn (bijv. bij schaarse private rechten, wet markt en overheid, DAEB-vrijstellingen wat betreft staatssteun).
Bij dit criterium wordt een route naar lokaal eigendom dus gewogen op basis van twee (2) subcriteria: gemeentelijke regie en dat het past binnen juridische kaders.

Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente

Elke route naar lokaal eigendom kost een gemeente kruim om die route uit te denken, uit te voeren en te monitoren. Laat dat gezegd zijn. Zowel in menskracht maar ook in tijd en geld. Maar sommige routes vergen meer inspanning wat dat betreft dan andere routes.
Als voorbeeld kan dienen het gemeentelijke energiebedrijf. Duidelijk is dat als dit de keuze zou zijn voor lokaal eigendom, dit een zeer majeure operatie is wat betreft tijd en geld. Immers, in zo een bedrijf gaat vele malen meer tijd en (eigen ambtelijke) menskracht in zitten voor wat betreft de uitwerking, monitoring, uitvoering ten opzichte van bijvoorbeeld de route 'geen inspanning om lokaal eigendom te borgen'

Financierbaarheid projecten

Energieparken (zon en wind) kennen over de duim genomen altijd drie soorten van financiering. Dat is allereerst (1) de ontwikkelfinanciering om tot 'decision gate 2b' te komen (zie plaatje bij paragraaf 3 van Hoofstuk 1 van Deel B op pagina 23) en (2) vervolgens het eigen vermogen dat een initiatiefnemer mee moet nemen om 'financial close' te bereiken. En om te bouwen is ook (3) vreemd vermogen nodig dat geleend kan worden bij financiers met het project als onderpand/bron van inkomsten om rente en aflossingen van te betalen. Dat laatste kon in het verleden tot wel 80-90% van de totale kosten. Momenteel lijkt het dat banken nog maar maximaal 70% van de totale som wil financieren met een lening. Ook is de rente opgelopen naar ca. 4%.
Energieparken zijn - desondanks de recente ontwikkelingen - in beginsel goed te financieren, zeker als er sprake is van een doorgewinterde initiatiefnemer die al sinds jaar en dag ontwikkelt en er langjarige afspraken zijn met partijen die de elektriciteit willen afnemen tegen een vaste prijs.
Als nu 'nieuwe spelers' zich gaan bemoeien met de ontwikkeling (lees: het lokale eigendom is aan zet), zullen die mogelijk geen of weinig werkkapitaal hebben bij de start of meer problemen

hebben dat bij elkaar te krijgen. De financiering zal dan wat hordes kennen en minder makkelijk gaan en wat meer tijd kosten. Als echter de lokale initiatiefnemers overheden zijn, kan het maar zo weer eens veel makkelijker gaan. Een financier heeft vaak veel vertrouwen als de overheid mee doet.
Bij dit criterium wordt dus bekeken of de initiatiefnemers - die bij een route gaan ontwikkelen - makkelijk tot financiering van hun project kunnen komen.

Substantiële versterking van de lokale economie

Als een energiepark in handen van partijen is die geen binding hebben met de productielocatie / de regio, zullen alle benodigdheden om zo een park te realiseren van buiten de stad / regio komen. Lokale aannemers, ingenieurs, projectmedewerkers, notarissen en advocaten (niet uitputtend) zullen niet worden ingeschakeld maar men blijft winkelen bij de vaste adressen.
Als lokaal eigendom mogelijk wordt gemaakt, is de kans vele malen groter dat voornoemde lokale partijen wel een rol krijgen en worden ingeschakeld. Natuurlijk, de windturbines komen uit Duitsland en Denemarken en de zonnepanelen veelal uit China, maar een lokale opdrachtgever zal eerder de neiging hebben kwalitatief goede lokale dienstverleners en aannemers in te schakelen dan de opdrachtgever waarvan het hoofdkantoor bijv. in Parijs staat.
En de (betaalbare) energie die wordt opgewekt en de rendementen van zo een energiepark komen – bij lokaal eigendom - ook weer bij de lokale initiatiefnemers / financiers terecht. Die rendementen worden dan veelal weer grotendeels uitgeven in de eigen stad / regio.

Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie

Energieparken (wind en zon) worden in toenemende mate van algemeen belang geacht; een hoger algemeen belang wellicht. En dat zal niet minder worden ten gevolge van de geopolitieke veranderingen. Hoe meer controle je lokaal dan ook hebt op die energieparken, hoe beter je voorbereid bent om wat betreft energievoorziening te sturen.
Een eigen windturbine of zonnepark met batterij kan bijv. ingezet worden als bron voor elektriciteitslevering als een wijk 'all electric' wordt. Dat is lastiger als de windturbine bijv. van een Rotterdamse ontwikkelaar is die heel andere ambities heeft.
En vanuit de marktordening van de warmtemarkt (waarbij de infrastructuur minimaal in handen moet zijn van de publieke overheid of van de warmtegemeenschap), kan het eigen (gemeentelijk of maatschappelijk) energievehikel een goed instrument zijn om als warmtebedrijf een rol te spelen bij bijv. de invulling van warmtekavels.
In een voorbeeld: het moge duidelijk zijn dat bijv. een windpark van burgers en de Rotterdamse ontwikkelaar tezamen weinig gewicht in de schaal legt wat betreft dit criterium. Maar dit zal anders zijn als de gemeente op een of andere manier operationeel en financieel betrokken is bij dat windpark. Door de invloed/macht die de gemeente dan heeft, kan gestuurd worden wat betreft dat windpark en dus de toekomst.

Inclusiviteit; iedereen kan meedoen

De energietransitie heeft gevolgen. We noemen er een aantal. Zo heeft de recente energiecrisis aangetoond dat betaalbare energie niet vanzelfsprekend is. Energie-armoede is een gevleugeld begrip geworden en iedereen heeft daar een beeld bij. En dezelfde crisis laat ook zien dat met voldoende kapitaal mensen zich hadden kunnen voorbereiden. Burgers en bedrijven met zonnepanelen kunnen de gestegen kosten beter opvangen doordat ze ook zelf elektriciteit produceren. Maar als je als bedrijf (pas) nu zonnepanelen wilt aanleggen op je dak, kan je de productie niet kwijt op het net. En er komen steeds meer (nu nog) dure technologieën (batterijen, bi-directioneel laden, elektrolyse) waarbij de partijen met kapitaal en kennis zich de (energetische en subsidie) voordelen gaan toe-eigenen.
Het is duidelijk dat (potentiële) energie-onrechtvaardigheid geboren is. Maar de gewenste

energietransitie is er een waar iedereen de vruchten van kan plukken. Ook als je geen kapitaal hebt en ook als je pas laat tot het nemen van maatregelen over gaat.
Bij dit criterium wordt dus bekeken of een route naar lokaal eigendom en de (juridische) vehikels die daar bij horen, dienaangaande het verschil maken. En of er voor wordt gezorgd dat zoveel mogelijk mensen uit de gemeenschap vertegenwoordigd worden, of zelfs zelf meedoen met de grootschalige energieopwek en daarvan profiteren.

Tot slot het volgende. Als eerder opgemerkt zijn de criteria (op basis waarvan lokaal eigendom wordt beoordeeld) en de wijze waarop we dan scores toedelen, gebaseerd op onze eigen kennis en ervaringen. Het is dus geen exacte wetenschap. Het kan dan ook goed zijn dat de gemeente Nieuwkoop tot andere scores komt. Niets weerhoudt het college van de gemeente Nieuwkoop ervan om een eigen invulling van de matrix te maken. Of dat de gemeente andere en geheel eigen en plaatsgebonden criteria opstelt om aan de hand daarvan per route naar lokaal eigendom (en wellicht zelfs per gebied in de gemeente) een beoordeling te geven. RenewabLAW en Enter Next Level staan de gemeente met alle plezier bij wat betreft het formuleren van de 'eigen' criteria en of en hoe dan de routes scoren op de diverse routes.

DEEL B. VERSCHILLENDE ROUTES NAAR MINIMAAL 50% LOKAAL EIGENDOM

In dit Deel B gaan we in detail in op de routes die ook al in het overzicht op pagina 14 stonden. Alvorens daartoe over te gaan, zullen wij eerst in het hoofdstuk 1 het 'umfeld' schetsen van waaruit die routes beter begrepen kunnen worden, te weten (1) de opgave van de gemeente Nieuwkoop inzake hernieuwbaar op land en haar beleid in dat kader en (2) de 'basics' die horen bij de ontwikkeling van hernieuwbaar op land (dus de ontwikkeling van zonneparken of windparken).

HOOFDSTUK 1. CONTEXT

1. Beleidskader

De gemeente Nieuwkoop is zich wat betreft haar RES 1.0-bod (voor de periode tot 2030) betreffende de opwek van hernieuwbare elektriciteit (0,08 TWh ofwel 0,28 PJ), aan het oriënteren hoe zij deze opgaaf wenst in te vullen. Op basis van het RES-bod, is er een Beleidskader Duurzaamheid opgesteld.[16]

Op 21 juni 2021 is - als verdere invulling van de gemeentelijke ambities - een Raadsbesluit genomen waarin de ambities van de gemeente nader worden ingekaderd. De belangrijkste consequenties van dat besluit zijn dat:

- de gemeente een productieplafond hanteert van 0,08 TWh duurzame elektriciteit per jaar op land in 2030,
- de gemeente plaatsing van zonnevelden en windturbines in Natura 2000 en Natuur Netwerk Nederland uitsluit, en
- de gemeente geen mogelijkheden voor grote en middelgrote windturbines in haar Gemeente ziet.

Voor wat betreft hernieuwbaar op land blijkt dat eigenlijk alleen zonne-energie mogelijk is. Bij het Raadsbesluit werd in dat kader een oriëntatiekaart behandeld waar grofstoffelijk de kansen liggen voor die wijze van opwek. En voor projecten in dat kader heeft het College ook rekening te houden met een motie van SGP-CU (die bij de behandeling van het Raadsbesluit werd aangenomen). Die motie betekent dat bij een afwegingskader voor zonnevelden minimaal 50% lokaal eigendom als uitgangspunt voor zonnevelden heeft te gelden.

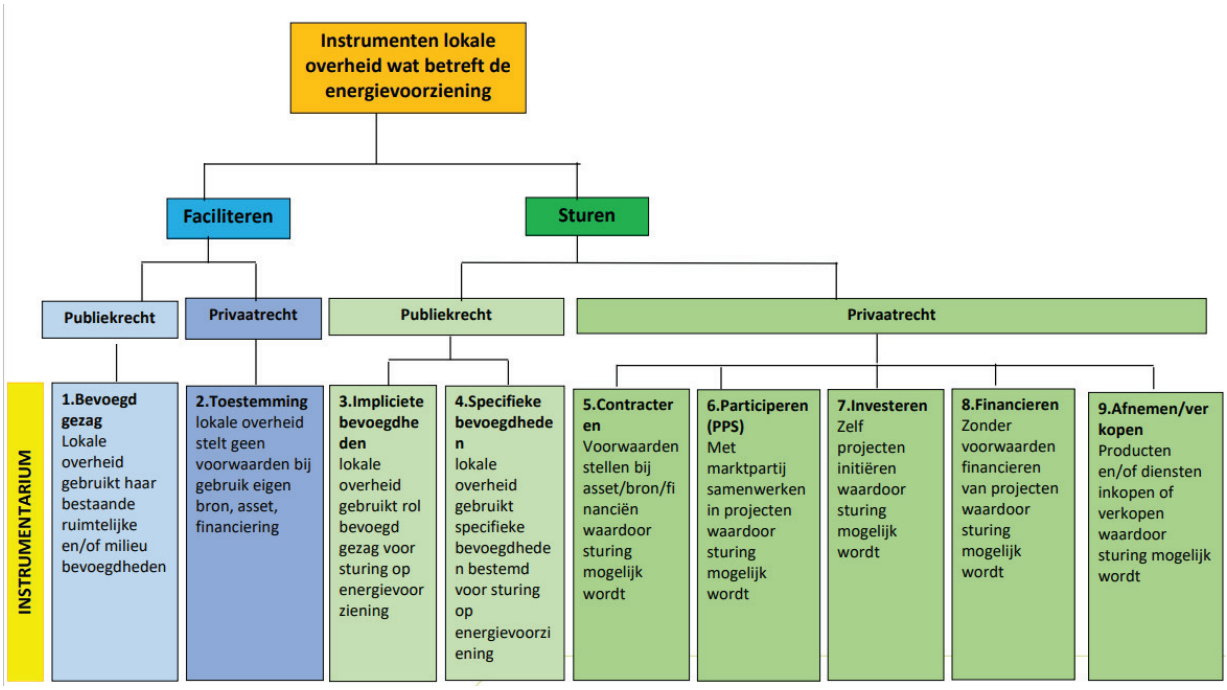
In mei 2023 is de gemeente gestart met een tweede participatieronde om met de omgeving kaders en plannen voor grootschalige duurzame energie te delen. Er werd daarbij gekeken naar een goede manier om zonnevelden in het landschap in te passen, waar vraag en aanbod bij elkaar kan komen en welke aansluitmogelijkheden er zijn op het elektriciteitsnet. De resultante van onder andere die tweede participatieronde is dat de gemeente via een beleidskader richting wil geven aan ontwikkelaars die in de gemeente Nieuwkoop zonnevelden willen realiseren, welke criteria daarbij belangrijk zijn en hoe de gemeente kan zorgen dat de baten van een veld ook lokaal ten goede komen.
Het is in de voorbereiding van dat beleidskader dat dit rapport van belang is.

2. Rol gemeente bij ontwikkeling van wind- en/of zonneparken op land

Om te beginnen is het goed om wat betreft de (alternatieve) routes voor lokaal eigendom vast te stellen welke rol en welk instrument de gemeente 'pakt' bij de ontwikkeling van zonneparken

[16] Zie het 'Beleidskader Duurzaamheid Gemeente Nieuwkoop, 12 februari 2020.

en/of windparken. Dat kunnen we modelleren aan de hand van een flowchartstappenplan die een gemeente volgt als zij met een duurzaam energieproject wordt geconfronteerd en de initiatiefnemer de publiekrechtelijke of privaatrechtelijke medewerking nodig heeft van de gemeente.[17]

Flowchart m.b.t. handelingsperspectief gemeente inzake energievoorziening
Energiegemeenschappenalliantie©

De gemeente kan dan dus wat betreft een duurzaam energieproject *of* 'faciliteren' *of* zij kan 'sturen'.

Als de gemeente *faciliteert*, werkt zij (publiekrechtelijk) mee en voldoet zij aan hetgeen van haar gevraagd wordt. Zij legt geen nadere beleidsdoelen als bijv. lokaal eigendom op. In de faciliterende rol heeft de gemeente als instrument het verlenen van een vergunning of het geven van toestemming.
In de *sturende* rol, waarbij naast de uitvoering van de publieke taak ook nadere beleidsdoelen (als bijv. lokaal eigendom zoals in deze) worden nagestreefd, is het palet breder. Dat loopt van het (impliciet) aanwenden van het publiekrecht om te sturen op het contracteren (gronden uitgeven op basis van grondbeleid) tot aan inkopen / verkopen of het uitzetten van tenders. Er zijn natuurlijk ook mengvormen.

Het is overigens goed te beseffen dat de bevoegdheden van een gemeente niet onbeperkt zijn in deze. Een gemeente mag de energievoorziening namelijk niet aan regels binden (dit staat bijv. in de Elektriciteitswet 1998, de (aankomende) Energiewet waarvoor een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer is gegaan en de conceptversies van de Wet Collectieve Warmte(voorziening), ook wel WCW genoemd. Maar de gemeente heeft die bevoegdheid juist

[17] Deze flowchart is een verdere uitwerking van een stappenplan uit een handreiking die RenewabLAW samen met Woodwater Legal in 2021 voor de Unie van Waterschappen heeft gemaakt. Dat was een stappenplan hoe een waterschap om kan gaan met haar rollen als het met een duurzaam energieproject wordt geconfronteerd. Zie https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/handreiking-samenwerken-met-energiecooperaties/ [8 december 2022]

wel weer wel als zij daarvoor expliciet een (wettelijke) bevoegdheid heeft gekregen, bijv. wat betreft ruimtelijke ordening, milieu en de warmtetransitie (denk in dat kader bijv. aan de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie).

Veelal heeft de gemeente in een zoekgebied voor een wind- of zonnepark niet alle grondposities in eigendom, waardoor zij zelf niet privaatrechtelijk kan bepalen of daar windparken of zonneparken op komen. De gemeente is dan afhankelijk van particuliere eigenaren van grondposities die in de zoekgebieden voor wind- en zonne-energie grondposities hebben. Heeft de gemeente wel posities in een zoekgebied, dan is het palet aan instrumenten groter.

2.1 Voorbeeld eigen grondposities gemeente en de ontwikkeling van een zonnepark

In dit voorbeeld heeft de gemeente 3 eigen grondposities in een zoekgebied waar zij mogelijk 3 zonneparken van elk 10 MWp/10 hectare zou kunnen (doen laten) ontwikkelen. Als we de privaatrechtelijke rollen en instrumenten die de gemeente kan inzetten voor dit voorbeeld uitwerken, wordt het duidelijk hoe die instrumenten gebruikt kunnen worden.

Uit vooroverleg met ambtenaren van de gemeente is overigens gebleken dat de gemeente Nieuwkoop weinig eigen grondposities heeft in de oriëntatiegebieden voor zonne-energie en dat de gemeente ook niet van plan is om actief gronden te verwerven om zelf zonnevelden te exploiteren of daarop concessies te verlenen. In de Nota Grondbeleid 2021[18] staat immers vermeld dat de gemeente in het kader van de RES een regie-faciliterende rol aanneemt. Dit door initiatieven te ondersteunen en verder te brengen en dat er een kader komt waarop initiatieven worden getoetst.
Als de gemeente dus zou overwegen een actieve rol te spelen wat betreft regievoering op hernieuwbare energie via het verwerven van grondposities voor energieparken, zou ook wat betreft het grondbeleid een aanpassing nodig zijn.

2.1.1 Eigen zonnepark

De gemeente kan de keuze maken om met een aanbesteding de bouw van een zonnepark op haar eigen gronden aan te besteden. Bij die keuze heeft de gemeente dan wel al vooraf gekozen om zelf dat zonnepark te ontwikkelen. De gemeente moet bij deze keuze natuurlijk haar rol van bevoegd gezag (wat betreft het zonnepark) onderscheiden van haar rol als ontwikkelaar. Dat volgt niet alleen uit de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, maar ook uit andere regelgeving die een scheiding vraagt als een overheid gelijktijdig publiekrechtelijk en privaatrechtelijk aan de gang gaat. Bijv. artikel 7.28a uit de Wet milieubeheer. Het bevoegd gezag dat zelf de activiteit wil ondernemen waarvoor een milieueffectrapport moet worden gemaakt, zorgt voor een passende scheiding tussen conflicterende functies.
De gemeente stuurt dus in deze. Relevant is dan wel of een gemeente - vanuit de publiekrechtelijke rechtspersoon die de gemeente is – zelf ontwikkelt, of vanuit een BV die als gemeentelijk bedrijf direct onder de gemeente hangt. Als dat laatste het geval is, dringt de juridische vraag zich op of dit niet eigenlijk een concessieverlening is aan een derde (zie het volgende punt).

2.1.2 Concessie

Als de gemeente nu zelf niet wil ontwikkelen maar wel eigen grondposities heeft, kan de gemeente met een concessie de gronden aan de markt aanbieden om de markt daar zelf zonneparken op te (doen laten) ontwikkelen. De gemeente kan zelfs als mengvorm bij die

[18] Zie < https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/CVDR/CVDR663084/1/html/CVDR663084_1.html> [24 juli 2023]

concessie besluiten om in het begin de zonneparken zelf te ontwikkelen (bijv. vergunningsaanvraag, SDE++-aanvraag) en later de concessie aan te bieden, of om alleen de grondpositie aan te bieden. Bij een overheidsopdracht (want dat is een concessie) kunnen ook eisen gesteld worden. Bijvoorbeeld een percentage lokaal eigendom. De markt wordt dan de kans geboden om het zonnepark verder te ontwikkelen.[19] Logischerwijs verkrijgt de gemeente meer geld voor haar concessie naar mate het zonnepark al verder is ontwikkeld. Hier is de gemeente dus ook sturend bezig.

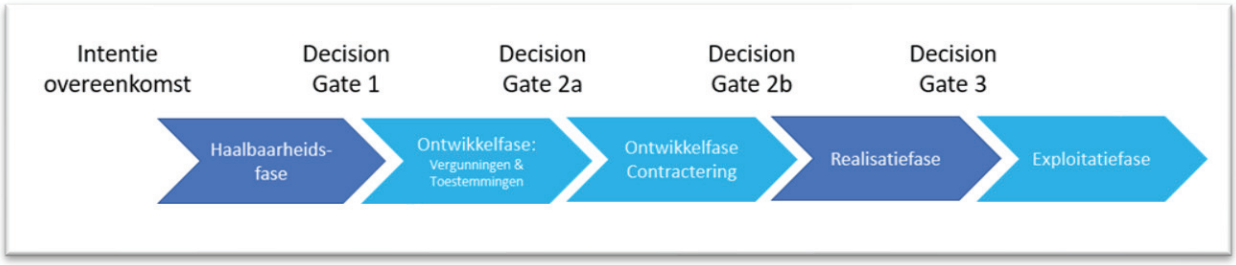
2.1.3 Uitgeven grondpositie

Overigens moet de concessie onderscheiden worden van het faciliteren van de markt met het aanbieden van een grondpositie (ongeacht of er nu sprake is van de verkoop van de grond, of het uitgeven van erfpacht of een opstalrecht) waarbij geen nadere eisen worden gesteld. Het uitgeven van gronden is dan ook (in grote lijnen) geen overheidsopdracht of concessie, maar betreft een privaatrechtelijke handeling die niet aanbestedingsplichtig is.
Evenwel maakt het Didam-arrest[20] dat ook bij het faciliteren van de markt met eigen grondposities, rekening moet worden gehouden met een mededingingsnorm. In dit geval is de gemeente dus niet sturend bezig maar faciliteert zij de markt.

Notabene: Het eigen zonnepark komt terug in route VIII "Gemeentelijk Energiebedrijf. De concessie en het uitgeven van een grondpositie komen in route III "Aanbesteding (met % lokaal eigendom als eis)" terug.

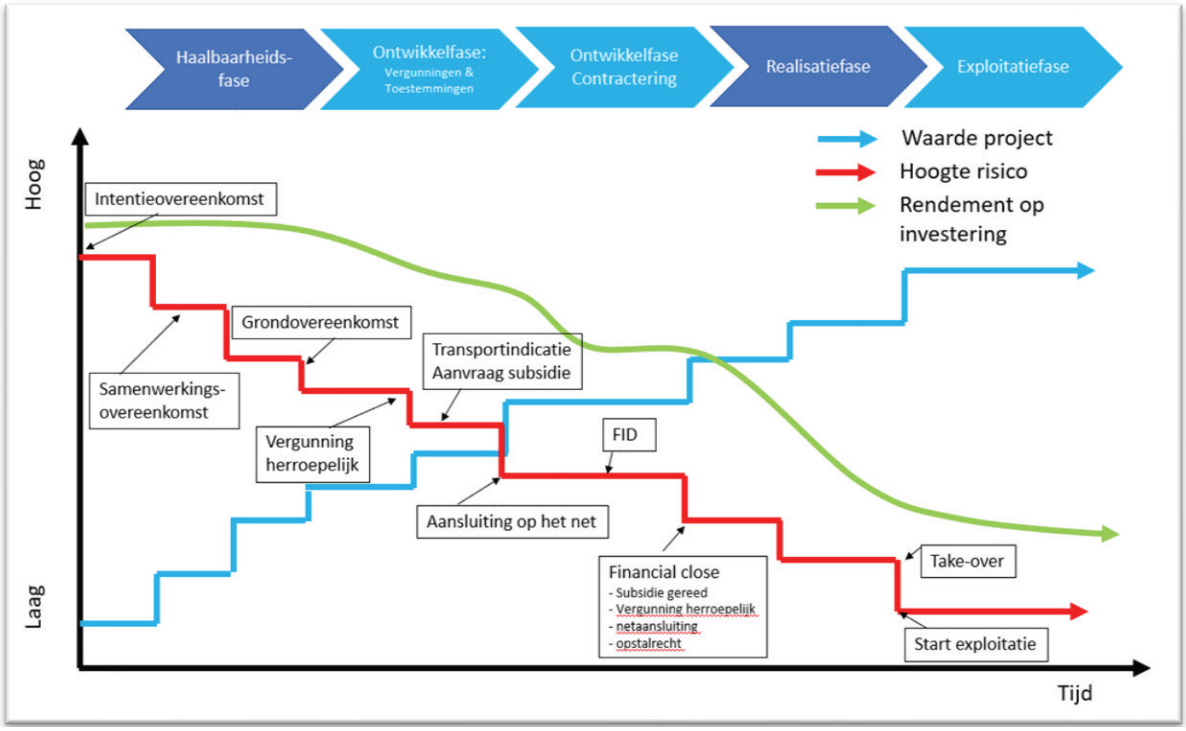
3. Kenmerken projectontwikkeling wind- en/of zonneparken op land

Onderstaande analyse gaat over de ontwikkeling van windparken en zonneparken. Dit soort ontwikkelingen heeft een aantal kenmerken, bijvoorbeeld die van de verschillende fases van een project. Zie bijgaand plaatje wat betreft projectontwikkeling.

Verder heeft elk duurzaam energieproject dezelfde kenmerken, te weten waarde, risico en rendement (voor de ontwikkelaar) die naar verloop van tijd veranderen. Zie onderstaande afbeelding.

[19] De gemeente Almere heeft bijvoorbeeld op deze wijze een zonnepark van 20 hectare in de markt gezet. Zie https://www.tenderned.nl/aankondigingen/overzicht/106707/details [28 december 2022]
[20] Zie https://ecer.minbuza.nl/-/minister-de-jonge-stuurt-brief-over-implementatie-van-het-didam-arrest-in-beleid?redirect=%2Fecer%2Fnieuws [28 december 2022]

Afbeelding gebaseerd op handreiking lokaal eigendom opgesteld door RenewabLAW voor Unie van Waterschappen Energiegemeenschappenalliantie©

Voorgaande afbeelding is een ietwat versimpelde weergave van de werkelijkheid waarbij we nuances buiten beschouwing laten.
Als een idee bij een ontwikkelaar voor bijv. een zonnepark is geboren, dan is daar nog niet veel tijd en geld in gestoken. Maar dat moet de ontwikkelaar wel doen, want anders blijft de kans klein dat het park tot ontwikkeling komt. Om die kans dus te vergroten, gaat de ontwikkelaar aan het werk en stopt er tijd en ontwikkelgeld in. Ruimtelijke studie moeten betaald worden, met de gemeente moet overlegd worden over leges en plankosten, met de netbeheerder moet men oplossingen vinden voor congestie en de omgeving moet in het proces meegenomen worden. Die investeringen in uren en 'out of pockets' kunnen optellen tot een omvangrijk bedrag; het gaat over bedragen met minimaal vijf nullen. De kost gaat voor de baat.....
Vanaf 'financial close' is het vervolgens vrijwel zeker dat het project er komt. En als het er komt, dan kan een ontwikkellaar rekenen op (gegarandeerde) inkomsten vanaf het moment van exploitatie voor een periode van 25 tot 30 jaar. Het park heeft dan ook op 'financial close' een behoorlijke waardesprong gemaakt in vergelijking met het allereerste begin. Een ontwikkelaar die aan het begin van de ontwikkeling ingestapt is, kan op deze wijze veel rendement maken op zijn investering. Dat rendement zou bijv. al contant gemaakt kunnen worden als de ontwikkelaar de ontwikkeling na realisatie aan een pensioenfonds verkoopt. Als zo een transactie aan de orde is, worden de toekomstige winsten van het zonnepark 'netto-contant' gemaakt. En dat is dan de prijs die het pensioenfonds betaalt aan de ontwikkelaar. Het pensioenfonds dat vervolgens in is gestapt, heeft minder risico's maar zal ook minder rendement maken op de ontwikkeling (dan in vergelijking met een ontwikkelaar).

Voor een ontwikkelaar zal een door hemzelf ontwikkelt energiepark door verloop van tijd in waarde stijgen en de risico's nemen af. Maar omdat risico's en rendement direct aan elkaar gekoppeld zijn, zal alleen de ontwikkelaar (of lokale energiecoöperatie) die vanaf het begin mee deed en de risico's ook heeft genomen, volledig van de waardesprong gebruik kunnen maken.

Stapt een derde partij later in, dan is de investering minder risicovol, en heeft het ook een lager rendement.

HOOFDSTUK 2. ROUTES NAAR LOKAAL EIGENDOM EN DE DUIDING

In dit deel geven we nu per route (zoals die ook te vinden zijn in het schema uit hoofdstuk 2 van Deel A op pagina 15) een beschrijving en verklaren we de scores. Dat doen we per route.
Eerst komt de beschrijving van een route aan bod, en daarna geven wij uitleg hoe we tot de scores zijn gekomen voor die route wat betreft het voornoemde schema.

ROUTE I. MAATSCHAPPELIJKE TENDER

1. Beschrijving

Voor de energietransitie zijn wind- en zonneparken noodzakelijk. Het is ook duidelijk dat het creëren van draagvlak en acceptatie bij die parken van groot belang is voor het welslagen van die parken en dus een snelle transitie. Evenwel zijn draagvlak en acceptatie *'ruimtelijk niet relevant'* en kunnen dus niet afgedwongen worden. Het bevoegd gezag kan hoogstens een inspanningsverplichting in dat kader vragen van ontwikkelaars.[21]

Afbeelding uit Handreiking Klimaatverbond m.b.t. maatschappelijke tender

Lokaal eigendom bij wind en zonneparken is een manier om draagvlak en acceptatie te vergroten. Zoals beschreven is lokaal eigendom niet afdwingbaar en ontbreekt het dus aan een goed instrument om dit streven wettelijk te verankeren in de gemeentelijke vergunningverlening.

Een 'workaround' waarmee echter langs een andere kant wel lokaal eigendom geborgd kan worden is de zgn. maatschappelijke tender. Met die tender wordt 'schaarse' planologische ruimte voor wind- en zonneparken verdeeld onder ontwikkelaars, waarbij die ontwikkelaars – bij meer aanbod van wind- en zonneparken dan dat er ruimtelijk mogelijk is – geselecteerd worden. Als de gemeente nu als selectiecriterium 'minimaal % lokaal eigendom' opvoert, kan de gemeente ervoor zorgen dat de ontwikkelaars die het beste scoren op dat criterium, planologische ruimte wordt geboden. Bij de maatschappelijke tender neemt de gemeente dus actief regie door partijen expliciet uit te nodigen om die vervolgens langs een methodische wijze te selecteren.[22]

[21] Zie hierover een handreiking van het Nationaal Programma RES te vinden op https://www.rvo.nl/sites/default/files/2020/11/Opleggerfactsheet-RES-procesparticipatie-en-financiele-participatie.pdf [28 december 2022]
[22] Zie ook de handreiking van het Klimaatverbond (waar de afbeelding op deze pagina ook vandaan komt) waar RenewabLAW aan mee werkte. Zie <https://www.geldersenergieakkoord.nl/images/uploads/GEA-handreiking_-_Maatschappelijke_tender-gecomprimeerd.pdf> [19 juli 2023]. Voor een werkblad van Nationaal Programma RES, zie https://www.energieparticipatie.nl/system/files/inline/Werkblad%20maatschappelijke%20tender_0.pdf [28 december 2022]

Idealiter werkt de maatschappelijke tender in een aantal stappen. Het proces start met een uitgangspuntennotitie (1) waarin de gemeente transparant en (ruimtelijk) inzichtelijk maakt hoe zij in de komende jaren wind- en zonneparken in stappen wil ontwikkelen. Het creëren van 'ruimtelijke' schaarste van locaties is daarbij een belangrijk gegeven. Dat genereert aanbod en een keuzepalet. Daarvoor moet er wel vanuit het ruimtelijke spoor een argumentatie zijn die aan die 'schaarste' ten grondslag ligt. Het feit dat de gemeente Nieuwkoop met oriëntatiegebieden werkt en mogelijk ook een kwantitatieve beperking kent (trancheren in brokken om het behapbaar te maken), maakt al dat waarschijnlijk de planologische ruimte (in een tijdkader) voor zonneparken kleiner is dan het aantal ontwikkelaars dat actief kan worden.

Figuur: uitleg maatschappelijke Tender (Gebaseerd op Handreiking Klimaatverbond) Energiegemeenschappenalliantie©

Daarna volgt een marktconsultatie (2) en de voorbereiding van een mogelijke greendeal (3). Met deze eerste stappen kan de uitgangspuntennotitie definitief worden gemaakt (4) en start de selectie van partijen. Dat gebeurt in een eerste ronde (5) op basis van het ruimtelijk kader. In een tweede ronde (6) vindt selectie plaats op basis van de maatschappelijke wensen, zoals bijv. % lokaal eigendom. In deze stap komen de maatschappelijke criteria aan bod als 'aanvullende eisen'. De laatste stap is de daadwerkelijke gunning (7).

Al veel gemeenten hebben ervaring opgedaan met de maatschappelijke tender en de Rijksoverheid stimuleert het gebruik van dit instrument middels een kamerbrief (in welk kader de landsadvocaat een handreiking schreef).[23] Ook het NP RES heeft hier aandacht aan besteed en te stellen valt dat dit een geëigend instrument is.[24]

Evenwel is er vanuit de academisch hoek wat weerstand tegen dit instrument. De wetgever wordt opgeroepen werk te maken van een wettelijke verankering van financiële participatie. Dit omdat de maatschappelijke tender een onwenselijke 'sluiproute' zou zijn waarbij ruimtelijk niet-relevante aspecten in vergunningverlening een rol gaan spelen. Er wordt gesteld dat er behoefte is aan een 'koninklijke' route naar het borgen van financiële participatie middels

[23] Zie de kamerbrief < https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-820.html> [18 juli 2023] en de handreiking van de landsadvocaat < https://www.energieparticipatie.nl/system/files/inline/20211011%20Juridische%20bouwstenen%20voor%20financiele%20participatie.pdf> [18 juli 2023]
[24] Zie < https://www.energieparticipatie.nl/system/files/inline/Werkblad%20maatschappelijke%20tender.pdf> [18 juli 2023]

wetgeving.[25] De (academische) weerstand weerhoudt evenwel gemeenten niet om de tender te gebruiken.

Wellicht wil de gemeente Nieuwkoop wachten tot een Raad van State procedure om te weten of de maatschappelijke tender echt helemaal zuiver op de graat is. Of zij kiest ervoor dit instrument toch al toe te passen; daar zijn zeker goede argumenten voor.

2. Duiding criteria

De maatschappelijke tender is als gezegd een 'workaround' en zal er meestentijds voor zorgen dat de kans groot is dat wind- en zonneparken met het door de gemeente gedefinieerde minimale % lokaal eigendom worden gerealiseerd.
Maar, alles staat en valt echter met de vraag naar planologische ruimte en aanbod van zonne- of windparken. Als de vraag naar planologische ruimte immers beperkt is ten opzichte van het aanbod, is de vraag of er wel te selecteren valt op % lokaal eigendom. Want lokaal eigendom mag niet als eis worden gebruikt omdat vanuit het ruimtelijk instrumentarium van een gemeente enkel ruimtelijk relevante eisen gesteld mogen worden.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Uit de inleiding onder voorgaande paragraaf 2 volgt dat het instrument effectief is wat betreft lokaal eigendom. Daar volgt dan weer uit dat ook de score op dit criterium positief is.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium (ook al zijn er schrijvers die zich afvragen of financiële participatie wel leidt tot minder procedures en dus tot een versnelling)[26]. Uit de inleiding onder de voorgaande paragraaf 2 volgt dat het instrument effectief is wat betreft 'lokaal eigendom', en daar volgt dan uit dat ook de score op dit criterium positief is.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)

De maatschappelijke tender wordt van Rijkswege geadviseerd, is een beproefde methode en is nog niet juridisch 'onderuit' gehaald. Een en ander past binnen de (ruimtelijke) juridische kaders en scoort op dit criterium positief. Wel van belang is om de rechtsbescherming te borgen en dat 'schaarste' vanuit het ruimtelijke spoor kan worden beargumenteerd.

---

[25] mr. D.E. Bakker, *"Tenderen naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten? Een onderzoek naar de toelaatbaarheid van de maatschappelijke tender met het oog op de beginselen van legaliteit en specialiteit"*, Preadvies, Jonge VAR 2022. Bakker stelt dat via een tender een niet-ruimtelijk aspect wordt geïntroduceerd in de toewijzing van vergunningen, waarbij eigenlijk alleen ruimtelijke aspecten van belang mogen zijn. Dat is in strijd met het zgn. specialiteitsbeginsel. En omdat een tender ook eventuele afgewezen en/of latere aanvragers frustreert, terwijl die wel in aanmerking zouden komen op basis de Wet Ruimtelijke Ordening en de Wet algemenen beginselen omgevingsrecht. Ook laat de tender te wensen over omdat een besluit inzake een tender in het kader van de Algemene Wet Bestuursrecht geen besluit is waar tegen bezwaar en beroep mogelijk is.

[26] mr. M. Dieperink: *"Is lokaal eigendom de oplossing, zodat er meer baten van de projecten naar de directe omgeving gaan? Iets aan de voorkant regelen is beter dan achteraf procederen, maar of lokaal eigendom de oplossing is, dat valt te bezien. Voordat je vijftig procent eigendom in de wet gaat vastleggen, moet je zeker weten dat dit werkt. Anders ga je een heel ingewikkelde wet optuigen die niet doet wat ie zou moeten doen. Er hoeft maar één omwonende naar de Raad van State te willen en dan heb je weer vertraging. Het goed regelen van dit probleem kost veel tijd, en de urgentie is groot."* Zie <https://www.mr-online.nl/bij-energietransitie-oog-blijven-houden-voor-klimaatrechtvaardigheid/> [opgevraagd 18 juli 2023]

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)

De maatschappelijke tender is een beproefde methode en er is veel ervaring mee. Door goed te kijken naar andere gemeenten en gebruik te maken van de juiste handreikingen, kan met weinig additionele kosten en tijd deze route ingezet worden. Om echter zo effectief mogelijk het hoogste percentage lokaal eigendom te bereiken, is wel commitment nodig van een gemeente. De gemeente zal uitdrukkelijk de regie moeten nemen. Op dit criterium scoort de maatschappelijke tender neutraal.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)

Bij de maatschappelijke tender zijn veelal (eerst) de commerciële ontwikkelaars aan zet. Het is een gegeven dat commerciële ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken en windparken te ontwikkelen, zeer goed in staat zijn die energieparken te financieren. Maar de lokale omgeving gaat ook mee doen en die hoeft niet altijd de financiering gereed te hebben. Dat kan zorgen voor vertraging. Op dit criterium scoort de route dan ook niet slecht of goed.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route I, volgt dat het instrument effectief is, en daar volgt dan uit dat ook de score op dit criterium positief is.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)

De resultante van de maatschappelijke tender zal veelal niet zijn dat er een platform is ontstaan of gaat ontstaan dat als katalysator kan dienen voor bijv. de warmtetransitie. Wellicht dat een aantal zonneparken mede door een energiecoöperatie of gebiedscoöperatie zullen worden ontwikkeld, maar daarmee is niet gezegd dat die energiecoöperatie of gebiedscoöperatie automatisch in de warmtetransitie actief gaan worden. De score op dit criterium is dan ook negatief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Uit de inleiding onder de voorgaande paragraaf 2 volgt dat het instrument effectief is. En daar volgt dan uit dat ook de score op dit criterium positief is.

ROUTE II. AANBESTEDING (MET % LOKAAL EIGENDOM ALS EIS)

1. Beschrijving

In paragraaf 2.1 van Hoofdstuk 1 van Deel B werd al geschetst hoe de gemeente om zou kunnen gaan met eigen gronden waarop een zonnepark te ontwikkelen is. In grote lijnen is er dan sprake van een eigen energiebedrijf (waarvoor aanbesteed moet worden), een concessie (die aanbesteed moet worden) of een uitgifte van een grondpositie (die onder mededinging vergeven dient te worden). Onder de route 'aanbesteding' scharen wij in het kader van deze notitie de concessie en uitgeven grondpositie. Het eigen energiebedrijf komt terug in route VII "Gemeentelijk Energiebedrijf".

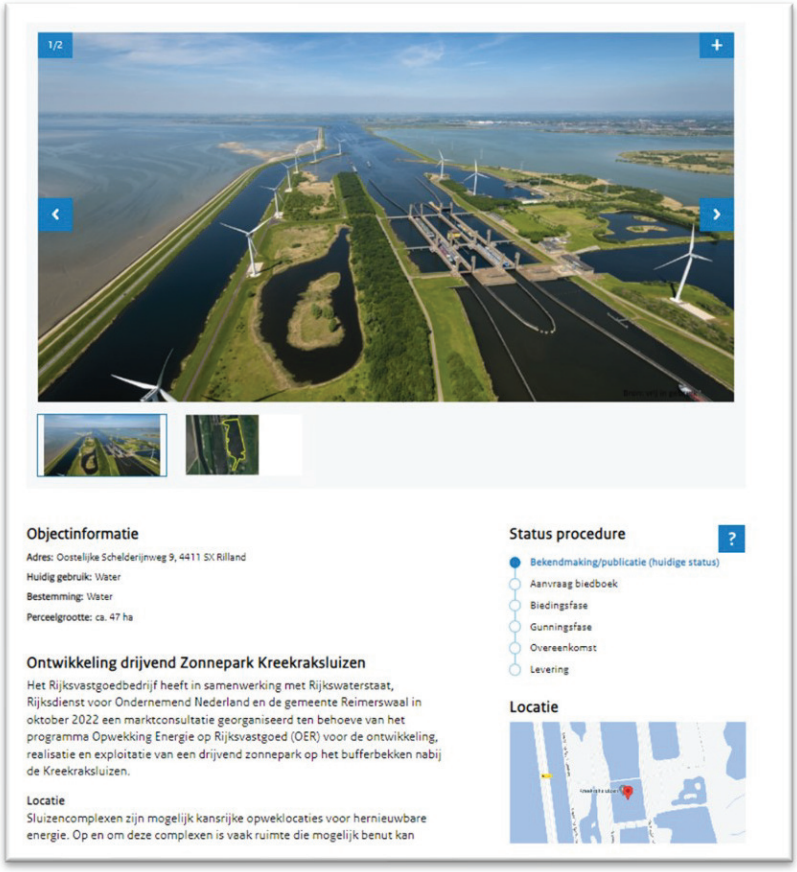
Bij de concessie en uitgeven grondpositie heeft een gemeente wel degelijk wat te eisen. Het is immers de grond van een gemeente waardoor de gemeente eisen kan stellen of wensen kan formuleren als ze een derde rechten wenst te geven. Een eis / wens kan bijvoorbeeld het minimale percentage lokaal eigendom zijn. De vraag is echter wel tot hoever je kan of mag gaan met je eisen wat betreft lokaal eigendom. De omstandigheden van het geval zullen dat moeten bepalen.

Een kanttekening bij het voorgaande is bijvoorbeeld dat (door de academische wereld) de vraag wordt gesteld of deze vorm van sturen op lokaal eigendom wel mag en dat de eisen wel proportioneel moeten zijn. Zie in dat kader het artikel waar in voetnoot 25 naar verwezen wordt en de zgn. 'Gids Proportionaliteit'.27 De praktijk is echter dat het gebeurt.

Voorbeeld Haarlemmermeer
Een interessant voorbeeld in deze (maar niet helemaal 'spot-on' want het betreft zon-op-dak waar de gemeente geen ruimtelijke rol bij heeft in tegenstelling tot zon-op-land) geeft de gemeente Haarlemmermeer. Deze gemeente heeft recent - met een bij het aanbesteden bekende vooraankondiging - aangegeven voornemens te zijn om een aanbesteding in de markt te zetten voor het realiseren en exploiteren van zonnepanelen aan een lokale energiecoöperatie boven op wijkcentrum en gymzaal in de vorm van een concessieovereenkomst. Men wil eigenaarschap onder bewoners vergroten en de gemeentelijke voorbeeldrol versterken. Het doel van de vooraankondiging is om na te gaan (in het kader van het Didam-arrest) of er partijen zijn die interesse hebben en geschikt zijn om de onderliggende opdracht uit te voeren. Geïnteresseerde partijen die zichzelf geschikt achten om de opdracht uit te voeren, dienen er rekening mee te houden dat lokaal eigenaarschap een vereiste is. 28 Het is nog wel afwachten of er partijen zijn die bezwaar maken tegen het voornemen. Het voorbeeld geeft wel aan dat bij de uitgifte van grondposities c.q. het in de markt zetten van concessies, er een weg voorwaarts is lokaal eigendom een plek te geven.

Deze route moet goed onderscheiden worden van de maatschappelijke tender. Die laatste heeft betrekking op het tenderen van schaarse publieke rechten (lees: planologische ruimte) terwijl deze route vooral ziet op het tenderen van (schaarse) private rechten van de gemeente. Bij dat laatste zijn evenwel vanwege de schakelbepaling van artikel 3:14 BW de algemene beginselen van behoorlijk bestuur ook van toepassing.

De hiernaast te vinden afbeelding is een voorbeeld van de wijze waarop het Rijksvastgoedbedrijf, in samenwerking met Rijkswaterstaat, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en de gemeente

[27] Voor die gids, zie < https://www.pianoo.nl/nl/regelgeving/gids-proportionaliteit> [19 juli 2023]
[28] Zie < https://www.tenderned.nl/aankondigingen/overzicht/304574/documenten> [19 juli 2023]

Reimerswaal een marktconsultatie georganiseerd heeft ten behoeve van het programma Opwekking Energie op Rijksvastgoed (OER) voor de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van een drijvend zonnepark op het bufferbekken nabij de Kreekraksluizen. Uitkomst van de consultatie kan zijn dat het Rijksvastgoedbedrijf of een concessie verleent of de gronden (onder het water) uitgeeft om daar een drijvend zonnepark te ontwikkelen.[29]

2. Duiding criteria

Bij deze route zijn er als beschreven meerdere wegen. Een overeenkomstig element is dat de gemeente een percentage lokaal eigendom als wens / eis kan stellen. Dat is een sterk wapen om lokaal eigendom effectief te organiseren maar ook dat de energie betaalbaar blijft. Ook energiecooperaties van burgers en bedrijven zouden kunnen meedoen aan een aanbesteding c.q. tender. Maar omdat een gemeente natuurlijk maar een beperkt aantal grondposities heeft, kan niet over de gehele linie van benodigde wind- en zonneparken een minimaal % lokaal eigendom geborgd worden.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)

De vraag is of bij een concessie of een uitgifte van een grondpositie het mogelijk is betaalbare en betrouwbare energie te bewerkstelligen. Een ontwikkelaar die instapt zal namelijk wel een verdienmodel moeten hebben, en dat is de verkoop van energie. De score is dan ook neutraal.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route II volgt dat deze route over de breedte niet veel lokaal eigendom gaat creëren (want niet veel posities zullen in handen zijn). De score van dit instrument op dit criterium neutraal is.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)

Een concessie (die aanbesteed moet worden) of een uitgifte van een grondpositie verhouden zich uitstekend met juridische kaders (aanbestedingsrecht c.q. economisch ordeningsrecht). Deze route scoort wat dit betreft zeer positief. Evenwel moeten de ogen niet gesloten worden voor stemmen die zeggen dat als de overheid als eigenaar financiële participatie een rol laat spelen bij het sluiten van zuivere gronduitgifte- en huurovereenkomsten of het vestigen van beperkte rechten, het twijfelachtig is of dit kan. De afspraken doen namelijk denken aan eerdere pogingen van de overheid om kosten van planschade en groenonderhoud privaatrechtelijk te verhalen en dat werd in de rechtspraak ontoelaatbaar geacht. [30]

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)

Deze manier van het uitgeven van rechten voor energieparken is net als de maatschappelijke tender een beproefde methode en er is ervaring mee. Echter, er is wel enige regie nodig, zeker als lokaal eigendom afgedwongen wordt (zie daarover de vorige paragraaf). Op dit criterium scoort de aanbesteding desondanks positief.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)

Net als bij de maatschappelijke tender, zijn bij deze route veelal (eerst) de commerciële ontwikkelaars aan zet. Het is een gegeven dat commerciële ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken en windparken te ontwikkelen, zeer goed in staat zijn die energieparken te financieren. En als de lokale omgeving ook mee gaat doen, hoeft die niet

[29] Zie https://www.biedboek.nl/nl/realestate/view/1490/oostelijke-schelderijnweg-9-te-rilland [28 december 2022]
[30] Zie in dit kader het artikel uit voetnoot 25. De vraag is hoe flexibel een gemeente is wat betreft het privaatrechtelijk regelen waar vanuit het publiekrecht geen expliciete bevoegdheid is. Hier zal een balans gezocht moeten worden.

altijd de financiering gereed te hebben. Dat zorgt voor vertraging. Op dit criterium scoort de route dan ook niet slecht of goed.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route II volgt dat deze route niet over de breedte veel lokaal eigendom gaat creëren (want niet veel posities zullen in handen zijn). Dan volgt dat de score van dit instrument op dit criterium neutraal is.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)

Het is niet aannemelijk dat de resultante van de concessie of de uitgifte van gronden een platform is dat als katalysator kan dienen voor de warmtetransitie. Wellicht dat een aantal zonneparken mede door een energie- of gebiedscoöperatie zullen worden ontwikkeld, maar daarmee is niet gezegd dat die coöperatie automatisch in de warmtetransitie actief gaan worden. De score op dit criterium is dan ook negatief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route II volgt dat deze route niet over de breedte veel lokaal eigendom gaat creëren (want niet veel posities zullen in handen zijn). Dan volgt dat de score van dit instrument op dit criterium neutraal is.

ROUTE III. ENERGIEGEMEENSCHAP

1. Beschrijving

De energiegemeenschap vindt haar oorsprong in Europese Richtlijnen.[31] In een energiegemeenschap werken burgers, bedrijven en de overheid samen aan de energietransitie en hebben zij gezamenlijk de zeggenschap over en het eigendom van duurzame energieprojecten die lokale energie produceren. Die projecten zijn voor de energietransitie en de energievoorziening van Nederland nodig.

De energiegemeenschap moet volgens de Richtlijnen (één of) alle rollen op de energiemarkt kunnen invullen; productie, transport, distributie en levering van energie. De lidstaten van de Europese Unie zullen moeten bewerkstelligen dat energiegemeenschappen dezelfde kansen hebben op de energiemarkt als alle andere partijen die actief worden of zijn op die markt.

Volgens genoemde Europese Richtlijnen zal de energiegemeenschap een entiteit zijn die ten behoeve van haar leden of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht met als hoofddoel het bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen aan (1) haar leden of aandeelhouders of (2) aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en (3) niet het maken van winst.

De energiegemeenschap kent dus leden en aandeelhouders die organiseren zich in een BV of een (coöperatieve) vereniging. Van belang is verder het zogenaamde 'nabijheidsprincipe'. De aandeelhouders of leden moeten zich in de buurt van de duurzame energieprojecten bevinden. Doen ze dat niet, dan bestaat het risico dat de entiteit niet in aanmerking komt om als energiegemeenschap gekwalificeerd te worden. De feitelijke zeggenschap bij een energiegemeenschap moet verder ook liggen bij leden of aandeelhouders.

In het wetsvoorstel voor een nieuwe Energiewet van juni 2023 komt dit Europese concept

[31] Richtlijn 2019/144 inzake de interne elektriciteitsmarkt en Richtlijn 2018/2001 inzake hernieuwbare energie

terug.[32] In het concept voor de Energiewet wordt, aanvullend op de Europese Richtlijnen, bepaald dat een energiegemeenschap ook een personenvennootschap zou kunnen zijn en dat dus naast aandeelhouders en leden, de energiegemeenschap ook vennoten kent. Dit wetsvoorstel heeft betrekking op elektriciteit en/of (aard)gas, maar weer niet op warmte. Het concept van de energiegemeenschap komt wat betreft de energievorm warmte ook terug in de Wet Collectieve Warmte (WCW), maar dan als en zgn. 'warmtegemeenschap'.

Als we dan ook deze juridische ontwikkelingen in een overzicht weergeven, ontstaat onderstaand overzicht.

	Energiegemeenschap	Energiegemeenschap die hernieuwbare energieprojecten ontwikkelt	Warmtegemeenschap
Rechtsvorm	Entiteit, met leden, vennoten of aandeelhouders		
Hoofddoel	heeft het bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en niet het maken van winst.		
Activiteit	Ten behoeve van leden / aandeelhouders / vennoten activiteiten op de energiemarkt verrichten		
Randvoorwaarde deelname	Open en vrijwillige deelname en mogelijk beëindigen deelname		
Wie nemen deel	Iedereen (ongeacht omvang en juridische vorm) kan lid of aandeelhouder worden	Zelfde als Energiegemeenschap, maar te beperken tot natuurlijke personen, lokale autoriteiten of micro-ondernemingen, kleine ondernemingen of middelgrote ondernemingen	Uitsluitend natuurlijke personen, micro-ondernemingen, kleine ondernemingen, middelgrote ondernemingen of lokale openbare lichamen.
Zeggenschap	Gelegen bij leden, vennoten of aandeelhouders die natuurlijke personen, micro-ondernemingen, kleine ondernemingen of lokale autoriteiten zijn.	Zelfde als Energiegemeenschap, maar feitelijke zeggenschap bij die leden, vennoten of aandeelhouders, die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd	Gelegen bij de leden, vennoten of aandeelhouders van de rechtspersoon, die in de nabije omgeving van de collectieve warmtevoorziening, die in eigendom is van en ontwikkeld is door de warmtegemeenschap, zijn gevestigd.
Voorrang voor energiegemeenschap ?	-	- Projecten met een geïnstalleerd vermogen of een maximale vraag van 6 MW of minder. - Windenergie: een geïnstalleerd vermogen van maximaal 18 MW	Alternatief voor publiek warmtebedrijf

Schema Energiegemeenschappen
Energiegemeenschappenalliantie©

De afbeelding aan de rechterzijde laat vervolgens duidelijk zien hoe de energiegemeenschap als platform van lokale burgers, overheden en bedrijven invulling zou kunnen geven aan lokaal eigendom wat betreft wind- en/of zonneparken op land die binnen een gemeente ontwikkeld dienen te worden.

Figuur: Weergave van Energiegemeenschap
Energiegemeenschappenalliantie©

De energiegemeenschap, in een vorm waarin overheden,

[32] Zie <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36378> [13 juli 2023]

burgers en lokale bedrijven in gelijke mate deelnemen, is dus een vehikel waarin de overheid deelneemt (als minderheidsdeelnemer) waarbij de kans van verstoring van de markt door de overheid gering is.

Maar zou een gemeente bijv. kunnen voorschrijven dat alle duurzame energieprojecten volledig door de middels EU en NL-wetgeving beschreven energiegemeenschap worden ontwikkeld? Het exclusief aan een energiegemeenschap toebedelen van het (publieke) recht om zon- en windparken (mede) te ontwikkelen, is binnen het huidige juridische kader niet mogelijk. Het lijkt ons ook niet aannemelijk dat dit in de toekomst mogelijk wordt. Maar de energiegemeenschap kan zoals beschreven een bepaalde mate van voorrang krijgen als het om het (mede) ontwikkelen van zon- en windparken gaat.
In andere energiemarkten dan zonne- en windenergie, is mogelijk wel een exclusief recht te verwachten voor energiegemeenschappen; bijv. de warmtemarkt. De WCW met een exclusief recht om als warmtegemeenschap een warmtebedrijf te zijn, is daar een voorbeeld van.

Zelf denken wij dat vanuit het maatschappelijke belang argumenten zijn om de energiegemeenschap 'voorrang' te geven als het bijv. gaat om gebruik van gemeentelijke grondposities, waardoor ook het Didam-arrest geen negatieve gevolgen te hebben als de gemeente de energiegemeenschap exclusief in staat stelt die posities te verwerven.[33] Het voorbeeld van de gemeente Haarlemmermeer geeft aan dat ook bij die gemeente er zo over wordt gedacht
Er is dus ons inziens ruimte om vanuit het algemeen belang een objectiveerbare, toetsbare en redelijke argumenten te vinden om in een gemeente de energiegemeenschap als (mede)ontwikkelaar een bepaalde 'voorrang' te geven. Wel zal de markt van een voornemen om een energiegemeenschap voorrang te geven vooraf op de hoogte moeten worden gebracht, waarbij er ook de mogelijk voor de markt zou moeten bestaan om bezwaar te maken.

2. Duiding criteria

Het concept van de energiegemeenschap is bijzonder effectief wat betreft om 100% lokaal eigendom te bereiken, omdat met dit concept lokale burgers, bedrijven en overheden zelf een zonnepark (deels) in eigendom hebben en daar zeggenschap over hebben.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)

Het zonnepark produceert elektriciteit die dan betaalbaar en betrouwbaar via de energiegemeenschap aan de lokale burgers, bedrijven en overheden wordt geleverd.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)

Zowel in de Europese Richtlijnen inzake de energiegemeenschap als het concept voor de Energiewet en de WCW, wordt lokale deelname expliciet genoemd als middel om draagvlak en acceptatie van wind- en zonneparken te vergroten. Daarmee wordt vervolgens de voortgang van de energietransitie gestut en geaccelereerd en komt er meer lokale hernieuwbare energie. Die energietransitie en de daarbij behorende toename van hernieuwbare energie, worden voorts (in toenemende mate) van algemeen belang geacht. Een belang waardoor een gemeente in juridische zin weer meer regie kan pakken. Bijvoorbeeld middels (energietransitie)beleid vanuit dat belang. Meer regie in vergelijking met de situatie dat er geen

[33] Arjan Bregman heeft in opdracht van BZK, NEPROM, VNG en de VvG in november *2022* een goed leesbare handreiking geschreven die ondermeer ook gaat over welke ruimte een overheid nog heeft. Die handreiking biedt handvatten om te betogen dat voorrang voor energiegemeenschappen te rechtvaardigen is. Deze route vergt nadere uitwerking, voorafgaand beleid en dat de gemeente niet in de angstmodus schiet en veiligheidshalve elke creatieve samenwerking uit de weg gaat. Zie <https://vng.nl/sites/default/files/2022-11/Handreiking-implementatie-arrest-Didam.pdf> [11 december 2022]

algemeen belang wordt verondersteld. Doordat lokale burgers, bedrijven en overheden zelf meedoen, is de verwachting dat inspraak / juridische procedures sneller kunnen worden doorlopen dan in de situatie dat van (100%) lokaal eigendom geen sprake is. De windparken en zonneparken draaien immers voor eenieder in de gemeente! De score op dit criterium is dan ook zeer positief

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)

De energiegemeenschap vraagt wel iets van een gemeente als ze daarbij aan de wieg wil staan. Het zal pionieren zijn en er zal zorgvuldig gemanoeuvreerd moeten worden wat betreft economisch ordeningsrecht (denk aan schaarse rechten, aanbesteden, wet markt en overheid, staatssteun, etc.). Het feit dat het algemeen belang een rol speelt, pleit ervoor dat er juridisch voldoende ruimte is voor het nemen van meer regie, de creatie van de energiegemeenschap en de toedeling van voordelen daaraan (bijv. wat betreft het toedelen van grondposities). De score op dit criterium is, vanwege de plus- en minpunten die elkaar opheffen, neutraal.

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)

Regie zal de gemeente ook in operationele zin moeten nemen om burger, bedrijven en (mede)overheden in een positie te brengen dat de ze gezamenlijk de energiegemeenschap gaan oprichten. De gemeente zal ook zelf een rol moeten gaan spelen als mede-eigenaar van een zonnepark of windpark. Dat zal zijn in de rol van vennoot, eigenaar van aandelen of een lidmaatschap.
Het bestuur van een energiegemeenschap staat daarbij overigens wel los van de gemeente, dus ze loopt wat dat betreft geen risico. Zowel dus het optuigen van de energiegemeenschap als het aandacht geven (als vennoot, aandeelhouder of lid) vergt dus wel wat van een gemeente wat betreft tijd en kosten. De score op dit criterium is dan ook negatief.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)

Het is een gegeven dat commerciële ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken te ontwikkelen, zeer goed in staat zijn die energieparken te financieren. Zowel met ontwikkelvermogen, eigen vermogen als vreemd (vaak buitenlands) vermogen. De energiegemeenschap, die logischerwijs met lokale bedrijven en overheden over kapitaalkrachtige deelnemers beschikt, zal ook geen problemen hebben de parken te financieren. De score op dit criterium is dan ook zeer positief.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)

Op het moment dat de opbrengsten van wind- en zonneparken binnen de energiegemeenschap blijven en de energie betaalbaar wordt, blijft het kapitaal in de lokale omgeving en kan 'lokaal rondgepompt' worden (lees: beschikbaar voor andere uitgaven dan voor energie). Hiermee versterkt de energiegemeenschap dus letterlijk de lokale economie. De score op dit criterium is dan ook zeer positief.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)

Met het oprichten van een breed platform als de energiegemeenschap, bereidt de lokale omgeving zich al voor op de WCW. Die wet stelt immers dat de warmtenetten in handen moeten zijn van de overheid of een zgn. warmtegemeenschap. De energiegemeenschap kan hierin dus een goed platform zijn om bijv. (1) het warmtebedrijf dat op warmtekavels in schrijft, (2) het elektriciteitsdeel dat voor die warmtenetten en -productie nodig is of (3) de 'all-electric' oplossing die nodig kan zijn als er geen collectief warmtenet komt, goed te organiseren. En om de zeggenschap (governance) over die warmtetransitie ook economisch op een correcte wijze in te richten. De score op dit criterium is dan ook zeer positief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

Door de controle van de lokale omgeving over de energiebron, ontstaat er een mechanisme om lokaal mee sturen. Elke inwoner, elke (kleinere) onderneming en de gemeente krijgen de eigen energie die het zelf nodig heeft tegen een betaalbare prijs. Zij zijn hun eigen energiemarkt lokaal. De score op dit criterium is dan ook zeer positief.

ROUTE IV. GREENDEAL

1. Beschrijving

De Greendeal is een aanpak die voortvloeit / gebaseerd is op de Green Deal Participatie van de Omgeving bij Duurzame Energieprojecten uit 2018.[34]

Het doel van een Greendeal is om gezamenlijk inzichten en ideeën te ontwikkelen en te delen om participatieprocessen te verbeteren bij het inpassen van duurzame energieprojecten in de fysieke en sociale leefomgeving. Met als beoogde resultante dat:

- informatie, kennis, ervaringen en standpunten vroegtijdig en beter worden gedeeld door burgers, bedrijven/marktpartijen, maatschappelijke organisaties en overheden waardoor de uiteenlopende belangen, wensen en ideeën beter in beeld worden gebracht;
- er kwalitatief betere publieke en private besluiten kunnen worden genomen;
- er meer draagvlak wordt gecreëerd voor duurzame energieprojecten; en
- de doorlooptijd van de planvorming, het ontwikkelen en het realiseren van duurzame energieprojecten wordt verkort.

De Greendeal is vaak een overeenkomst waarmee ontwikkelaars van energieparken (met en zonder grondposities), grondeigenaren met mogelijkheden voor energieparken, overheden en lokale organisaties (bedrijven, energie-coöperaties) zich committeren aan het bovenstaande.

In die Greendeal kan logischerwijs ook een streven naar een minimaal percentage lokaal eigendom terugkomen. Doordat partijen zich contractueel verbonden hebben aan de 'greendeal' en dus ook bijv. lokaal eigendom, kan deze route een te bewandelen weg zijn.

In de Provincie Noord-Brabant is de Greendeal-aanpak gehanteerd voor de windparken die langs de A16 ontwikkeld en gerealiseerd worden. Zie hierboven een afbeelding met de opstelling van de windturbines langs de A16. Tegelijkertijd met de voorbereidingen van de MER

[34] Zie https://vng.nl/files/vng/green-deal-participatie-van-de-omgeving-bij-duurzame-energieprojecten.pdf [28 december 2022]

voor dit windpark A16 is een convenant gesloten tussen de provincie Noord-Brabant, de betrokken gemeenten en de ontwikkelaars. Dit convenant is een 'Greendeal' en is gesloten op 17 april 2017. Hierin hebben de ontwikkelaars met de provincie en de gemeenten onder meer afgesproken dat de ontwikkelaars 25% van de bouwrechten van het windproject ten goede laten komen aan stichtingen voor lokale initiatieven op het gebied van duurzame energie. De wijze waarop het geld uit deze bijdrage wordt besteed, bepalen de lokale stichtingen zelf in overleg met de betrokken gemeente.

2. Duiding criteria

De Greendeal heeft vaak als draaipunt acceptatie en draagvlak wat betreft wind- en zonneparken. Een minimaal % lokaal eigendom kan worden gedefinieerd. Maar alles staat en valt met de bereidheid van ontwikkelaars en grondeigenaar mee te werken. Weliswaar committeren zij zich aan een Greendeal, maar zo een deal is vaak niet zo hard dat een percentage lokaal eigendom kan worden afgedwongen. Als dat wel zou moeten gebeuren, dan komt de vraag aan de orde of er niet misbruik van ruimtelijke bevoegdheden gebruik wordt gemaakt om niet ruimtelijk relevante eisen af te dwingen.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route IV kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. En lokaal eigendom heeft een positieve impact op dit criterium. De score op dit criterium is dan ook positief.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route IV kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. En lokaal eigendom heeft een positieve impact op dit criterium. De score op dit criterium is dan ook positief.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)

De Greendeal vergt behoorlijk wat (publiek en privaatrechtelijk) trek- en duwwerk en hoeft zich niet altijd geheel te passen binnen de (ruimtelijke) bevoegdheden van het bevoegd gezag. Desondanks scoort deze route op dit criterium positief omdat betrokken partijen contractueel instemmen met een methodiek (die wellicht wat schuurt).

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)

De Greendeal vergt veel inzet van tijd en mankracht. Alle partijen moeten eerst tot de deal worden verleid, en vervolgens zal ook de Greendeal gemonitord en gehandhaafd moeten worden. De gemeente zal uitdrukkelijk de regie in dat kader moeten nemen en de last rust op haar schouders. Op dit criterium scoort deze route negatief.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)

De Greendeal zal waarschijnlijk er toe leiden dat commerciële ontwikkelaars met lokale partijen als partner aan de slag gaan. Deze ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken en windparken te ontwikkelen, zijn zeer goed in staat zijn goed in staat die energieparken te financieren maar nemen wel de lokale omgeving op de bagagedrager mee. Op dit criterium scoort de route dan ook positief, maar niet zeer positief.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route IV kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. En

lokaal eigendom heeft een positieve impact op dit criterium. De score op dit criterium is dan ook positief.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)

De resultante van deze route zal veelal niet zijn dat er een platform is ontstaan of gaat ontstaan dat als katalysator kan dienen voor de warmtetransitie. Wellicht dat een wind- of zonnepark mede door een energiecoöperatie zal worden ontwikkeld, maar daarmee is niet gezegd dat die energiecoöperatie automatisch in de warmtetransitie actief gaan worden. De score op dit criterium is dan ook negatief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route IV kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. En lokaal eigendom heeft een positieve impact op dit criterium. Omdat in de Greendeal bij uitstek een plek is ingeruimd voor lokaal eigendom en procesparticipatie, is de score op dit criterium positief.

ROUTE V. TOELATINGSPLANOLOGIE

1. Beschrijving

Toelatingsplanologie is de vorm van planologie waarbij een overheidsinstantie een ruimtelijk plan en beleid maakt dat de meest gewenste ontwikkeling van het in het plan begrepen gebied weergeeft. Initiatiefnemers dienen dan een plan in dat 1-op-1 afgezet wordt tegen deze planologische kaders en beleid. Voldoet het plan aan goede ruimtelijke ordening en het beleid, dan wordt het toegelaten.

Uit de 'Menukaart beleidskaders Lokaal Eigendom van de RES West-Overijssel'[35] komt het volgende voor:

> *"Wanneer we puur kijken naar het ruimtelijke spoor en naar het klassieke toelatingsbeleid, dan klopt het dat lokaal eigendom niet juridisch is af te dwingen. Maar in de praktijk ligt het genuanceerder dan dat. We zien overal in het land dat doelstellingen voor of het streven naar lokaal eigendom opgenomen wordt in gemeentelijke beleidskaders en dat ontwikkelaars projecten uitvoeren conform deze doelstelling of dit streven.*
>
> *Bij lokaal eigendom gaat het namelijk niet alleen over het juridische spoor van de Wro, maar gaat het om gemeentelijk beleid in de fase daarvoor. Een gemeente kan in vrijheid haar beleid rond duurzame energieontwikkeling vaststellen. Als overheid kun je aan de voorkant van het proces (dus voor ruimtelijke besluitvorming) vaststellen onder welke criteria planologische medewerking wordt verleend.*

[35] Zie https://www.reswestoverijssel.nl/document+rapport+lokaal+eigendom/HandlerDownloadFiles.ashx?idnv=2009187 [14 januari 2023]

[15a] Afbeelding uit *"Uitnodigingsplanologie en de Omgevingswet; Een ambacht en een nieuwe cultuur"*, Eric Rheiter, Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM), Faculteit der Managementwetenschappen, Radboud Universiteit Nijmegen, Juni 2016

Dan geldt nog steeds dat je in de vergunningsfase lokaal eigendom juridisch niet als resultaatverplichting af kunt dwingen, maar in de praktijk zie je dat ontwikkelaars wel op die wijze aan de slag gaan. Het gaat dus over de wijze waarop je een en ander organiseert (proces), teneinde (pragmatisch) er zeker van te zijn, dat de politieke en bestuurlijke doelstellingen gerealiseerd worden. Zolang je als gemeente niet door de raad vastgesteld duurzaamheidsbeleid hebt (bijvoorbeeld kaders voor opwek van zon en/of wind) waarin je deze doelstelling of dit streven wel hebt vastgelegd, kun je niet via een proces sturen op een gewenste ontwikkeling in lokaal eigendom."

Afbeelding toelatingsplanologie vs. uitnodigingsplanologie[15a]

Deze toelatingsplanologie (met beleid) is dus anders dan de zgn. uitnodigingsplanologie waarbij overheden op hoofdlijnen bepalen welke ruimtelijk ontwikkelingen mogelijk en welke aspecten daarbij een rol spelen. Binnen deze kaders of hoofdlijnen stelt de overheden zich vervolgens uitnodigend en faciliterend op tegenover initiatiefnemers. Het gevolg is dat de gemeente ook actief potentiële initiatiefnemers opzoekt en aanspoort, oftewel actief uitnodigt en daarbij meer een netwerkrol vervult. De maatschappelijke tender en de Greendeal zijn hier voorbeelden van.

Het is duidelijk dat deze route voorafgaand beleid vergt en vervolgens een maatwerk-aanpak tot gevolg heeft. Als op heel veel plekken bijvoorbeeld zon-op-land mogelijk is, is dit een lastige route. Dat zou namelijk beteken dat bij elk initiatief dat zich meldt om een zonnepark te realiseren, de gemeente de ontwikkelaar moet verleiden lokaal eigendom te borgen.

Er zijn gemeenten (veelal in het Noorden van het land) die gebruik maken van deze methode van stok en wortel.

2. Duiding criteria

Toelatingsplanologie in de vorm zoals in dit rapport beschreven is een intensieve werkwijze waarbij lokaal eigendom niet afdwingbaar is en afhankelijk is van de welwillendheid van de ontwikkelaar en de regie en inspanning die de gemeente wil nemen.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (2)
Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route V kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route het niet heel zeker is dat een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. De score op dit criterium is neutraal.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)
Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route V kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route het niet heel zeker is dat een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. De score op dit criterium is neutraal.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)
Deze route vergt voorafgaand beleid waarmee vervolgens (impliciet) iets afgedwongen moet worden, wat juridisch niet kan (want lokaal eigendom is ruimtelijk niet relevant). Argumenten wat betreft betaalplanologie liggen op de loer. Desondanks scoort deze route op dit criterium niet negatief, omdat ontwikkelaars met de anterieure overeenkomst veelal vrijwillig instemmen met deze methodiek (een methodiek dus die wellicht wat schuurt).

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)
Deze route vergt enkel een beleidskader wat betreft lokaal eigendom. Evenwel zal er, indien er veel energieparken ruimtelijk mogelijk zijn, veel mankracht nodig zijn om met de nodige verleidingskunsten in anterieure overeenkomsten de vorm van het lokaal eigendom te borgen. Een tweede inspanning bestaat daaruit dat ontwikkelaars worden gemonitord en worden 'gedwongen' het lokaal eigendom daadwerkelijk te realiseren. Dat vergt wederom een additionele inzet. Die plus en min tegen elkaar afgezet scoort de route op dit criterium neutraal.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)
Zeer waarschijnlijk zullen commerciële ontwikkelaars met lokale partijen als partner aan de slag gaan. Deze ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken en windparken te ontwikkelen, zijn zeer goed in staat zijn goed in staat die energieparken te financieren maar nemen wel ongewild de lokale omgeving op de bagagedrager mee. Dat zorgt voor discussies, bijvoorbeeld omdat de ontwikkelaar de lokale energiecoöperatie niet wil voorfinancieren. De vraag is dan of dat project er wel kan komen als de energiecoöperatie niet zijn financiën rond krijgt. Op dit criterium scoort de route neutraal.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)
Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route V kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route het niet heel zeker is dat een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. Ook zal de samenwerking tussen de ontwikkelaar en de lokale omgeving niet in alle gevallen van harte gaan, hetgeen ook invloed zal hebben of met de energieparken de lokale economie ondersteund wordt. Maar in sommige gevallen pakt het wel goed uit. De score op dit criterium zal dan ook neutraal zijn.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)
De resultante van deze route zal veelal niet zijn dat er een platform is ontstaan of gaat ontstaan dat als katalysator kan dienen voor de warmtetransitie. Wellicht dat een wind- of zonnepark mede door een energiecoöperatie of de gebiedscoöperatie zal worden ontwikkeld, maar daarmee is niet gezegd dat die coöperatie automatisch in de warmtetransitie actief gaat worden. De score op dit criterium is dan ook negatief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

Uit de inleiding bij de paragraaf 2 van deze Route V kan worden afgeleid dat het aannemelijk is dat met deze route het niet heel zeker is dat een substantieel percentage lokaal eigendom kan worden veiliggesteld. De score op dit criterium zou logischerwijs dan ook neutraal moeten zijn. Echter, vanwege de adhoc en 1-op-1 aanpak van elke ontwikkeling van een energiepark, zal het lastig zijn om echt alle burgers, bedrijven en overheden mee te laten doen. Op dit criterium scoort deze route dan ook negatief.

ROUTE VI. GEEN INSPANNING OM LOKAAL EIGENDOM TE BORGEN

1. Beschrijving

Deze route vergt een zeer beperkte beschrijving. Want de gemeente neemt geen moeite om lokaal eigendom een plek te geven. Het is dus toelatingsplanologie als voornoemd, maar dan zonder beleid wat betreft lokaal eigendom. Wellicht dat de gemeente moeite doet om op te leggen dat de ontwikkelaar zich moet inspannen lokaal eigendom mogelijk te maken (om daarmee te voldoen aan het Klimaatakkoord), maar als die inspanningsplicht geen resultaat oplevert wat betreft lokaal eigendom dan is het wat het is. De kans op energieparken met lokaal eigendom is dan ook klein.

Deze route is hypothetisch voor de gemeente Nieuwkoop, nu de Raad heeft aangemerkt voor minimaal 50% lokaal eigendom te willen gaan en hier ook bestuurlijk de wens toe bestaat. Deze route dient vooral om de andere routes in een perspectief te plaatsen.

2. Duiding criteria

Het is evident dat als de gemeente zich niet inspant om lokaal eigendom te borgen, de markt lokaal eigendom waarschijnlijk niet oppakt. Immers, vanuit het denken van een ontwikkelaar is een energiepark meer waard indien meer revenuen naar de ontwikkelaar toekomen. Deze route stuurt dan ook niet op enige mate van lokaal eigendom.

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Omdat deze route niet stuurt op lokaal eigendom, is de score op dit criterium zeer negatief.

2.2 Sneller doorlopen planproces (2)

De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Energieparken zullen makkelijker door de inspraak- en vergunningsfase lopen met veel lokaal eigendom. Omdat deze route in het geheel niet stuurt op lokaal eigendom, is de score op dit criterium zeer negatief.

Wij hebben al eerder aangehaald dat het tot op heden een weerlegbaar vermoeden is dat lokaal eigendom tot minder juridische procedures leidt en dus tot een versnelling. Als blijkt dat er geen direct verband bestaat tussen een minimaal % lokaal eigendom en het aantal juridische procedures, dan wordt de score neutraal, of wellicht zelfs positief. Positief omdat het mogelijk maken van lokaal eigendom met een instrument, altijd meer tijd en geld kost dan het geheel achterwege laten daarvan.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)

Bij deze route pakt de gemeente enkel haar publiekrechtelijk rol wat betreft ruimtelijke ordening. Er is geen samenloop met andere juridische kaders (economisch ordeningsrecht) te verwachten. Met het opleggen van een inspanningsplicht in de anterieure overeenkomst wat

betreft lokaal eigendom voldoet de gemeente ook aan het Klimaatakkoord. Deze route scoort dan ook zeer positief op dit criterium.

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)

Deze route vergt geen voorafgaand beleid. Met het opleggen van een inspanningsplicht in de anterieure overeenkomst wat betreft lokaal eigendom is de gemeente er. Deze route scoort dan ook zeer positief op dit criterium.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)

Zeer waarschijnlijk zullen commerciële ontwikkelaars zonder lokale partijen als partner aan de slag gaan. Deze ontwikkelaars, wiens dagelijkse werk het is zonneparken en windparken te ontwikkelen, zijn zeer goed in staat zijn goed in staat die energieparken te financieren. Op dit criterium scoort de route positief.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)

Alle lusten van de energieparken lekken uit de gemeente weg. De score op dit criterium is dan ook zeer negatief

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)

Er ontstaat geen enkel platform dat kan bijdragen aan de toekomstige voorziening van energie in de gemeente. De score op dit criterium is dan ook zeer negatief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)

Niemand uit de omgeving doet mee omdat de ontwikkelaar zelf ontwikkelt. De score op dit criterium is zeer negatief.

ROUTE VII. GEMEENTELIJK ENERGIEBEDRIJF

1. Beschrijving

In paragraaf 2.1.1 van Hoofdstuk 2 van Deel B werd al geschetst hoe de gemeente om zou kunnen gaan met eigen gronden waarop een windpark of een zonnepark te ontwikkelen is. Bijvoorbeeld door daarop een eigen energiepark te ontwikkelen (waarvoor aanbesteed moet worden).

Als de gemeente deze route kiest, zal zij een eigen ontwikkel- en exploitatievehikel moeten opstarten. In dat vehikel wordt dan het (te ontwikkelen) energiepark ondergebracht. Alle rechten en plichten komen daarin te hangen. Het vehikel is een met de gemeente verbonden onderneming waar de gemeente vaak een overheersende invloed op heeft. Dat maakt dat dit vehikel een overheidsbedrijf is en tevens aanbestedingsplichtig is.

Het is ook dat vehikel van waaruit de energieparken gefinancierd worden. Dan gaat het om ontwikkelfinanciering, eigen vermogen en vreemd vermogen. Gemeenten kunnen, met hulp van bijv. BNG en provinciale ontwikkelfondsen of bedrijven die financiering verkrijgen.

Een argument dat gebruikt wordt om deze route te kiezen, is dat de markt faalt als het gaat om energieparken en lokaal eigendom.

Een voorbeeld van een gemeente met een eigen windpark (waarbij aanbesteed moet worden) is Windpark Lorentz waar het waterschap Vallei en Veluwe en de gemeente Harderwijk samen werken en zelf het windpark ontwikkelen. De windturbines komen op gronden van beide overheden. Ze willen de eerste overheid zijn die zelf de windmolens bouwt en beheert. Zo blijven de opbrengsten ook voor de samenleving van de gemeente Harderwijk. Hiernaast is een screenshot van de website van het waterschap te zien.

Afbeelding van website Windpark Lorentz

Bij een gemeentelijk energiepark heeft een gemeente natuurlijk wat te eisen. Het is immers de grond van een gemeente waardoor de gemeente eisen kan stellen of wensen kan formuleren als ze een derde rechten wenst te geven. Een eis / wens kan bijvoorbeeld het minimale percentage lokaal eigendom zijn.

Er zijn ook varianten op een gemeentelijk energiebedrijf. Bijv. intergemeentelijke energiebedrijven (AGEM) of samenwerkingen tussen provincies en gemeenten. Bij dat laatste kan gedacht worden aan het Regionaal Publiek Ontwikkelbedrijf dat de gemeenten in Hart van Brabant en de provincie Noord-Brabant hebben opgericht.[36] Die laatste heeft zelfs de ambitie om energieparken te ontwikkelen die niet op eigen (gemeentelijke) gronden komen. Voor deze notitie gaan we bij deze route er van uit dat er alleen op eigen gronden ontwikkeld wordt.

2. Duiding criteria

Omdat de gemeente eigen gronden ontwikkelt, kan de gemeente lokaal eigendom zelf mogelijk maken. Sterker nog, volgens de indeling uit de Participatiemonitor (zie Hoofstuk 1 van Deel A), is een gemeentelijk energiebedrijf überhaupt al 100% lokaal eigendom.
Het gemeentelijk energiebedrijf is een sterk instrument om lokaal eigendom effectief mee te organiseren maar ook dat de energie betaalbaar blijft. Ook energiecoöperaties van burgers en bedrijven zouden kunnen meedoen in het gemeentelijke bedrijf, maar dan is er eigenlijk sprake van een energiegemeenschap.
Omdat een gemeente natuurlijk maar een beperkt aantal eigen grondposities heeft waar ze zelf op kan ontwikkelen, kan niet over de gehele linie van benodigde wind- en zonneparken gezegd worden dat met een gemeentelijk energiebedrijf altijd een minimaal % lokaal eigendom (voor de gehele gemeente) geborgd kan worden.

[36] Zie <https://www.regio-hartvanbrabant.nl/nieuws/publiek-ontwikkelbedrijf-reks-opgericht/> [19 juli 2023]

2.1 Betaalbare, duurzame en betrouwbare energielevering (1)
Met een eigen wind- of zonnepark kan een gemeente ten ene male zorgen voor deze energielevering. De score is dan ook zeer positief.

2.2. Sneller doorlopen planproces (2)
De redenering is dat een hoog percentage aan lokaal eigendom leidt tot een hoge score op dit criterium. Als de overheid echter de enige ontwikkelaar is, kan mogelijk – vanwege het huidige klimaat waar de overheid niet vertrouwd wordt – er veel weerstand zijn. Maar, onze aanname is dat een gemeentelijk bedrijf wel degelijk de 'sympathie kaart' kan trekken als zij uitlegt waarom ze zelf ontwikkelt, is de verwachting dat de lokale omgeving een evenwichtige verdeling van lusten en lasten ziet en dientengevolge is de score op dit criterium neutraal.

2.3 Gemeentelijke regie nodig en wijze waarop dat passend is binnen juridische kaders (3)
Een eigen energiebedrijf moet zich goed verhouden met juridische kaders (economisch ordeningsrecht). Staatssteun en de Wet Markt en Overheid kunnen één en ander compliceren. En een gemeentelijk energiepark vergt natuurlijk veel regie, al was het alleen al maar om de Raad en burgers mee te nemen in deze route. Ook kennis van de energiemarkt is een noodzakelijkheid. De score is dan ook negatief.

2.4 Laagste interne kosten (uren en tijd) gemeente (4)
Een eigen energiebedrijf oprichten en vervolgens projecten mee realiseren vergt een zeer forse inspanning. En omdat de gemeente dat alleen doet (zonder partners), zullen de kosten op de schouders van de gemeente drukken. Dat is bij bijv. de energiegemeenschap anders of bij een bedrijf met andere overheden. Dan worden kosten en risico's gedeeld. Op dit criterium scoort het eigen energiebedrijf zeer negatief.

2.5 Financierbaarheid projecten (5)
Het laat zich aanzien dat een gemeente, die daarvoor financiële ruimte heeft, een eigen energiebedrijf goed kan opzetten. De ontwikkeling van de energieparken is vervolgens zeer goed te financieren bij externe partijen als de BNG. Op dit criterium scoort de route dan ook zeer positief.

2.6 Substantiële versterking van de lokale economie (6)
Omdat als gezegd er een evenwichtige verdeling van lusten en lasten is en de winsten van de gemeente direct terugvloeien naar de ingezetenen van de gemeente, wordt de lokale economie versterkt. Dat is echter wel anders als de gemeente de inkomsten in algemene middelen laat terugvloeien en ze niet labelt als bestemd voor de lokale economie. En ook is het aantal energieparken dat het gemeentelijke energiebedrijf op eigen gronden kan ontwikkelen beperkt. Het gemeentelijke energiebedrijf is wel toekomstgericht. Als de gemeente bijv. opbrengsten direct terug laat vloeien naar de ingezetenen van de gemeente (bijv. door een 'kostprijsplus' benadering te volgen voor evt. warmtelevering vanuit dat energiebedrijf), wordt de lokale economie versterkt. Dientengevolge is de score op dit criterium toch positief.

2.7 Toekomstgericht; o.a. inzet bij warmtetransitie (7)
Het gemeentelijke energiebedrijf is een zeer passend platform dat als katalysator kan dienen voor de warmtetransitie. De score op dit criterium is dan ook zeer positief.

2.8 Inclusiviteit; iedereen kan meedoen (8)
Als de aanname is dat de gemeente er voor de lokale burger en bedrijven is, dan doet iedereen mee en is het inclusief. Daaruit volgt dan ook dat de score op dit criterium zeer positief is.

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In dit rapport hebben wij de gemeente meegenomen wat betreft het ontstaan en de evolutie van (de uitleg van) het begrip 'lokaal eigendom'. De conclusie daaruit is dat er geen wettelijke basis is die inkadert hoe dat begrip moet worden uitgelegd, en dat de gemeente Nieuwkoop vrijheid heeft een uitleg daaraan te geven die haar goeddunkt. Maar die uitleg is wel begrensd doordat de uitleg wel te beargumenteren moet zijn aan de hand van de huidige consensus.
Het is verder goed om in de gaten te houden of er een wettelijke regeling komt die lokaal eigendom en lokale omgeving wel nader inkadert. Die inkadering kan de ruimte van de gemeente voor maatwerk namelijk beperken.

In dit rapport hebben wij voorts een zestal mogelijke routes naar lokaal eigendom beschreven en beoordeeld aan de hand van een achttal criteria. Goed om te beseffen is wel dat alle instrumenten die bedoeld zijn om lokaal eigendom mogelijk te maken c.q. af te dwingen, begrensd worden door wat juridisch mogelijk is. Voor bepaalde routes hebben wij in het rapport al enkele kanttekeningen gegeven waar de gemeente zich bewust van moet zijn als voor een bepaalde route wordt gegaan. Evenwel zijn alle instrumenten ons inziens bij voorbaat niet onmogelijk als route en zijn er goede (juridische) argumenten te geven waarom een route zou moeten kunnen.
Uit die beoordeling volgt dat ons inziens de zgn. energiegemeenschap de beste kansen biedt om daarmee een maximaal percentage lokaal eigendom in de gemeente Nieuwkoop (wat betreft zonneparken) te realiseren.

Het verdient aanbeveling dat de gemeente Nieuwkoop - als zij voorsorteert op een route naar lokaal eigendom - aanvullend en finaal onderzoek doet of in het concrete geval en met de specifieke invulling van de route men binnen de (juridische) kaders blijft.

- / -

Bijlage G.1 Samenvatting zonnevelden bijeenkomst Nieuwkoop

Samenvatting inwonersbijeenkomsten oriëntatie(zoek)gebied polder Nieuwkoop

Bijeenkomsten 7 en 12 december 2022 in Hoeve Rijlaarsdam in Nieuwkoop

De avonden zijn bezocht door in totaal bijna 200 inwoners uit de kernen Nieuwkoop, Zevenhoven en Nieuwveen en het buitengebied tussen de kernen. Onder de aanwezigen waren ook ondernemers, agrariërs en grondeigenaren uit de directe omgeving.

Doel bijeenkomsten

Om in 2030 0,08 TWh per jaar duurzame energie te kunnen produceren, is er zo'n 60 ha zonnevelden nodig en 20 ha zonnepanelen op grote daken. De gemeente wil geen wildgroei aan zonnevelden in ons landschap. Om regie te houden op initiatieven voor zonnevelden ontwikkelt de gemeente een beleidskader met algemene voorwaarden en ruimtelijke- en maatschappelijke criteria. Het doel van de inwonersbijeenkomsten is op te halen wat inwoners belangrijk vinden bij het ontwikkelen van zonnevelden, zodat wij dat als input kunnen meenemen voor het opstellen van een beleidskader.

Algemeen beeld

Tijdens de bewonersavonden kwam het volgende beeld naar voren:

- Zonnevelden zoveel mogelijk aan het zicht onttrekken.
- Zonnevelden zo compact en efficiënt mogelijk aanleggen, zodat zo min mogelijk landschap en vruchtbare landbouwgrond verloren gaat.
- Aandacht voor een zo gelijkmatig mogelijke verdeling van zonnevelden over de oriëntatie(zoek)gebieden.
- Open blijven staan voor tussentijdse innovaties.
- Verruilen van oude kassen voor zonnevelden (minder impact op de natuur).

Beeld per deelgebied

Aanwezigen konden aangeven welke van de ruimtelijke criteria zij belangrijk vinden: Uit het zicht, Openheid landschap, Natuur voorop, Maximale opbrengst per ha en Multifunctioneel gebruik. Eigen aandachtspunten konden zij ook kwijt. Vervolgens hebben de deelnemers aangegeven wat zij van de criteria het belangrijkste vinden. De uitleg per criteria is terug te vinden op het formulier *invullen ruimtelijke criteria* (zie bijlage op Denkmee). Uit de criteria en de gesprekken aan tafel is een beeld af te leiden hoe inwoners aankijken tegen een mogelijke inpassing en ontwikkeling van zonnevelden in de diverse deelgebieden.

Deelgebied 1, De Olm (oost)

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik
Deelgebied 1	De Olm (oost)	*34 deelnemers*				
	Belangrijk	25	22	16	12	9
	Belangrijkst	**13**	5	7	8	

Belangrijkste punt: **Uit het zicht**

Benut de luwte van het bedrijventerrein De Olm (visuele afscherming door de bestaande situatie)

Algemeen beeld
Voor dit deelgebied zien inwoners een evenwichtige aandacht voor de verschillende criteria (combinatie van alle criteria), waarbij een veld sowieso zoveel mogelijk uit het zicht wordt onttrokken. Voor de landschappelijke inpassing is oog voor natuurwaarden (riet/moerasvogels, weidevogels) en wordt gestreefd naar een geïntegreerd natuurlijk perspectief. Tegelijkertijd is de opbrengst van een zonneveld belangrijk en wordt er rekening gehouden met de kwaliteit van de agrarische grond. Deze kwaliteit is matig in de strook langs Ruygeborg richting het Noorden. Koppelkansen met recreatie ziet men niet zo.

Opmerkingen / aandachtspunten:
- Pas panelen toe in de landschapskleur (groen)
- Voorkom versnippering (zorg voor rustig beeld) maar houdt ruimte voor uitbreidingsmogelijkheden (aaneengesloten velden)
- Pas natuurlijke begrenzing toe
- Overweeg drijvende zonnepanelen
- Voorkom vervuiling panelen door foeragerende vogels
- Heb aandacht voor buffering / opslag (elektriciteit, waterstof voor koppeling met bedrijven of woningen)
- Plaats vooral op percelen die een lage agrarische waarde hebben; dit deelgebied is namelijk relatief minder geschikt om voedsel op te verbouwen.

Blik op de toekomst:
Houd bij de keuze voor plangebieden/initiatieven rekening met de volgende fase na 2030; zorg dat je op de juiste manier kunt door ontwikkelen.

Leukste suggestie:
Leg de Kaagbaan en de Aalsmeerbaan vol met zonnepanelen en je lost heel veel problemen in 1x op.

Deelgebied 2, Polder Nieuwkoop Zuid

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik
Deelgebied 2	Polder Nieuwkoop Zuid	*42 deelnemers*				
	Belangrijk	30	30	29	16	15
	Belangrijkst	**12**	9	3	11	4

Belangrijkste punten: **Uit het zicht, open landschap en zo compact en efficiënt mogelijk**

Algemeen beeld
Voor dit deelgebied willen inwoners over het algemeen niet meer grond beschikbaar stellen dan strikt noodzakelijk (de panelen zoveel mogelijk bij elkaar); dit om landbouwgrond te blijven benutten. Men wil dat de zonnevelden uit het zicht liggen en het open landschap behouden blijft. Agrariërs staan positief tegenover gesprekken met de gemeente en grondeigenaren om na te gaan of een samenwerking binnen een groter gebied meerwaarde kan hebben.

Opmerkingen / aandachtspunten:

- Gebruik de oppervlakte zo efficiënt mogelijk door wateropslag onder de panelen en accu's te plaatsen voor overcapaciteit. Dit alles uit het zicht.
- Lever energie aan het bedrijventerrein.
- Zorg voor natuurlijke begrenzing van het zonneveld en plaats nutsvoorzieningen zoveel mogelijk uit het zicht.
- Noem de waarde van de agrarische productie. Het exploiteren van een zonneveld in combinatie met landbouw wordt als lastig gezien, omdat er ook grond nodig is voor de agrarische activiteit (veeteelt). Bij grote percelen (40 ha) kan wel nagedacht worden over bijvoorbeeld 10 ha zonneveld.

Deelgebied 3, Polder Nieuwkoop Noord

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik
Deelgebied 3	Polder Nieuwkoop Noord	*48 deelnemers*				
	Belangrijk	32	26	25	14	20
	Belangrijkst	11	9	**14**	6	5

Belangrijkste punten: **Uit het zicht, open landschap en zo compact en efficiënt mogelijk**

Algemeen beeld

Net als deelgebied 2 willen inwoners dat het zonneveld uit het zicht ligt en de openheid van het landschap behouden blijft. Hier geldt ook dat het zonneveld zo compact en efficiënt mogelijk gehouden wordt met als reden om agrarische vruchtbare grond te sparen en weidevogelgebied te behouden. Deelgebied 3 wordt uitermate geschikt geacht voor landbouw (akkerbouw en veeteelt) vanwege de vruchtbare grond. Richting De Olm kan de melkveehouderij het in de toekomst moeilijker krijgen vanwege het klimaat en de wateropgave. Door vernatting kan het weiland moeilijker begraasd worden door koeien. Dat maakt dat deelgebied 2 betere mogelijkheden biedt dan deelgebied 3. Waterberging ziet men als koppelkans.

Opmerkingen / aandachtspunten

- Plaats panelen zo dicht mogelijk bij de weg, zodat weidevogels hun gebied behouden.
- Meer biodiversiteit creëren door bosschages en rietzomen om de velden heen.
- Plaats panelen zo dat eronder voedsel verbouwd kan worden.
- Er zijn zorgen over de invloed van een mogelijk spanningsveld rondom een zonneveld voor de melkdrift van koeien; die zijn namelijk zeer gevoelig voor spanning.

Gemeente moet regie houden

De gemeente wil regie houden op initiatieven om te voorkomen dat er overal lukraak zonnevelden worden gerealiseerd. We hebben kort stilgestaan bij hoe we de regie kunnen houden en hoe inwoners staan tegenover hun betrokkenheid bij plannen, bijvoorbeeld door lokaal eigenaarschap of financiële participatie. Inwoners geven aan dat zij graag willen dat de baten van een zonneveld ook lokaal terecht komen. Ook vinden zij het een geruststellende gedachte dat de gemeente de regie wil houden op dit soort ontwikkelingen. Zij vroegen nog wel aandacht voor het regie houden ná aanleg van een zonneveld.

Bijlage G.2 Samenvatting zonnevelden bijeenkomst Langeraar

Samenvatting inwonersbijeenkomst oriëntatie(zoek)gebied Vierambachtspolder

Bijeenkomst 21 maart 2023 in De Dyck bij Langeraar

De avond is bezocht door meer dan 150 inwoners uit de kernen Langeraar, Papenveer en het buitengebied in en rondom het oriëntatie(zoek)gebied Vierambachtspolder.

Doel bijeenkomsten

Om in 2030 0,08 TWh per jaar duurzame energie te kunnen produceren, is er zo'n 60 ha zonnevelden nodig en 20 ha zonnepanelen op grote daken. De gemeente wil geen wildgroei aan zonnevelden in ons landschap. Om regie te houden op initiatieven voor zonnevelden ontwikkelt de gemeente een beleidskader met algemene voorwaarden en ruimtelijke- en maatschappelijke criteria. Het doel van de inwonersbijeenkomsten is op te halen wat inwoners belangrijk vinden bij het ontwikkelen van zonnevelden, zodat de gemeente dat als input kan meenemen voor het opstellen van een beleidskader.

Algemene indruk

De meeste inwoners staan kritisch tegenover zonnevelden en zien liever geen zonneveld in de Vierambachtspolder. Velen zijn met de polder opgegroeid (beleven de polder), waarderen de openheid ervan en behouden graag de vruchtbare landbouwgrond voor de akkerbouw. Dit beeld werd bevestigd in een peiling tijdens de avond zelf. Daaruit bleek dat ruim twee derde van de aanwezigen bezwaar had tegen de komst van zonnevelden in de Vierambachtspolder. Ongeveer een derde van de aanwezigen gaf aan voor zonnevelden te zijn. Een vaak gehoord argument was dat, ondanks dat men daar liever geen zonneveld ziet, men inziet dat er een energievraag is naar duurzame energie en dat we daar iets mee moeten.

Inpassing zonnevelden

Aanwezigen konden aangeven welke van de ruimtelijke criteria zij belangrijk vinden: Uit het zicht, Openheid landschap, Natuur voorop, Maximale opbrengst per ha en Multifunctioneel gebruik. Eigen aandachtspunten konden zij ook kwijt. Vervolgens hebben de deelnemers aangegeven wat zij van de criteria het belangrijkste vinden. De uitleg per criteria is terug te vinden op het formulier *invullen ruimtelijke criteria* (zie bijlage op Denkmee).

Veel inwoners hebben de formulieren niet ingevuld, omdat ze niet de indruk wilden wekken voor een zonneveld in de Vierambachtspolder open te staan. Tegelijkertijd zijn er ook veel inwoners geweest die juist wel hun reactie, mening, zorg of idee op het formulier hebben opgeschreven, zodat hun stem niet verloren gaat. Uiteindelijk hebben 81 inwoners de formulieren ingevuld. Uit de ingevulde formulieren en de gesprekken aan tafel is een beeld af te leiden hoe inwoners aankijken tegen een mogelijke inpassing en ontwikkeling van zonnevelden in de Vierambachtspolder. Hieronder is dat samengevat in een tabel.

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik
Deelgebied 3	Vierambachtspolder	*81 deelnemers*				
	Belangrijk	58	52	52	6	14
	Belangrijkst	**37**	**35**	**35**	4	6

Belangrijkste punten: **Uit het zicht, open landschap en oog voor natuur en groen (natuur voorop)**

Algemeen beeld
Als een zonneveld nodig is, vinden de deelnemers het belangrijk dat de zonnepanelen uit het zicht liggen en dat de openheid van de polder behouden blijft. De gepresenteerde gemeentelijke variant, zo ver mogelijk van de dijk af, komt daar het dichtste bij in de buurt. In een dergelijk ontwerp dient dan ook voldoende aandacht te zijn voor het inpassen van groen en natuur. Het is dan raadzaam om de samenwerking te zoeken met de gemeente Kaag en Braassem.

Opmerkingen / aandachtspunten:
- Sta open voor innovatie
- Let op de netcapaciteit
- Zoek multifunctioneel gebruik in combinatie met waterberging (verdiepte aanleg panelen)
- Let op de bodemkwaliteit
- Voorkom hinder en heb oog voor gezondheidsrisico's
- Zorg dat na 25 jaar het oorspronkelijke landschap weer terugkomt

Opbrengsten worden lokaal benut
De gemeente wil regie houden op initiatieven om te voorkomen dat er overal lukraak zonnevelden worden gerealiseerd. We hebben kort stilgestaan bij hoe we de regie kunnen houden en hoe inwoners staan tegenover hun betrokkenheid bij plannen, bijvoorbeeld door lokaal eigenaarschap of financiële participatie. Inwoners geven aan dat bij een ontwikkeling de lokale gemeenschap betrokken dient te worden en dat zij zelf (individueel) financieel er beter van willen worden (bijvoorbeeld via korting op de stroom of via aandelen of obligaties). Als de opbrengst lager uitvalt, doordat er meer groen/natuur in de plannen wordt verwerkt, heeft het merendeel (die met Mentimeter hebben meegedaan) hier begrip voor.

Waarom zoveel groene stroom produceren?
Tijdens de gesprekken aan de tafels vroeg men zich af waarom we meer stroom zouden produceren dan de gemeente nodig heeft. Kijkend naar het aantal huishoudens is dat een begrijpelijke vraag. Gemeente Nieuwkoop heeft momenteel 12.100 huishoudens. Met het huidige doel van 0,08 TWh zouden we voor ongeveer 28.000 huishoudens groene stroom produceren (gemiddeld zo'n 2800 kWh per huishouden per jaar, gebaseerd op huidig gemiddeld gebruik). In de gemeente Nieuwkoop zijn echter ook productiebedrijven, glastuinbouwbedrijven, kantoren en andere bedrijfstakken die veel elektriciteit nodig hebben. Een veelvoud zelfs van de benodigde stroom voor onze huishoudens. Daarnaast is de verwachting dat er steeds meer elektriciteit nodig zal zijn vanwege de toenemende 'elektrificatie' van onze samenleving: we verwarmen woningen en panden in toenemende mate zonder aardgas, we maken meer gebruik van warmtepompen, we rijden steeds meer elektrisch en bedrijven zoeken naar wegen om minder afhankelijk te zijn van aardgas. Ten slotte produceren we niet alleen voor onszelf, maar dragen we ook bij aan de nationale vraag aan elektriciteit (als alternatief voor fossiele brandstoffen). Daarin zoeken we dan wel weer naar mogelijkheden om de opbrengsten van de lokaal geproduceerde elektriciteit zoveel mogelijk lokaal terecht te laten komen.

Meer antwoorden op vragen zijn terug te lezen in het Vraag en antwoord blad op Denkmee

Bijlage G.3 Samenvatting zonnevelden bijeenkomst Vrouwenakker

Samenvatting inwonersbijeenkomsten oriëntatie(zoek)gebied Noordrand van de gemeente Nieuwkoop

Bijeenkomsten 15 mei 2023 bij Kolb in Vrouwenakker

De twee bijeenkomsten in Vrouwenakker zijn bezocht door zo'n 50 bewoners die in de omgeving van het oriëntatie(zoek)gebied langs de Noordrand van de gemeente Nieuwkoop (waaronder Vrouwenakker) wonen (zie kaartje met zoekgebieden op Denkmee).

Doel bijeenkomsten

Om in 2030 0,08 TWh per jaar duurzame energie te kunnen produceren is er zo'n 60 ha zonnevelden en 20 ha zonnepanelen op grote daken nodig. De gemeente wil geen wildgroei aan zonnevelden in ons landschap. Om regie te houden op initiatieven voor zonnevelden ontwikkelt de gemeente een beleidskader met algemene voorwaarden en ruimtelijke- en maatschappelijke criteria. Het doel van de inwonersbijeenkomsten is op te halen wat inwoners belangrijk vinden bij het ontwikkelen van zonnevelden. Dat kan de gemeente als input meenemen voor het opstellen van een beleidskader.

Algemene indruk

De indruk is dat veel inwoners nuchter tegen het vraagstuk aankijken. Ze willen weten wat er speelt en betrokken worden wanneer zich een ontwikkeling rondom een zonneveld voordoet. Met het oog op de huidige beperkingen van het elektriciteitsnet (netcapaciteit en netcongestie) vragen inwoners zich af of er in het gebied nog ruimte is voor zonnevelden. Vanwege de bebouwing in het gebied en de kleinschaligheid van de kavels zijn zonnevelden (groter dan 5 ha) moeilijk te realiseren. Dat maakt dat de focus in dit oriëntatie(zoek)gebied meer ligt op kleinschalige zonnevelden (1 à 2 ha).

Inpassing zonnevelden

Aanwezigen konden aangeven welke van de ruimtelijke criteria zij belangrijk vinden (Uit het zicht, Openheid landschap, Natuur voorop, Maximale opbrengst per ha en Multifunctioneel gebruik). Eigen aandachtspunten konden zij ook kwijt. Vervolgens hebben de deelnemers aangegeven welk van de criteria zij het belangrijkst vinden. Daaruit is een beeld af te leiden hoe inwoners aankijken tegen een mogelijke inpassing en ontwikkeling van zonnevelden in de Noordrand (bovenland langs De Amstel). Hieronder is dat samengevat in een tabel.

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik
Deelgebied 4	Noordrand	*35 deelnemers*				
	Belangrijk	23	13	10	4	10
	Belangrijkst	**17**	**2**	**6**	3	2

Algemeen beeld

De inwoners willen graag dat zonnevelden aan het zicht worden onttrokken. Naast aandacht voor openheid van het landschap en groen en natuur vindt men het ook belangrijk om het zonneveld zoveel mogelijk te koppelen aan andere functies (in dit gebied vooral glastuinbouw). Met het oog op het gebruik van opgewekte stroom voor de eigen energievoorziening komt regelmatig terug dat energieopslag deel moet uitmaken van de ontwikkeling van een zonneveld. Dit komt ook voort uit de huidige problemen op het elektriciteitsnet in het gebied en de beperkingen die dat heeft in relatie tot energieopwekking.

Verder gaven inwoners mee dat er aandacht moet zijn voor het beperken van hinder vanuit zonnevelden naar de directe omgeving. Denk hierbij aan afstandscriteria, voldoende groen en het vermijden van schittering.

Suggesties:

- Zet een buurtbatterij in om overschot op te slaan
- Ontwikkel een coöperatief zonneveld (via energiecoöperatie)
- Koppel de toelevering vanuit zonnepanelen (daken, velden) aan de nieuwe woonwijk
- Bekijk of er een koppeling mogelijk is met het bedrijventerrein in De Kwakel

Combinatie van glastuinbouw en zonnepanelen

We hebben gesproken over mogelijke combinaties van teelten/teelttechnieken en zonnepaneelopstellingen en hoe de zonnestroom efficiënt gebruikt ou kunnen worden.

Een aantal tuinders heeft verouderde kassen. Innovatie vraagt ook forse investeringen. Sommige tuinders overwegen te stoppen met de glastuinbouwactiviteit en de vrijgekomen ruimte te benutten voor andere doeleinden. Een aantal aanwezigen vond zonnepanelen met daksystemen in combinatie met volle grond teelt onder de panelen interessant.

Lokale betrokkenheid

Aanwezigen vinden het belangrijk om goed geïnformeerd te worden als er ontwikkelingen zijn. Men wil betrokken worden bij plannen van ontwikkelaars. Als een ontwikkelaar een plan met inwoners deelt, zien velen hierin graag een actieve betrokkenheid van de dorpsraad en/of de (energie)coöperatie. Men vindt het belangrijk dat er goed naar inwoners geluisterd wordt en dat er ook echt iets gedaan wordt met de opmerkingen. Iets meer dan de helft van de aanwezigen die de Mentimeter hebben ingevuld wil zelf wel financieel participeren (in wat voor een vorm dan ook). Het merendeel wil dat in de plannen voor zonnevelden een goede inpassing is met ruimte voor groen. Als het voor een ontwikkelaar niet lukt om het plan financieel haalbaar te maken, dan vindt het merendeel het niet bezwaarlijk dat de overheid financieel bijspringt.

Welke daken tellen in de RES mee voor de productie van groene stroom?

De RES staat voor Regionale Energie Strategie. Hierin heeft het Rijk bepaald dat in totaal 35 TWh per jaar op land aan elektriciteit duurzaam geproduceerd moet worden. Dat moet met bestaande technieken als windturbines en zonnepanelen. Kleine daken van particulieren tellen niet mee in de RES, alleen grote daken van bedrijven en instellingen. Als er sprake is van 15 kWp opgesteld vermogen of meer op een zakelijk dak, telt de jaarlijkse productie ervan mee in de RES. Dit komt ongeveer overeen met ruimte voor meer dan 45 panelen op het zakelijk dak (gerekend met 350 Wp per paneel). In feite maakt het niet uit of deze installatie op het dak staat of in een veld. De ambitie vanuit de gemeente is dat er 0,02 TWh in 2030 op grote daken geproduceerd wordt. Dat komt grofweg overeen met 91.000 kWp (circa 260.000 panelen van 350 Wp).

Hoe ver zijn we?

We maken gebruik van het databestand van de Rijksdienst Van Ondernemend Nederland (RVO) . Deze dataset is gebaseerd op de detectie van gerealiseerde zonnepanelen op basis van de meest recente luchtfoto's (winter 2021). De gerealiseerde zonnepanelen worden hierdoor gemeten op basis van vierkante meter paneeloppervlak en niet op basis van vermogen. Hierdoor moet er een inschatting gemaakt worden die paneel oppervlak omzet in kWp opgesteld vermogen. In het

begrippenkader RES wordt momenteel uitgegaan van een capaciteit van 215Wp/m². De grens tussen kleinschalig en grootschalig ligt daarmee op 69,76 m². In de gemeente Nieuwkoop waren in 2021 86 daken met meer dan 69,76 m²opppervlak zonnepanelen. Bij elkaar is dit 53.663 m² en naar schatting 11.537,545 kWp. Hiermee realiseert de gemeente Nieuwkoop 12,67% van de doelstelling van 0,02 TWh.

Meer antwoorden op vragen zijn terug te lezen in het Vraag en antwoord blad op Denkmee.

Bijlage G.4 Samenvatting zonnevelden bijeenkomst Woerdense Verlaat

Samenvatting inwonersbijeenkomsten oriëntatie(zoek)gebied Woerdense Verlaat

Bijeenkomst 28 juni 2023, Beatrixzaal in Woerdense Verlaat

De bijeenkomst in Woerdense Verlaat is bezocht door meer dan 50 bewoners vanuit het dorp en directe omgeving van het oriëntatie(zoek)gebied in Woerdense Verlaat (zie oriëntatiekaart zonnevelden met deelgebieden op Denkmee).

Doel bijeenkomsten

Om in 2030 0,08 TWh per jaar duurzame energie te kunnen produceren is er zo'n 60 ha zonnevelden en 20 ha zonnepanelen op grote daken nodig. De gemeente wil geen wildgroei aan zonnevelden in ons landschap. Om regie te houden op initiatieven voor zonnevelden ontwikkelt de gemeente een beleidskader met algemene voorwaarden en ruimtelijke- en maatschappelijke criteria. Het doel van de inwonersbijeenkomsten is op te halen wat inwoners belangrijk vinden bij het ontwikkelen van zonnevelden. Dat kan de gemeente als input meenemen voor het opstellen van een beleidskader.

Algemene indruk

De indruk is dat veel bewoners bezorgd zijn over ontwikkelingen die verband houden met de voormalige stortplaats. Vooral over de mogelijke milieueffecten van zonnepanelen op een voormalige stort. Bewoners stelden vragen over de veiligheid en gezondheidsrisico's met het oog op geluidhinder, schittering en hittewerking. Dit maakt dat veel van de aanwezige bewoners geen voorstander is van een zonneveld in dit gebied of hier sceptisch tegenaan kijkt. Vanuit die zorg willen inwoners weten wat er speelt en betrokken worden wanneer zich een ontwikkeling rondom een zonneveld voordoet. Tijdens de bijeenkomst werden schetsontwerpen over mogelijke inpassingen van zonnevelden in het gebied getoond. Daardoor ontstond het beeld dat de planvorming al verder gevorderd was dan in werkelijkheid het geval is. Direct betrokkenen willen graag persoonlijk bij de vervolgstappen betrokken worden.

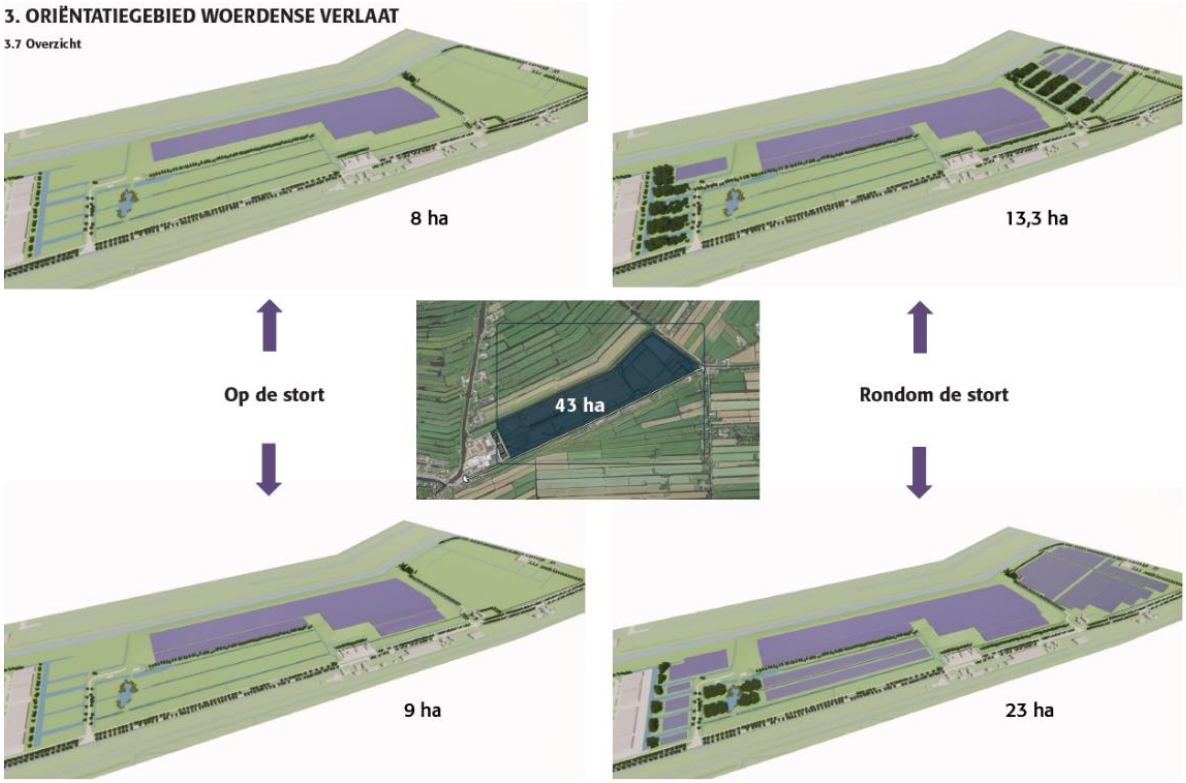
Inpassing zonnevelden

Aanwezigen konden aangeven welke van de ruimtelijke criteria zij belangrijk vinden (Uit het zicht, Openheid landschap, Natuur voorop, Maximale opbrengst per ha en Multifunctioneel gebruik). Daarbij werden twee varianten besproken: een variant met zonnepanelen alleen op de stort en een variant met zonnepanelen op en rondom de stort. Vervolgens konden de deelnemers aangeven welk van de criteria zij het belangrijkst vinden voor beide varianten. Tot slot is gevraagd een voorkeur aan te geven voor één van de beide varianten. Ook was er ruimte om eigen aandachtspunten mee te geven. Hieruit is een beeld af te leiden hoe inwoners aankijken tegen een mogelijke inpassing en ontwikkeling van zonnevelden in het gebied. Dat is samengevat in onderstaande tabel.

	Beschrijving / ruimtelijke criteria	Uit het zicht	Openheid landschap	Natuur voorop	Maximale opbrengst per ha	Multifunctioneel gebruik	Voorkeur
Deelgebied 5 Woerdense Verlaat	Vml. stortplaats e.o.	*40 deelnemers*					
	ALLEEN STORT						**√**
	Belangrijk	29	23	21	4	10	
	Belangrijkst	**18**	**4**	**6**	0	1	
	OP EN RONDOM DE STORT						**≈ ×**
	Belangrijk	16	14	15	1	5	
	Belangrijkst	**8**	**5**	**5**	0	2	

Belangrijkste punten: **Uit het zicht en oog voor landschap, natuur en groen**

Algemeen beeld
Bewoners willen graag dat een zonneveld op/rondom de stort aan het zicht wordt onttrokken. Ze stellen rendement/maximale opbrengst per ha ondergeschikt aan een goede inpassing van een zonneveld met ruimte voor natuur en groen. Dat blijkt ook uit de voorkeur voor de gepresenteerde varianten (zie figuur onder).

De meeste aanwezigen geven de voorkeur aan zonnepanelen op alleen de stort. Dit kan ook op het talud, op het gedeelte wat niet zichtbaar is vanaf de Lange Meentweg. In het geval het hele talud wordt gebruikt, is geopperd om dan vroegtijdig bomen en struiken te planten. Op de stort zelf is geen begroeiing nodig. Daar kunnen zo efficiënt mogelijk zonnepanelen worden geplaatst. Een minderheid ziet ook kansen voor op en rondom de stort (zoals te zien op de afbeelding met 13,3 ha aan zonnepanelen). De voorwaarde daarbij is dat dan wel aandacht uitgaat naar herstel van het landschap en meer ruimte voor groen en natuur in het gebied. Niemand is voorstander van de maximale variant van 23 ha aan zonnepanelen. De aanwezige bewoners zien het opvoeren van de productie om de ontwikkeling financieel mogelijk te maken niet zitten. Tegelijkertijd vraagt men aandacht om vraag en aanbod zoveel mogelijk te koppelen en ten goede te laten komen aan het dorp.

Suggesties/opmerkingen
- Let op het effect van een zonneveld op vogels met het oog op de vogelrijke Bovenlanden
- Leg ter compensatie een wandelpad aan op de dijk en binnen het gebied voor een ommetje om zo van het gemiste zicht op de polder te kunnen genieten
- Liever geen riet toepassen in verband met overlast van meurzen (kleine steekvliegjes)

Milieurisico's en netcongestie

Aanwezigen vragen zich af of het gebied wel interessant genoeg is voor ontwikkelaars vanwege de financiële haalbaarheid en het aansprakelijkheidsrisico voor milieuschade. De financiële haalbaarheid staat namelijk onder druk omdat het gebied ver afligt van de verschillende verdeelstations in het gebied. Dat maakt aansluiting op het elektriciteitsnet duur. Daarbij moet rekening worden gehouden met de beperkte netcapaciteit en kan er netcongestie optreden (filevorming op het elektriciteitsnet). Mede daarom is gewezen op het belang van opslag en de inzet van stroom voor het dorp.

Lokale betrokkenheid en financiële deelname

Via Mentimeter is de vraag gesteld of bewoners ook zelf financieel willen deelnemen aan een zonneveld. Daarop antwoordde de helft van de deelnemers dat zij best wel korting op de stroom willen krijgen bij deelname aan een project. Tegelijkertijd vinden vrijwel alle deelnemers dat groen en natuur belangrijker is dan rendement. Men is bezorgd dat een ontwikkelaar voor een maximale opbrengst gaat ten koste van het landschap, natuur en groen in het gebied. Ook zijn er zorgen dat de baten alleen terechtkomen bij de partij die het zonneveld ontwikkelt.

Tijdens de bijeenkomst kregen we de indruk dat bewoners zich sterk verbonden voelen met elkaar. De aanwezigen geven aan graag betrokken te worden bij plannen rondom zonnevelden. Ze willen actief geïnformeerd worden en meebeslissen over zaken die het dorp aangaan.

Zonnepanelen op voormalige stortplaatsen: kan dat wel?

In Nederland zijn verschillende voorbeelden van zonnevelden op voormalige stortplaatsen. Zonnepanelen zijn daar op de stort en/of tegen de helling bevestigd. In de afdeklaag van een stort kan een betonachtige fundering worden aangebracht. In die fundering worden zogenaamde poeren verankerd die de zonnepanelen dragen. Die fundering beschermt de folieafdichting die op de voormalige stortplaats is aangebracht.

Hoe gaat de gemeente om met de milieueffecten van zonnevelden?

In het beleidskader nemen we bepalingen op om hinder te voorkomen en risico's te beperken. Als bijvoorbeeld op een voormalige stortplaats een zonneveld wordt ontwikkeld, dan willen we dat de milieurisico's beheersbaar zijn. De bestaande regelgeving helpt ons daarbij. Zo zijn vanuit de Wet Bodembescherming regels opgesteld om blootstellingsrisico's vanuit de voormalige stort naar de omgeving te voorkomen. Ook kunnen we als gemeente zelf extra richtlijnen opnemen, zoals het intact houden van folieafdichting bij het plaatsen van zonnepanelen op de stort

Meer antwoorden op vragen zijn terug te lezen in het Vraag en antwoord blad op Denkmee.

Bijlage G.5 Samenvatting peiling jongeren

Hoe denken jongeren in de gemeente Nieuwkoop over

HET OPWEKKEN VAN ENERGIE UIT ZON

ENERGIE OPWEKKEN MET ZONNEVELDEN

76% Ik vind een veld met zonnepanelen lelijk

70% Ik zou het vervelend vinden om uitzicht te hebben op zonnevelden vanuit mijn huis

62% Boerenland moet vrij blijven van zonnevelden

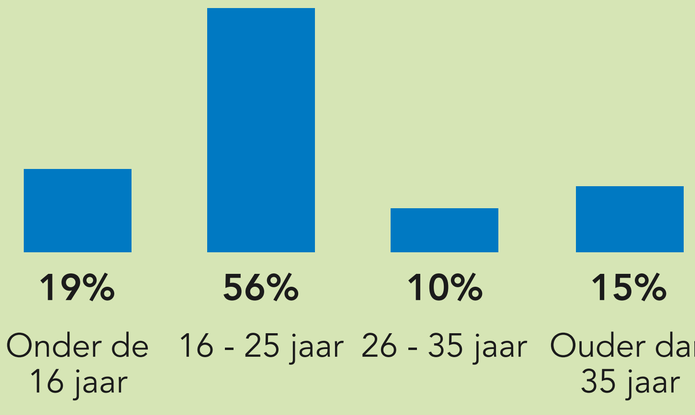
47% Ik ben sowieso tegen zonnevelden

46% Ik vind dat opgewekte energie alleen binnen de gemeente mag worden gebruikt

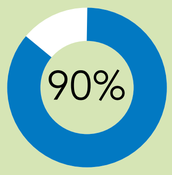
41% Fietsen/wandelen/chillen tussen de zonnevelden vind ik oké

40% Ik vind het prima om mee te betalen aan meer groen rondom een zonneveld

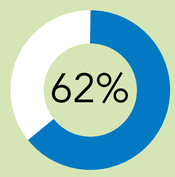
36% Ik vind het oké als het landschap verandert door zonnevelden

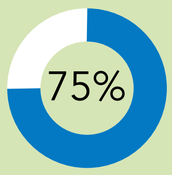
STELLINGEN

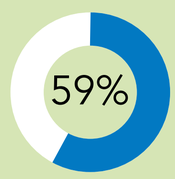
Ik weet dat gas en energie nu erg duur zijn

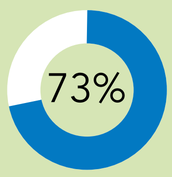
Ik weet dat de gemeente Nieuwkoop bezig is met duurzaamheid

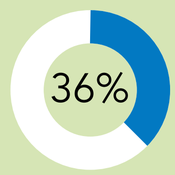
Ik vind het belangrijk dat we in gemeente Nieuwkoop energie duurzaam opwekken

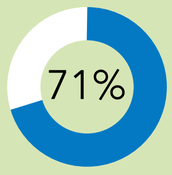
Wij hebben zonnepanelen thuis

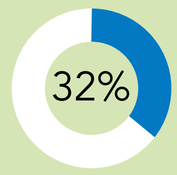
Ik doe zelf al iets om energie te besparen

Nederland mag geen energie kopen van andere landen

Ik maak mij zorgen over het klimaat

Al dat gepraat over duurzaamheid vind ik overdreven

ALS JONGEREN KIEZEN...

1 groot zonneveld (90 voetbalvelden groot) — Meerdere kleine zonnevelden verspreid

Meer groen rondom een zonneveld en minder opbrengst — Meer opbrengst door een groter zonneveld en minder groen

Jongeren moeten vaker meedenken over duurzaamheid — Het boeit me niks

Alles op één plek — Verspreid over de dorpen

Dit project is uitgevoerd in mei 2023 met behulp van Swipocratie. De resultaten zijn gebaseerd op de mening van 248 jonge inwoners uit de gemeente Nieuwkoop. De getoonde resultaten zijn van de deelnemers tot 35 jaar.

« swipocratie »

nieuwkoop

Bijlage G.6 Blanco formulier invullen ruimtelijke criteria

GEBIED 1: De Olm oost; ten oosten van het bedrijventerrein aansluitend op Ruygeborg

Doelstelling: 0,08 TWh/jaar in 2030 waarvan 0,06 TWh (ongeveer 60 ha) zonnevelden (in zo'n 700 hectare zoekgebied)

		Ruimtelijke criteria					
Deelgebied 1	**Beschrijving / criteria**	**Uit het zicht**	**Openheid landschap**	**Natuur voorop**	**Maximale opbrengst per ha**	**Multifunctioneel gebruik**	**Vrij in te vullen**
De Olm (oost)	Ten oosten van De Olm aansluitend op Ruygeborg						
	Wat vindt u belangrijk? *+ (belangrijk)* *0 (minder belangrijk)*						
	Welke vindt u het belangrijkste? *++ (belangrijkste)*						
		Hinder beperken, visueel (hagen, rietzoom, bossage)	*Zichtlijnen, doorkijk mogelijk houden, lage opstelling*	*Biodiversiteit stimuleren. Veel ruimte voor flora en fauna, gebiedseigen grasmengsel gebruiken, ecologisch beheer, aanplanten van riet, bomen of anders*	*Veld sterk verdicht met zonnepanelen, nadruk op productie, minder oppervlakte per ha nodig, weinig tot geen begroeiing tussen / onder de panelen*	*Goed te combineren met andere functies. Combinaties mogelijk van landbouw, recreatie, natuurontwikkeling, bodemdaling, waterbeheer (drijvende panelen) etc.*	*Bijvoorbeeld* *a) Natuurlijke begrenzing zonneveld* *Streef naar natuurlijke begrenzing, zoals struweel, hagen en water i.p.v. hekwerken* *b) Nutsvoorzieningen* *Worden zoveel mogelijk uit het zicht geplaatst, verhardingen zijn water- en groen doorlatend* *c) Oriëntatie zonnepanelen* *Streef naar zuidoriëntatie en volg de richting van het landschap* *d) Milieu-en gezondheidsaspecten* *Aandacht voor risico's van werkzaamheden op voormalige vuilstort* *e) Andere?*
Aantekeningen							

Bijlage G.7 Vraag en antwoord beleidskader zonnevelden

Vraag & Antwoord beleidskader zonnevelden (27-06-2023)

Waarom moeten er zonnevelden komen in Nieuwkoop?
Vanuit het Klimaatakkoord heeft het Rijk de volgende opdracht gegeven aan de 30 Regionale Energie Strategie (RES)-regio's in Nederland:

- Bouw fossiele energie (zoals aardgas, olie en kolen) af.
- Produceer in 2030 minimaal 35 TWh energie (op land) opgewekt door zonnepanelen of windturbines.

Deze opdracht geldt ook voor onze regio Holland Rijnland.

Daarmee zijn we aan de slag gegaan. Vanwege de hoogtebeperkingen vanuit Schiphol en het in stand houden van onze natuurgebieden zien we geen mogelijkheid voor (middel)grote windturbines in Nieuwkoop. Vanuit de kansenkaart zon is vervolgens een oriëntatiekaart voor zonnevelden opgesteld. De gemeenteraad van Nieuwkoop heeft daarover een besluit genomen: het opwekken van 0,08 TWh via zonne-energie in 2030. Dat staat gelijk aan zo'n 80 ha aan zonnepanelen (op dak en in het veld).

Waarom wordt er een beleidskader zonnevelden opgesteld?
We willen niet dat ontwikkelaars lukraak overal in het landschap zonnevelden kunnen plaatsen zonder rekening te houden met inwoners en ons landschap. Daarom werken we samen met partijen zoals de provincie, lokale ondernemers via de sectortafels van GCN/VON, dorpsraden en netbeheerders aan een beleidskader voor zonnevelden. In dit beleidskader komen de randvoorwaarden om een zonneveld te kunnen realiseren. Zo willen we zoveel mogelijk regie houden op ontwikkelaars die zonnevelden willen exploiteren. Uw mening als inwoner vinden we hierin belangrijk. De gemeenteraad stelt het beleidskader vast.

Opgave Nieuwkoop/Regionaal

Wat is de opdracht voor onze regio voor het opwekken van duurzame energie?
Vanuit het Klimaatakkoord heeft het Rijk de opdracht gegeven aan de 30 Regionale Energie Strategie (RES)-regio's in Nederland om in 2030 35 TWh aan duurzame energie op te wekken. Onze regio Holland Rijnland heeft als doelstelling 1,03 TWh extra aan duurzame elektriciteit te produceren ten opzichte van 2014.

Hoeveel is dat voor gemeente Nieuwkoop?
Gemeente Nieuwkoop moet in 2030 0,08 TWh opwekken via duurzame energie. Dat komt ongeveer overeen met 80 ha aan zonnepanelen (ongeveer 120 voetbalvelden) en groene stroom voor grofweg 28.000 huishoudens (gemiddeld zo'n 2.800 kWh per huishouden per jaar).

Waarom zoveel groene stroom produceren?
Gemeente Nieuwkoop heeft momenteel 12.100 huishoudens. Met het huidige doel van 0,08 TWh zouden we voor ongeveer 28.000 huishoudens groene stroom produceren (gemiddeld zo'n 2.800 kWh per huishouden per jaar, gebaseerd op huidig gemiddeld gebruik). In de gemeente Nieuwkoop zijn echter ook productiebedrijven, glastuinbouwbedrijven, kantoren en andere bedrijfstakken die veel elektriciteit nodig hebben. Een veelvoud zelfs van de benodigde stroom voor onze huishoudens. Daarnaast is de verwachting dat er steeds meer elektriciteit nodig zal zijn vanwege de toenemende 'elektrificatie' van onze samenleving: we

verwarmen woningen en panden in toenemende mate zonder aardgas, we maken meer gebruik van warmtepompen, we rijden steeds meer elektrisch en bedrijven zoeken naar wegen om minder afhankelijk te zijn van aardgas. Ten slotte produceren we niet alleen voor onszelf, maar dragen we ook bij aan de nationale vraag aan elektriciteit (als alternatief voor fossiele brandstoffen). Daarin zoeken we dan wel weer naar mogelijkheden om de opbrengsten van de lokaal geproduceerde elektriciteit zoveel mogelijk lokaal terecht te laten komen.

Wat gebeurt er als Holland Rijnland of Nieuwkoop niet aan de doelstelling voldoet? Kan de provincie dan ingrijpen?
Het Rijk kan ingrijpen als de regio's in 2030 gezamenlijk minder dan 35 TWh duurzame energie opwekken. Het Rijk kan via de provincies druk uitoefenen op de gemeente om het halen van de doelstelling af te dwingen.

Tellen zon-op-dak bij particulieren of kleinere windturbines mee voor de RES-opdracht?
Voor zon-op-dak bij particulieren verwacht de overheid een landelijke groei van 7 TWh in 2030. Dit telt niet mee in de landelijk verplichte RES-opdracht van 35 TWh per jaar. Hetzelfde geldt voor de kleine windturbines (ashoogte 15 m, tiphoogte 25 m).

Zon op dak

Waarom zijn zonnevelden nodig en waarom niet alle zonnepanelen op het dak?
Er is onderzoek gedaan naar onze grote daken in Nieuwkoop. Het liefst willen we alle panelen op de daken. In Nieuwkoop hebben we daarvoor te weinig dakoppervlak. We zien ook geen mogelijkheden voor (middel)grote windturbines. Daarom kijken we ook naar zonnevelden.

Hoeveel hectare aan zonnepanelen verwacht de gemeente op daken in 2030?
De ambitie vanuit de gemeente is dat er 0,02 TWh in 2030 op grote daken geproduceerd wordt. Dat komt grofweg overeen met 91.000 kWp (circa 260.000 panelen van 350 Wp).

Tellen alle zonnepanelen op daken mee in de RES-opdracht?
Alleen grote daken van bedrijven en instellingen tellen mee voor de RES-opdracht. Kleine daken van particulieren tellen niet mee. Het opgesteld vermogen op een zakelijk dak telt alleen mee als er sprake is van 15 kWp of meer. Dat is het geval vanaf zo'n 45 panelen op het zakelijk dak (gerekend met 350 Wp per paneel). Het maakt niet uit of deze installatie op het dak staat of in een veld. Om met een installatie echt een bijdrage te leveren aan het aandeel opgewekte groene stroom, zijn meer dan 200 panelen per dakoppervlak nodig.

Kleinschalige windenergie

Zijn windturbines een optie in plaats van zonnevelden?
Nee. Vanwege de hoogtebeperkingen vanuit Schiphol en het in stand houden van onze natuurgebieden zien we geen mogelijkheden voor (middel)grote windturbines in onze gemeente. De gemeenteraad heeft daarom de opdracht gegeven om een beleidskader op te stellen voor zonnevelden.

Kunnen er geen kleine windmolens geplaatst worden i.p.v. grootschalige zonnevelden?
De opbrengst van kleine windmolens valt in het niet in vergelijking met een zonneveld. Kleine windmolens produceren voornamelijk energie voor eigen gebruik en worden daarom als kleinschalig gezien.

Wordt het toegestaan om kleine windmolens bij bijvoorbeeld boerderijen te plaatsen?
Kleine windmolens (15 meter ashoogte, 25 meter tiphoogte) zijn in het buitengebied toegestaan. Om dit mogelijk te maken is het bestemmingsplan buitengebied herzien.

Oriëntatie(zoek)gebieden

Wat zijn oriëntatie(zoek)gebieden?
Oriëntatie(zoek)gebieden zijn gebieden waar de gemeente mogelijkheden onderzoekt voor zonnevelden.

Hoe zijn de oriëntatie(zoek)gebieden tot stand gekomen?
Tijdens de eerste participatieronde rondom de Regionale Energie strategie (RES) 1.0 zijn de kansenkaarten zon en wind aangepast. Inwoners hebben tijdens die ronde alternatieven aangedragen die grotendeels relatief ver van de dorpskernen afliggen. De 'kansenkaart zon' is daarop aangepast en omgezet in een oriëntatiekaart. Deze oriëntatie(zoek)gebieden zijn op de RES kaart van Holland Rijnland gezet.

Wat is de status van de oriëntatie(zoek)gebieden?
De gemeenteraad heeft de RES 1.0 vastgesteld inclusief de oriëntatiegebieden. Deze hebben nu nog geen status. Dat betekent dat ontwikkelaars hier op dit moment geen rechten aan kunnen ontlenen. Alleen bij wijziging of afwijking van het bestemmingsplan kunnen we onder bepaalde voorwaarden (die staan in het beleidskader) een vergunning verlenen voor het ontwikkelen van zonnevelden.

Wordt er een prioritering aanbracht in de oriëntatie(zoek)gebieden?
Op dit moment zijn we bezig de oriëntatiegebieden, met behulp van schetsontwerpen, verder uit te werken. Daaruit komt een beeld naar voren welke gebieden goede mogelijkheden bieden voor zonnevelden. Daarbij kijken we onder andere naar:

- Inpassing in het landschap.
- Aansluiting op het elektriciteitsnet.
- Het combineren van functies.

Per oriëntatiegebied (en deelgebieden daarbinnen) bekijken we welke criteria belangrijk zijn om mee te nemen in ons beleidskader. Dit doen we voor alle oriëntatie(zoek)gebieden in de gemeente. Met dit beleidskader houden we regie op de initiatieven voor zonnevelden. Zo voorkomen we dat ontwikkelaars lukraak zonnevelden in onze gemeente kunnen plaatsen zonder rekening te houden met onze inwoners en ons mooie landschap.

Kan ik nog nieuwe gebieden aandragen voor de zonnevelden?
Nee. Deze ronde heeft plaatsgevonden binnen de RES 1.0. Daar hebben inwoners kunnen meedenken over gebieden. Daarna zijn de oriëntatie(zoek)gebieden (mogelijke plekken voor zonnevelden) vastgesteld door de gemeenteraad. Binnen het traject RES 2.0 richten we ons alleen op de oriëntatie(zoek)gebieden en kijken we niet opnieuw naar nieuwe gebieden voor grootschalige zonnevelden. In de verdere toekomst (na 2030) kunnen we een nieuwe afweging maken.

Wordt een grondeigenaar gedwongen om land beschikbaar te stellen voor een zonneveld?
Nee, de grondeigenaar bepaalt wat er met zijn land gebeurd. Medewerking is op vrijwillige basis

Beleidskader

Waarom wordt er een beleidskader zonnevelden opgesteld?

We willen niet dat ontwikkelaars lukraak overal in het landschap zonnevelden kunnen plaatsen zonder rekening te houden met inwoners en ons landschap. Daarom werken we samen met partijen zoals de provincie, lokale ondernemers via de sectortafels van GCN/VON, dorpsraden en netbeheerders aan een beleidskader voor zonnevelden. In dit beleidskader komen de randvoorwaarden om een zonneveld te kunnen realiseren.
Zo willen we zoveel mogelijk regie houden op ontwikkelaars die zonnevelden willen exploiteren. Uw mening als inwoner vinden we hierin belangrijk.

Wat komt er te staan in het beleidskader?

In het beleidskader staan verschillende criteria waarop we initiatieven/ingediende plannen van ontwikkelaars voor het realiseren van zonnevelden gaan toetsen:

- Vaste algemene voorwaarden, zoals uit het zicht onttrekken, multifunctioneel gebruik, verplichte monitoring geproduceerde stroom, bij beëindiging het veld in oorspronkelijke staat terugbrengen, een participatieplan is een verplicht onderdeel van een ingediend projectplan.
- Ruimtelijke criteria, zoals zonnevelden zoveel mogelijk uit het zicht, openheid van het landschap behouden, ruimte voor natuur creëren, natuurlijke afscheiding (bijvoorbeeld brede sloten en/of riet).
- Maatschappelijke criteria, zoals betrokkenheid bij de plannen voor de zonnevelden en/of financiële deelname in zonnevelden.

Zonnevelden technisch/ net/ opslag

Kan het elektriciteitsnetwerk nieuwe zonnevelden wel aan? Is er al overleg geweest met de netwerkbeheerder?

Vanwege de beperkingen van het elektriciteitsnet hebben we een productieplafond ingesteld dat aansluit op de potentiële ruimte op dat net. Dit is al met de netbeheerders afgestemd.

Voor zonnevelden is er nog ruimte op het bestaande elektriciteitsnet. Bij een forse toename van energielevering aan het net, kunnen na verloop van tijd mogelijk knelpunten ontstaan door te weinig netcapaciteit. Dat komt omdat het elektriciteitsnet niet primair is ingericht voor inname van groene stroom. Daarom is goed vooroverleg met de netbeheerders belangrijk wanneer er initiatieven zijn voor zonnevelden.

Waar gaat de stroom naar toe die door de zonnepanelen wordt opgewekt?

De opgewekte stroom gaat het elektriciteitsnet op tenzij het mogelijk is om stroom lokaal te gebruiken. Als dan de zonnepanelen meer stroom leveren dan dat er op dat moment wordt gebruikt, dan komt het op het elektriciteitsnet.

Wordt er ook gedacht aan pvt-panelen (photo voltage en thermisch)?

Voor het opwekken van zonne-energie maakt het niet zoveel uit of er zonnepanelen (pv) of zonthermische panelen (pvt) in het veld staan. Beiden hebben ruimte nodig en moeten ingepast worden in het landschap.

PV-panelen produceren alleen elektriciteit. PVT-panelen kunnen naast elektriciteit ook warmte produceren. Daardoor kunnen deze panelen ook ingezet worden voor het leveren van warmte. Eventuele inzet van pvt-panelen behoort tot de mogelijkheden.

Als er gekozen wordt voor zonnepanelen, worden die dan geïmporteerd uit China?
De grootste productie van zonnepanelen vindt plaats in China. Daarmee is de kans dus groot dat deze uit China komen.

Is energieopslag wenselijk vanwege de niet continue vraag naar energie? Wordt dat ook in het beleidskader meegenomen?
Bij een heel hoge productie van zonnestroom (op een zonnige dag) kan filevorming op het elektriciteitsnet optreden, waardoor levering niet mogelijk is. Daarvoor is energieopslag nuttig. Dat kan via containers met batterijen, via elektrolysers (opslag waterstof) en andere systemen. In het beleidskader willen we ontwikkelaars wijzen op de mogelijkheden van energieopslag om zo vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten. Vanuit het Rijk komt er een verplichting voor de opslag van geproduceerde elektriciteit vanuit zonnevelden. Wij willen daarop anticiperen door opslag nu al via het beleidskader te verplichten.

Zonnepanelen op voormalige stortplaatsen: kan dat wel?
In Nederland zijn verschillende voorbeelden van zonnevelden op voormalige stortplaatsen. Zonnepanelen zijn daar op de stort en/of tegen de helling bevestigd. In de afdeklaag van een stort kan een betonachtige fundering worden aangebracht. In die fundering worden zogenaamde poeren verankerd die de zonnepanelen dragen. Die fundering beschermt de folieafdichting die op de voormalige stortplaats is aangebracht.

Zonnevelden- beleid/ regelgeving

Zonnevelden kunnen toch gecombineerd worden met natuurvriendelijke oplossingen?
Dat kan zeker. Wel gaat dat vaak ten koste van de opbrengst van een veld. Grootschalige zonnevelden zijn kansrijker als de zonnevelden ook een bijdrage leveren aan andere doelen, zoals meer natuur, ruimte voor wateropslag en een gezonde bodem.

Als er een zonneveld wordt gerealiseerd, is er dan ook sprake van een wijziging in het bestemmingsplan? En is er dan ook sprake van planschade vergoeding?
Zonnepanelen in een veldopstelling zijn vergunningplichtig en voor grootschalige zonnevelden is een afwijking op of wijziging van het bestemmingsplan nodig. Er kan sprake zijn van planschade, maar niet per definitie. Dit is sterk afhankelijk van de locatie én de omgeving.

Overige vragen

Krijgen ontwikkelaars die zonnevelden in onze gemeente exploiteren subsidie?
De bedrijven die zonnevelden exploiteren kunnen aanspraak maken op subsidies van de rijksoverheid (SDE subsidie).

Krijgen inwoners “korting” op hun energierekening?
We hebben het doel om de baten van een zonneveld ook lokaal terecht te laten komen. Dat kan op verschillende manieren: financiële deelname aan zonnevelden (via bijvoorbeeld een energiecoöperatie), storting in een buurtfonds, maar ook dat omwonenden stroom tegen een lager tarief kunnen krijgen. Dit alles is per situatie verschillend. We willen met het beleidskader regelen dat dit soort maatschappelijke criteria deel uitmaken van de projectplannen die ontwikkelaars bij onze gemeente indienen voor grootschalige zonnevelden.

Is het mogelijk om groen gekleurde zonnepanelen te plaatsen? Dat is minder opvallend dan zwart gekleurde.
Dit kan een optie zijn in de ontwerpen van ontwikkelaars. Wel is de opbrengst minder dan zwart of blauwgekleurde.

Wie draait erop voor het beheer en onderhoud van zonnevelden?
Dat is de verantwoordelijkheid van de ontwikkelaar.

Hoe lang gaan de zonnepanelen ongeveer mee?
Ongeveer 25 jaar.

Wat is het afschrijvingsproces van zonnepanelen?
Over de eerste 15 jaar krijgt de ontwikkelaar subsidie over de geproduceerde stroom (MWh). Per ontwikkelaar kan het afschrijvingsproces over 25 jaar er anders uit zien.

Wat gebeurt er met oude zonnepanelen die aan vervanging toe zijn?
Er gelden in Nederland wettelijke recycleverplichtingen. Sinds 1 maart 2021 zijn alle producenten en importeurs verplicht om zich aan te sluiten bij stichting OPEN. Deze stichting draagt zorg voor de inzameling en recycling van zonnepanelen en alle activiteiten die daarbij horen. Al deze producenten en importeurs moeten een afvalbeheerbijdrage aan OPEN afdragen. Deze verwijderingsbijdrage bedraagt, vanaf 1 juni 2023, €40,- per 1.000 kilo aan geproduceerde/geïmporteerde zonnepanelen.

Het voornaamste element in een zonnepaneel is silicium, dat gemaakt is van zand. Daarbij zit er nog geleidingsmateriaal in van zilver, aluminium of koper. Deze zitten in het glas en zijn er moeilijker uit te halen. Dat maakt dat het recyclen van oude zonnepanelen tot nu toe commercieel weinig interessant is. Wel zijn er bedrijven actief die al 95% van het paneel kunnen recyclen met gebruik van thermische, mechanische en chemische scheidingsmethodes. Vanwege het grote aanbod in de toekomst is de verwachting dat recycling steeds gangbaarder wordt en dat de recycling zich ook steeds verder ontwikkelt.

Wat zijn de risico's als een zonneveld in brand vliegt?
In het beleidskader dat we opstellen besteden we ook aandacht aan de risico's, zoals het risico van brand. Als er brand uitbreekt is de kans aanwezig dat er ‘rommel’ in de omgeving terechtkomt. Ditzelfde effect is te zien bij allerlei verschillende branden waar schadelijke stoffen vrijkomen en op de bodem kunnen neerslaan. Helaas kunnen we dat niet voorkomen.

Hoe gaat de gemeente om met de milieueffecten van zonnevelden?
In het beleidskader nemen we bepalingen op om hinder te voorkomen en risico's te beperken. Als bijvoorbeeld op een voormalige stortplaats een zonneveld wordt ontwikkeld, dan willen we dat de milieurisico's beheersbaar zijn. De bestaande regelgeving helpt ons daarbij. Zo zijn vanuit de Wet Bodembescherming regels opgesteld om blootstellingsrisico's vanuit de voormalige stort naar de omgeving te voorkomen. Ook kunnen we als gemeente zelf extra richtlijnen opnemen, zoals het intact houden van folieafdichting bij het plaatsen van zonnepanelen op de stort).

Staat het al vast dat er zonnevelden komen in Nieuwkoop?
Met het beleidskader voor zonnevelden zijn we in Nieuwkoop voorbereid op het toelaten van zonnevelden. Daarna is het afhankelijk van interesse van ontwikkelaars en of de gemeente toestemming geeft voor deze plannen.

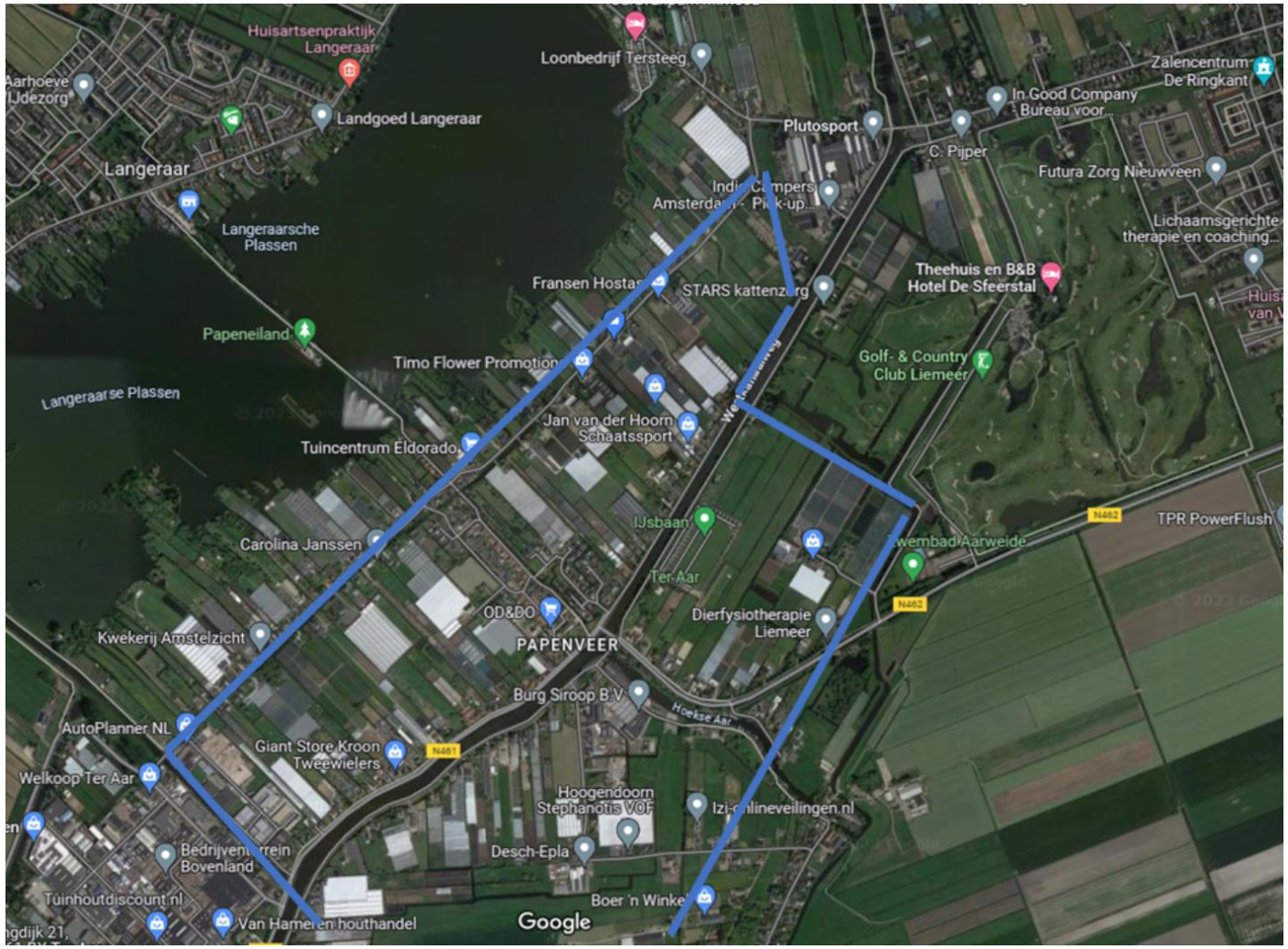
Wat doet u met de uitkomsten van de inwonersbijeenkomsten?
We gebruiken de input van de bijeenkomsten voor het opstellen van het beleidskader. We delen deze op www.denkmee.nieuwkoop.nl.

Waar kan ik terecht met een vraag of idee?
Ideeën en/of vragen kunt u per e-mail sturen naar: duurzaam@nieuwkoop.nl

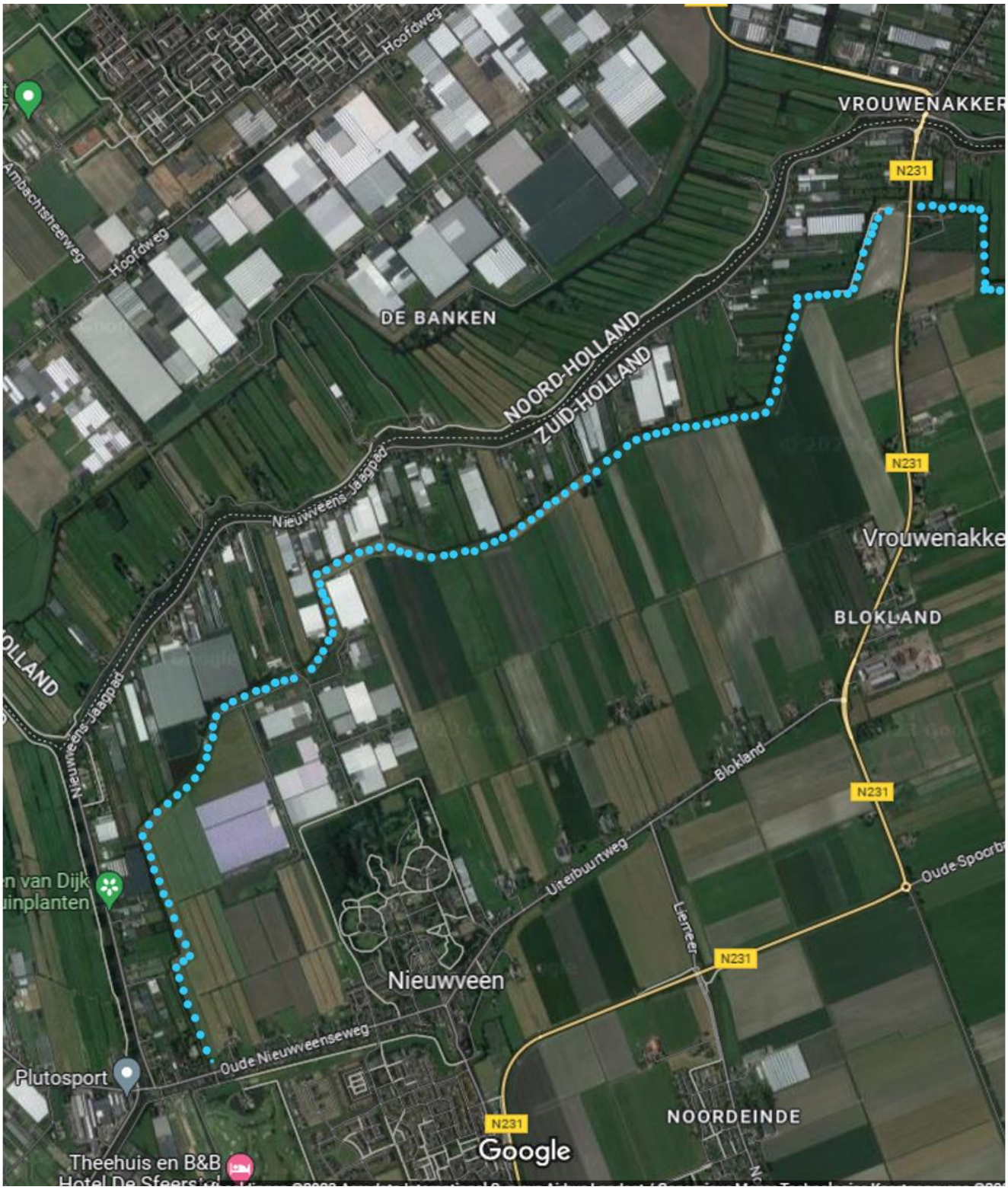
Bijlage G.8.1 Advies RESDO-kaart Olm noordoost

Bijlage G.8.2 Contouren zoekgebied zonnevelden maatwerkgebieden

Bijlage G.8.3 Ringdijk Nieuweveen-Vrouwenakker

Bijlage G.8 Advies sectortafels RESDO aan B&W inzake RES 2.0

Aan: leden College van B&W Nieuwkoop
Via: secretariaat@nieuwkoop.nl
Cc: Eelco Meijer

Van: gezamenlijke sectortafels RESDO

Nieuwkoop 21 september 2023

Bijlagen: 3

Onderwerp: Advies inzake RES 2.0

Geachte leden van het college van B&W Nieuwkoop,

Vanuit de participatiebehoefte bij complexe maatschappelijke opgaven, met name de energietransitie, is mede op instigatie van de gemeente het initiatief genomen om sectortafels voor stakeholderparticipatie op te richten.
Daartoe zijn in november 2020 voor de sectoren industrie, landbouw, glastuinbouw, natuur/milieu/biodiversiteit, mobiliteit en gebouwde omgeving gesprekstafels opgericht. Daarin werken individuele bedrijven, instellingen, maatschappelijke organisaties zoals de VON, LTO-Noord (afdelingen Aar&Amstel en Alphen-Nieuwkoop), N&M, NMF, GCN en de gemeente samen aan het vormgeven en realiseren van de Regionale Energie Strategie (RES) en aan verdere integrale duurzame ontwikkeling (DO) van bedrijven, sectoren en gebieden.

In vervolg en aansluitend op het advies over RES 1.0 dd. 05-02-2021 hebben de RESDO-tafels zich afgelopen jaar in een tiental bijeenkomsten plus een veldexcursie gebogen over een advies betreffende RES 2.0. Het resultaat daarvan bieden zij u hierbij aan. Het beleidskader voor zon op land staat hierin centraal.

1. Inleiding

Energievoorziening en natuur/biodiversiteit zijn twee belangrijke knoppen waaraan we kunnen draaien om verdere opwarming van de aarde en daarmee klimaatverandering tegen te gaan. Nieuwe meetresultaten leren telkens weer dat de effecten van opwarming en gevolgen van klimaatverandering sneller gaan en ingrijpender zijn dan gedacht en verwacht. Dat versterkt het besef en de wil om de klimaatdoelen m.b.t. energiebesparing, mobiliteit, warmte en elektriciteit te halen.
De elektriciteitsopgave voor Nieuwkoop is 0.08 terawattuur (TWh) hernieuwbare opwek per jaar in 2030 door zonne-energie (geen grote windturbines).
Zonnepanelen hebben een forse ruimtelijke impact: 0.08 TWh komt overeen met ongeveer 80 ha. zonnepanelen. Iedereen wil dat die maximaal op daken worden gelegd. Naar schatting zou dat om 20 ha kunnen gaan. Dat heeft dan ook eerste prioriteit. De ervaringen leren intussen evenwel dat onvoldoende netcapaciteit, aansluitmogelijkheden of dak sterktes in grote delen van de gemeente tot ernstige belemmeringen en vertragingen leiden in het realiseren van zon op grote daken. Twintig ha zon op daken in 2030 is daardoor een bijzonder ambitieuze doelstelling. Dit betekent dat in 2030 in elk geval 60 ha zon op land moet worden gerealiseerd.
In RES 1.0 heeft de gemeente oriëntatiegebieden ingetekend. In RES 2.0 gaat het nu om een beleidskader voor zon op land, met beoordelingscriteria voor toetsing van vergunningaanvragen om zonnevelden te realiseren (zie para 2) en voor verduidelijking van mogelijke locaties (zie para 3). Daarover willen de sectortafels u graag als volgt adviseren.

2. Beoordelingscriteria

De sectortafels hebben ondergenoemde ruimtelijke en maatschappelijke criteria besproken en achten die relevant voor de beoordeling van vergunningaanvragen ter realisering van zonnevelden. Daarbij is geleerd van voorbeelden elders in het land en geput uit vele publicaties en geschriften van overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke en bedrijfsorganisaties. De breed onderschreven 'gedragscode zon op land 2019' door natuur en milieuorganisaties en Holland Solar - de brancheorganisatie voor alle bedrijven in de zonne-energiesector, w.o. ook ontwikkelaars - is er daar bijvoorbeeld een van.

De eerste 7 punten zijn ruimtelijke criteria. Die zijn publiekrechtelijk afdwingbaar met het ruimtelijk instrumentarium. De punten 8-12 betreffen maatschappelijke criteria. Die vereisen heldere formulering in het door de raad vast te stellen beleidskader, om ze privaatrechtelijk zo goed mogelijk te borgen.

Ruimtelijke criteria:

1. Zonneladder: prioriteiten volgorde (1 is hoogste, 4 is laagste prioriteit):
   1. Zon op daken, gevels en (parkeer)overkappingen;
   2. Inpassen bij grote infra als bedrijventerreinen, glastuinbouwgebieden, wegen, dijken;
   3. Als recreatieparken, energietuinen, langs natuurgebieden, op waterpartijen;
   4. Productieve landbouwgrond

   Zon op daken heeft eerste prioriteit, maar is volstrekt onvoldoende om aan de opgave voor 2030 te kunnen voldoen. Naarmate meer ruimte beschikbaar is voor de prioritenten 2 en 3, is minder productieve landbouwgrond nodig (prioriteit 4). PS: de zonneladder is een van de criteria die de mate van geschiktheid van een locatie helpen bepalen. De prioriteiten 2 en 3 zijn geen of minder productieve (landbouw)gronden; die zijn geschikter voor zonnevelden dan de hoogproductieve landbouwgronden in open polders van prioriteit 4.
2. Biodiversiteit / natuur / klimaatadaptatie

   Wageningen Universiteit en Research (WUR) en TNO experimenteren, monitoren en onderzoeken meerjarig op welke wijze deze waarden bij zonnevelden het beste kunnen worden gehandhaafd of verbeterd. Opstelling en bedekkingsgraad van de installatie zijn belangrijke factoren om in acht te nemen;
3. Milieukwaliteit: water, bodem, hinder

   Hierbij kan gebruik worden gemaakt van kennis en onderzoek van ODWH en eventueel andere instellingen om normen te formuleren, voor zover die er nog niet zijn;
4. Multifunctioneel ruimtegebruik / gebied specifieke koppelkansen

   Er zijn diverse voorbeelden in Nederland op het gebied van: versterking van ad 2 en ad 3; natuureducatie; recreatie; sport-ontspannen-bewegen (zonneparken); energietuinen; landschapsparken (waarin zonnevelden gesitueerd). Daar werden verschillende stimuleringsfondsen gecombineerd voor aangewend. Er worden zorgen geuit over vandalisme bij energietuinen, maar deze kunnen 's avonds worden gesloten.
5. Ruimtelijke kwaliteit: landschappelijke en cultuur-historische waarden, inpassing en situering *Uitgangspunten Peter Verkade – landschapsarchitect:*
   a. *Het (historische) verkavelingspatroon behouden;*
   b. *Ruimte om flora en fauna te bedienen;*
   c. *Begrenzing met natuurlijke elementen;*
   d. *Zorgen voor een levend maaiveld, dus geen aaneengesloten dak profiel van zonnepanelen.*
   e. *Oriëntatie van zonnepanelen volgens de richting van het landschap en zoveel mogelijk zuid georiënteerd – mede om punt d te faciliteren;*
   f. *Bouwwerken voor nutsvoorzieningen uit het zicht;*
   g. *Biodiversiteitsproductie opvoeren, verhardingen waterdoorlatend, een beheerplan onderhoud.*
6. Verwijderen installatie na einde exploitatie (rond 25 jaar)

   Garanties daarvoor worden in principe in overeenkomsten tussen grondeigenaren en ontwikkelaars opgenomen. Subsidies voor zonnevelden hebben een looptijd van 15 jaar, daarna is de installatie voor ontwikkelaars minder aantrekkelijk, maar voor de omgeving mogelijk nog wel. De reservering voor verwijdering zou dan aan een lokale partij overgedragen kunnen worden.

7. Financiële afdrachten in het kader van goede ruimtelijke ordening
   Ontwikkelaars maken een afweging tussen opbrengsten en te maken kosten voor de in voorgaande punten geformuleerde en nader te formuleren vereisten. Die vereisten moeten daarom helder en eenduidig worden geformuleerd. De verantwoordelijkheid voor goed beheer en onderhoud geldt gedurende de gehele exploitatieperiode. Als zij daaraan voldoen – en daarmee aan goede ruimtelijke ordening – zijn financiële afdrachten daartoe niet nodig. Als dat wel het geval is gaat het om meerjarige afdrachten.

Maatschappelijke criteria:

8. Slimme effectieve en efficiënte gebiedsenergiesystemen: lokaal vraag en aanbod zoveel mogelijk bij elkaar / energie besparen, delen, opslaan, omzetten / optimaliseren gebruik netcapaciteit / onbalanssturing / ontlasten netinfra en gebruik tegen laagste kosten (versnelling E-transitie)
   Met een gezamenlijk aanpak kunnen energiecollectieven aan meerdere knoppen draaien (WKO's, WKK's, warmtetanks, warmtepompen, etc.) om energie te besparen en hernieuwbare opwek effectiever en efficiënter in te zetten. In de glastuinbouw-maatwerkgebieden en op Bovenland loopt daar onderzoek naar. Eenzelfde onderzoek is voor de Olm e.o. recent gestart. Het ziet er naar uit dat zonne- en met name windenergie (kleine windmolens) twee extra draaiknoppen zijn die lokale energiesystemen nog slimmer kunnen maken en de energietransitie helpen versnellen.
9. Voorkomen dat netaansluitingen van zon op (grote) daken (hoogste trede zonneladder) worden belemmerd door aansluitingen op lagere treden van de zonneladder
   Zowel inzicht in de mogelijkheden van Liander, als in de mate waarin gebiedsenergiesystemen (waar grote daken onderdeel van zijn) zich slimmer ontwikkelen, kunnen dat voorkomen.
10. Procesparticipatie (Omgevingswet) – betrekken van de omgeving
    Ontwikkelaars moeten vooraf concreet aangeven hoe zij de procesparticipatie gaan organiseren; dit is al een inspanningsverplichting. De vorm van participatie kan niet voorgeschreven worden, maar het is wel mogelijk dit te beoordelen op basis van concreet in het beleidskader aangegeven gemeentelijke beleid.
11. Projectparticipatie: streven naar minimaal 50% lokaal eigendom en zeggenschap
    Dat de opbrengsten van zonne-installaties uit subsidies (SDE, zo mogelijk ook SCE) en uit verkoop van stroom zoveel mogelijk lokaal ten goede komen en zo min mogelijk aan anonieme externe investeerders, wordt breed onderschreven. De grond blijft meestal van de eigenaar, die wordt verhuurd aan een ontwikkelaar. De installatie kan in eigendom komen van de ontwikkelaar en de omgeving gezamenlijk. PZH en het rijk hebben een revolverend fonds gecreëerd waaruit een lokale coöperatie 50% van de aanvankelijke investering kan bekostigen. Voor de aflossing daarvan geeft de coöperatie dan participaties uit. Naarmate niet alle beschikbare participaties lokaal worden afgenomen, zal het percentage lokaal eigendom ook minder zijn dan 50%.
12. Omgevingsfonds
    Ontwikkelaars kunnen een omgevingsfonds instellen. In principe kunnen inwoners in de omgeving, al dan niet participanten zijnde, zelf kiezen waar de middelen uit het fonds aan besteed worden.

Het is aan de gemeente om bij het toetsen van vergunningaanvragen sommige criteria zwaarder te willen laten wegen dan andere, dit in het belang van de integrale beleidsopgave waarvoor zij zich gesteld ziet. In het beleidskader zouden daar dan verschillende gewichten (punten) aan toegekend kunnen worden.

Gezien de urgentie van klimaatbeleid onderschrijven de sectortafels de opgave zoals aangegeven in RES 1.0, waaronder 60 ha zon op land in 2030.
Dit met de kanttekening dat LTO-Noord, afdeling Alphen-Nieuwkoop, de opgave van 60 ha zon op land niet ondersteunt als het om productieve landbouwgrond gaat: voor de individuele ondernemer heeft het wel een toegevoegde waarde, maar voor de sector is dat met alle opgaven in de toekomst (extensivering, grondgebondenheid, agrarische natuur) niet acceptabel.

De tafels menen dat met deze set van 12 criteria zon op land kan worden gerealiseerd met de minste ruimtelijke, economische, ecologische, sociale impact en aanleiding is nadrukkelijker te zoeken naar categorieën locaties in onze gemeente met hogere prioriteit op de zonneladder dan productieve landbouwgrond. Wat dat betreft doen de tafels hieronder een aantal voorstellen.
LTO is van mening dat de gemiddelde kwaliteit van de landbouwgronden op de hieronder voorgestelde locaties ook duidelijk minder is dan een belangrijk deel van de door de gemeente voorgestelde oriëntatiegebieden, wat juist productieve gronden zijn.

De tafels adviseren om deze set criteria op te nemen in het op te stellen beleidskader, ter beoordeling van vergunningaanvragen voor de realisering van zonnevelden.

3. Oriëntatiegebieden-plus

In RES 1.0 heeft de gemeente oriëntatiegebieden voor grote zonnevelden geschetst. Daarbij waren nog niet alle hierboven genoemde beoordelingscriteria scherp in beeld. De sectortafels pleiten ervoor alle zeilen bij te zetten om zoveel mogelijk zon op daken (categorie 1 zonneladder) te realiseren. Omdat dit echt onvoldoende is om de doelen voor 2030 te halen, hebben zij het initiatief genomen zich nader te oriënteren (inclusief excursie) op locaties van de categorieën 2 en 3 van de zonneladder. Dit, om zo mogelijk meerwaarde te realiseren m.b.t. andere criteria, zoals het zoveel mogelijk beperken van het areaal zonnevelden op productieve landbouwgrond (categorie 4 zonneladder) en geen zonnevelden in natuurgebieden, maar wel aansluitend aan deze gebieden natuur en biodiversiteit makkelijker en beter in te kunnen passen.
Wat dat betreft zien de sectortafels potentiële mogelijkheden voor de ontwikkeling van zonnevelden die nader bezien zouden moeten worden. Het betreft locaties in de maatwerkgebieden glastuinbouw (categorie 2 gebieden van de zonneladder) en in het gebied ten noorden en oosten van bedrijventerrein de Olm, d.w.z. van de kernen Nieuwkoop en Zevenhoven (categorieën 2 en 3 gebieden van de zonneladder).

Maatwerkgebieden glastuinbouw en ringdijk
Op 2 bijgevoegde kaartjes is de ligging van de maatwerkgebieden en van de ringdijk aangegeven.
De ontwikkeling van de glastuinbouwsector in het gebied maakt dat er nu en in toekomst nog meer percelen zullen zijn die niet meer ingepast worden in een tuinbouwbedrijf. De sectortafels zien kansen om deze vrij gekomen en nog vrijkomende percelen weer een maatschappelijk functie te geven, w.o. in het kader van de energietransitie:
- energie is - en verduurzaming daarvan blijft - een belangrijke sleutel in de ontwikkeling van dit gebied;
- er is in de omgeving veel bedrijvigheid met een grote energievraag;
- zonne-energie kan in dit gebied in principe slim ingepast worden in effectieve en efficiënte gebiedsenergiesystemen, die juist mogelijkheden creëren; met name waar nu sprake is van netcongestie;
- ruimtelijk kunnen de velden goed ingepast worden achter bestaande lintbebouwing en tegen kassen aan;
- op middellange termijn lijkt ongeveer 10% van dit 120 hectare grote gebied uit vrije percelen te bestaan, die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de energietransitie.

Nu uw College werkt aan een visie maatwerkgebieden, pleiten de tafels ervoor om ook de functie zonneveld met de bedrijven in het gebied te communiceren en in de visie op te nemen.

In RES 1.0 is de noordrand van de gemeente, een gebied van 200 ha, aangeduid als oriëntatiegebied, met daarin een locatie van 12 ha waar zonne-installaties mogelijk gerealiseerd zouden kunnen worden. Nu deze locatie intussen in ontwikkeling is als

duurzaam glastuinbouwbedrijf, komt die mogelijkheid te vervallen. Wat de sectortafels betreft lijkt er een goede andere potentiële locatie voor zonne-energie in dit gebied, namelijk de ringdijk tussen Nieuwveen en Vrouwenakker. Dijklichamen vallen in categorie 2 van de zonneladder. Dit lint van ruim 5 km biedt mogelijk ruimte voor ongeveer 5 ha panelen. De dijkhelling is naar het zuiden gericht, ligt uit het zicht en is niet in gebruik als productieve landbouwgrond.

De tafels pleiten ervoor om de mogelijkheden daartoe met alle relevante betrokkenen te onderzoeken, waaronder Hoogheemraadschap Rijnland, die verantwoordelijk is voor het beheer van deze waterkering.

De tafels geven graag de opmerking mee dat windenergie veel beter past bij de energievraag van tuinbouwbedrijven dan zonne-energie, omdat de energiebehoefte het hoogst is in de maanden dat de zon het minst schijnt en windmolens juist dan de hoogste opbrengst leveren. In minder sterke mate (vanwege kleinere variatie in energievraag per jaargetijde) geldt dat ook voor ondernemers op onze bedrijventerreinen.

De tafels pleiten daarom voor de mogelijkheid om enige windenergie te combineren met zonne-energie.

De toegestane windmolentjes met een maximale ashoogte van 15 m bij agrarische bedrijven zijn niet alleen in korte tijd te veel in aanschafprijs gestegen om nog rendabel te zijn, zij leveren ook geen substantiële bijdrage aan de forse energievraag van tuinbouw- en grote industriële bedrijven. De provincie heeft in haar coalitieakkoord opgenomen dat zij voor eigen erven een maximale ashoogte van 30 m. toe wil staan. Die leveren viermaal zoveel energie op en kunnen ook in die mate extra bijdragen aan ontlasting en stabilisering van het net en aan de mate van zelfvoorziening van bedrijven.

De tafels pleiten daarom voor een experiment met enkele van deze wat grotere molentjes op gepaste locaties, om op basis van evaluatie van ervaringen na een jaar daar nader beleid voor te formuleren.

Het gebied ten noorden en oosten van de Olm
Op bijgevoegd kaartje ‘Advies RESDO Olm noordoost’ is dit gebied weergegeven.
Het oriëntatiedeelgebied De Olm oost uit RES 1.0 (donker gekleurd), leent zich goed voor zonnevelden (categorie 2 zonneladder):
- dicht bij grote infrastructuur;
- op de overgang van agrarisch naar natuurgebied;
- afstand tot de Ruygeborg biedt ruimte voor weidevogels;
- beperkte biodiversiteit;
- ruimte voor waterpartijen en mogelijk waterberging;
- reductie van broeikasgas en stikstof emissies;
- landschappelijk goed en groen inpasbaar;
- weinig omwonenden en uit het zicht;
- dicht bij het onderstation, met ruimte voor grote aansluitingen en in de buurt van grote energievragers;
- grondeigenaren willen meewerken.

Aan de zuidoost- en noordoostzijde van dit oriëntatiedeelgebied komt een deel van dit areaal vooralsnog niet beschikbaar voor zonnevelden. Terwijl dat voor ongeveer 30 ha aan de noordwestzijde wel het geval lijkt (locatie 1). Voor een beperkt deel valt deze ca. 30 ha net buiten de ingetekende contour van het oriëntatiedeelgebied.

De tafels bevelen aan om de contour aan de noordwestzijde van het oriëntatiedeelgebied zodanig te verleggen, dat het deel dat er nu buiten valt, ook binnen de contour komt te liggen.

Verder naar het noordoosten achten de tafels delen van het gebied, zowel ongeveer 5 ha ten noordoosten van de Molenweg, als ongeveer 20 ha tussen Kousweg en Groene Jonker, eveneens potentiële locaties voor zonnevelden. Op bijgevoegd kaartje zijn deze percelen aangegeven als respectievelijk locatie 2 en locatie 3. Ofschoon gradueel verschillend, gaat het wat de tafels betreft in beide gevallen om categorie 3 gebieden van de zonneladder.

Locatie 2 van 5 ha kenmerkt zich door:
- minder productieve grond;
- beperkte biodiversiteit;
- reductie van broeikasgas en stikstof emissies;
- landschappelijk goed en groen inpasbaar (ach ter de boerderij);
- weinig omwonenden en uit het zicht;
- vanaf de Molenweg – de historische Rooie Dijk – blijft het open en ruimtelijk zicht behouden;
- vindt aansluiting bij oriëntatiegebied 1, niet ver van het onderstation, met relatief gunstig te verbinden infra;
- grondeigenaren willen meewerken.

Deze kenmerken gelden ook voor locatie 3 van 20 ha. Bovendien geldt hier:
- markeert de overgang van agrarisch naar natuurgebied;
- minder productieve grond en matige bodemkwaliteit met kwel uit de Nieuwkoopse Plassen;
- met intrede van de vos (beschermde soort) zijn weidevogels verdwenen en zijn er ganzen voor in de plaats gekomen (zie kanttekening 1 hierna);
- met slootjes en dijkjes is ruimte voor vernatting en waterberging mogelijk;
- vanaf de Kousweg (en ook Molenweg) blijft het open en ruimtelijk zicht behouden.

De tafels bevelen aan om ook deze beide locaties, aan te duiden als oriëntatiegebieden, waar ontwikkeling van zonnevelden in principe mogelijk is.

Kanttekening 1:
Volgens Natuurmonumenten kende de Groene Jonker in het voorjaar van 2023 de ontvangst van meer dan 40.000 smienten (eenden soort). Lokale waarnemingen rond locatie 3 leren dat door de komst van de vos de weidevogels zijn verdwenen en vele duizenden ganzen hun plaats hebben ingenomen. Forse vergoeding voor faunaschade en jacht behoren tot de beheermaatregelen en smienten zijn hier niet waargenomen.
Anders dan ganzen, zijn smienten aangewezen in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Ingeval van zulke grote populaties moeten die kunnen foerageren in nabij gelegen (gras)gebieden en is het niet toegestaan de habitat van de soort te verslechteren.
Voorstel is om een nadere check uit te voeren op de smientenpopulatie: in welke omvang zij waar precies voor komt en in hoeverre dat beperkingen oplegt aan de realisatie van een zonneveld op deze locatie. Als daar aanleiding toe is, dient tevens te worden nagegaan onder welke condities (ontwerp zonneveld) naar verwachting geen sprake zal zijn van feitelijke verslechtering van de habitat.

4. Tot slot

In samenwerking met kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en de overheid, ligt de focus van steeds meer bedrijven en sectoren op verduurzaming, waar energie integraal onderdeel van is. Energie besparen en verminderen, vastleggen van broeikasgassen, klimaatadaptatie, lokale opwek van hernieuwbare energie en deze slim delen, omzetten en opslaan, staan daarin centraal.

Zij werken graag verder aan het toepassen van bestaande en nieuwe technieken en technologieën, aan de ontwikkeling van een duurzame circulaire economie en aan het beter omgaan met en gebruik maken van de natuur. Passende verdienmodellen helpen dat verbreden en versnellen.
Vanuit de sectortafel bouwen en wonen zijn concrete voorstellen gedaan, waarover met de gemeente inspirerende gesprekken zijn gevoerd.
Ook de tafels landbouw, tuinbouw en natuur besteden daar aandacht aan en zien ook kansen voor veranderende bedrijfsvoering.
De tafel mobiliteit heeft veel belangstelling voor elektrisch vervoer/transport, maar heeft zorgen over de capaciteit en tijdige beschikbaarheid van de daarvoor benodigde infrastructuur. Zij volgt de innovaties van accumulatoren en brandstofcellen op de voet.
De tafels industrie en tuinbouw stimuleren dat bedrijven meer oog voor elkaar hebben en meer gaan samenwerken om zowel energie als infrastructuur te delen. Dat is effectiever, bespaart energie en kosten en ontlast het net. De energieprojecten rond industrie-/tuinbouwgebied Ter Aar en bedrijventerrein de Olm zijn daar voorbeelden van.

De tafels geven graag nogmaals mee dat bij dit alles behoefte is aan een participatief proces voor het ontwikkelen van een integraal langer termijnperspectief in de vorm van een gedragen visie op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit, als een zich voortschrijdend ontwikkelende visie, waarin ruimtelijke, ecologische, sociale en economische waarden alsmaar beter met elkaar in balans worden gebracht en gehouden.

De tafels adviseren uw college tot slot om dit integraal langer termijnperspectief op de kwaliteit van onze leefomgeving in een participatief proces met stakeholders en inwoners te ontwikkelen.

Wij hopen dat deze inbreng aanleiding is voor inspirerende meningsvorming in uw College over RES 2.0.
Indien gewenst, zijn wij graag bereid tot nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,
namens de sectortafels,
Leo Kooyman, secr begeleidingsgroep
Jan Dirven, vz begeleidingsgroep.

Bijlage G.9 Reactienota

Bijlage H Selectieleidraad maatschappelijke tender

Beschrijving tenderprocedure
De procedure voor de maatschappelijke tender bevat enkele procedurestappen die zorgvuldig moeten worden doorlopen. Het bevoegd gezag heeft de verantwoordelijkheid om de tender kenbaar te maken en de schaarse rechten eerlijk te verdelen. Deze procedurestappen zijn onderstaand beschreven.

Aankondiging tender en inschrijvingstermijn
De voorbereiding van een maatschappelijke tender wordt met een kennisgeving tijdig aangekondigd in een huis-aan-huis blad en via overige kanalen. Daarbij moet kenbaar worden gemaakt binnen welk gebied initiatieven kunnen worden ontplooid en met welke criteria de ingediende voorstellen worden beoordeeld. In dit beleidskader zon zijn de tendergebieden opgenomen waarbinnen projectvoorstellen gedaan kunnen worden. Daarom kan bij de aankondiging naar het beleidskader worden verwezen.

Per criterium zijn punten te verdienen voor de mate waarin voor het betreffende criterium aan de uitgangspunten wordt voldaan of kwaliteit wordt geleverd. Voor het voorbereiden en indienen van voorstellen wordt redelijke termijn geboden. Exacte data worden vermeld in de kennisgeving over de start van de maatschappelijke tender.

Beoordeling inschrijvingen
Initiatiefnemers wordt gevraagd om hun projectvoorstel te voorzien van een plan voor landschappelijke inpassing, een participatieplan en een voorstel voor financiele participatie. Initiatiefnemers zullen in deze fase al een verkenning moeten doen van de stakeholders, zodat een participatieplan kan worden opgesteld dat is afgestemd op de omgeving.

De ontvangen inschrijvingen worden beoordeeld. Hiervoor kan advies worden gevraagd aan externe deskundigen, bijvoorbeeld op het gebied van landschap.
Op basis van de opgestelde criteria en vastgestelde selectieleidraad worden de ingediende projectvoorstellen beoordeeld en volgt een selectiebeslissing door het college van b en w.

Selectiebesluit
De initiatiefnemer(s) die als beste uit de bus komt, ontvangt een voorlopig selectiebesluit. De initiatiefnemer(s) die te laag is gerangschikt, ontvangen een afwijzing. De uitkomst van de beoordeling (puntenverdeling) wordt alleen met de inschrijvende partijen gedeeld. Een selectiebesluit is naar haar aard nog niet een op een rechtsgevolg gericht besluit en daarmee geen besluit in de zin van de Awb. Er staat dus geen bestuursrechtelijke rechtsbescherming open. Tegen een (negatief)principebesluit kan wel worden geprocedeerd bij de civiele rechter. De mogelijkheid daartoe wordt beschreven in de brieven waarover wordt gecommuniceerd over de selectiebeslissing.

Beschrijving procedure na afronding tender
Na afronding van de tender wordt de geselecteerde inschrijvingen gevraagd om hun voorstel uit te werken in een concept omgevingsvergunningaanvraag. In deze fase wordt het landschapsplan verder uitgewerkt, worden sectorale onderzoeken uitgevoerd in het kader van de omgevingsvergunningaanvraag, wordt het participatieplan uitgevoerd en worden afspraken over financiële participatie vastgelegd met de omgeving.

Projectparticipatie
In deze fase van de voorbereiding van de concept en de definitieve omgevingsvergunningaanvraag geven de geselecteerde initiatiefnemer(s) uitvoering aan het participatieproces zoals beschreven het projectplan. Wensen en ideeën uit de omgeving worden opgehaald. Initiatiefnemer doet bij indiening van de concept- en de definitieve omgevingsvergunningaanvraag verslag van de wijze waarop de input vanuit de omgeving is verwerkt. In deze stap worden definitieve afspraken gemaakt over exacte locatie en inpassing/opstelling van de installatie en de uit te werken vormen van financiële participatie zoals een gebiedsfonds en/of omwonendenregeling. In deze fase is de initiatiefnemer in de lead, de gemeente faciliteert het participatieproces en controleert en monitort of de gemaakte afspreken over participatie worden nagekomen.

Omgevingsvergunningaanvraag
Op basis van het bij de tender ingediende plan, het participatietraject en de overeenkomst wordt een concept omgevingsvergunningaanvraag voorbereid en ingediend. In beginsel worden inschrijvende partijen gehouden aan de inhoud van hun inschrijving voor de tender. Dat is immers de basis waarop zij zijn beoordeeld. Dat neemt niet weg dat ruimte moet worden geboden voor uitwerking. Om inschrijvende partijen te houden aan hun inschrijving wordt gewerkt met de beoordeling van een concept omgevingsvergunningaanvraag door de gemeente. Als de aanvraag onvoldoende is uitgewerkt of afwijkt van de oorspronkelijke inschrijving kan aanvrager niet door en moet eerste gehoor worden gegeven aan de eisen die

volgen uit de beoordeling. Als de concept aanvraag juist en volledig is kan de definitieve aanvraag worden ingediend en start de vergunningprocedure.

De concept omgevingsvergunningaanvraag dient het volgende te bevatten:

- Inrichtings- en beheerplan; Landschappelijke inpassing en onderbouwing evenwichtige toedeling van functies aan locaties.
- Benodigde onderzoeken voor effecten op de leefomgeving.
- Verslag participatie inspanningen en wijze waarop input is verwerkt in het ontwerp van het zonnepark.

Met de indiening van de definitieve omgevingsvergunningaanvraag start de voorgeschreven openbare voorbereidingsprocedure onder de Omgevingswet.

Anterieure Overeenkomst

De gemeente legt samen met de initiatiefnemer(s) de gemaakte afspraken over financiële participatie vast in de Anterieure Overeenkomst (AOK) of Participatieovereenkomst. Deze overeenkomst wordt getekend uiterlijk voordat de ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage wordt gelegd. De AOK bevat tevens afspraken over planschaderisico en verhaal van plankosten.

Bijlage I Beslisboom vergunningaanvragen opwek zonne-energie

Beslisboom beoordelen vergunningaanvragen voor opwek van zonne-energie

Bijlage J Bestuursakkoord voorkeursvolg-orde zon

Bestuurlijke verankering van voorkeursvolgorde zon

Aanleiding
Zoals in het Klimaatakkoord van 2019 is vastgelegd streeft Nederland naar vergroting van het aandeel hernieuwbare energie om daarmee bij te dragen aan de vermindering van de CO2-uitstoot en het tegengaan van de klimaatverandering. Het accent ligt op dit moment op zonne-energie en windenergie. De aanwijzing van de kavels voor windenergie op zee draagt in belangrijke mate bij aan het kunnen voldoen aan de grote behoefte aan hernieuwbare energie. Toch is ook de opwek van zonne-energie en windenergie op land noodzakelijk om daarmee te kunnen voldoen aan de groeiende vraag naar duurzaam opgewekte elektriciteit. Het draagt bij aan het voldoen aan de totale vraag en het kan een bijdrage leveren aan het verminderen van de netcongestie. Bovendien maakt het deel uit van het bod dat regio's hebben opgesteld in hun RES, de gezamenlijke afspraak tussen het Rijk en de medeoverheden in het klimaatakkoord. Duurzame opwek op land vraagt wel ruimte.
Tegelijkertijd weet Nederland zich geplaatst voor meer vraagstukken, die om ruimte vragen. Woningbouw, natuur, landbouw, energie, mobiliteit: alle grote vraagstukken doen een beroep op de schaarse en eindige ruimte in Nederland. Een zorgvuldige afweging van het gebruik van de beschikbare ruimte is voor een land als Nederland noodzakelijk. Daartoe wordt gezamenlijk gewerkt aan het leggen van de ruimtelijke puzzel en de uitvoering van het NPLG.
Ten aanzien van zon en wind was lange tijd de markt leidend en ontbrak een volledig uit gekristalliseerd ruimtelijk beleid ten aanzien van zon en wind door de overheden. Mede als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen nam de druk toe om wel in dit ruimtelijke beleid te voorzien. In het kader van een zorgvuldige ruimtelijke afweging is in de NOVI de zogeheten voorkeursvolgorde zon op land vastgelegd en zetten de provincies al in op multifunctioneel ruimtegebruik.

Treden NOVI voorkeursvolgorde zon:

1. Zonne-energie op daken en gevels
2. Zonne-energie op terreinen en objecten binnen bebouwd gebied
3. Zonne-energie op terreinen en objecten in het landelijk gebied
4. Zonne-energie op landbouw- en natuurgronden.

Stand van zaken
In de afgelopen jaren is ongeveer 1,2TWh zon op land gerealiseerd. Ongeveer 60% van deze gronden was in de vijf jaar daaraan voorafgaand planologisch als landbouwgrond bestemd. Al deze projecten zijn tot stand gekomen in een periode waarin de markt het initiatief had en overheden nog geen volledig uit gekristalliseerd ruimtelijk beleid ten aanzien van zon en wind hadden opgesteld. Daar is verandering in gekomen.
Zo hebben alle provincies een vertaling van de voorkeursvolgorde zon op land in hun provinciale verordeningen opgenomen, waarmee het juridisch bindend is vastgelegd.[1] Daarnaast hebben provincies en gemeenten via andere beleidsinstrumenten aanvullend beleid opgenomen ten aanzien zonne-energie op land.
In de afgelopen periode is de behoefte om de voorkeursvolgorde zon op land nauwkeuriger vast te leggen. Niet alleen vanuit ruimtelijke overwegingen, ook een meerderheid in de Tweede Kamer heeft zich hiervoor een voorstander betoond.
In het verlengde hiervan wensen partijen enkele afspraken met elkaar te maken over de voorkeursvolgorde zon op land.

Gemeenten, waterschappen, provincies en rijk spreken met elkaar het volgend af:

1. Partijen willen dat meer gebruik wordt gemaakt van treden 1, 2 en 3. In de recent verschenen zonnebrief van de minister van K&E werden al diverse maatregelen genoemd om het gebruik van deze treden te stimuleren. Nieuw in dat kader is het beleid voor zonneparkeren.

2. Met deze stimuleringsmaatregelen wordt een stap gezet om te voorkomen dat gebruik moet worden gemaakt van trede 4. Toch bepleiten partijen dat nog meer maatregelen getroffen moeten worden om het gebruik van de treden 1, 2 en 3 te bevorderen. In dat kader moet gedacht worden aan kennisvergroting, organisatievermogen en een aantrekkelijker pakket aan financiële Rijksinstrumenten zoals de SDE. Voor een eerste aanzet wordt verwezen naar de bijlage bij dit document.

3. Als we het hebben over landbouwgrond dan blijkt dat er ook gronden planologisch als landbouwgrond zijn bestemd, die in de praktijk niet meer als zodanig worden gebruikt. Indien gronden gedurende een ruime periode niet meer gebruikt worden als landbouwgrond, ondanks dat ze wel als zodanig zijn bestemd, dan vallen deze niet onder trede 4. Het gaat dan onder andere om gronden langs snelwegen of spoorwegen en andere restgronden.

4. Partijen menen dat het gebruik van landbouw- en natuurgronden voor zonne-energie in principe ongewenst is. Om die reden hebben de provincies in hun provinciale verordeningen de voorkeursvolgorde zon op land of een vertaling daarvan vastgelegd, waarbij trede 4 niet gebruikt zal worden tenzij het gaat om de volgende uitzonderingsmogelijkheden:
   a. AgriPV: combinatie van een substantiële agrarische functie met een zonnepark;
   b. landbouwgronden die op basis van bestuurlijk bindende afspraken in transitie zijn, bijvoorbeeld gronden die in de toekomst een andere bestemming krijgen zoals woon-werk-bestemming, recreatie of overgang naar natuur of gronden die minder geschikt worden voor een landbouwfunctie door verzilting, vernatting of bodemdaling. Zonne-energie draagt financieel bij aan het mogelijk maken van de gebiedsgerichte opgaven voor een maximale periode (30 jaar), waarna de gebieden hun definitieve bestemming zullen krijgen.
   c. als de aanleg van zonneparken op gronden betekenisvol bijdraagt aan de vermindering van de netcongestie of zorgt voor vergroting van een efficiënter netwerkgebruik (netneutraal).

5. Bijna alle regio's hebben in hun via participatie totstandgekomen en democratisch vastgestelde RES-bod 1.0 zon op landbouwgrond opgenomen. Daarin is een grote mate van verscheidenheid zichtbaar, evenals in het vervolg daarop. Projecten waarvan de participatietrajecten al in een vergevorderd stadium zijn en niet (helemaal) conform de afspraken onder 4 zijn vormgegeven, kunnen doorgang vinden. Daar waar slechts sprake is

[1] Voor sommige provincies geldt dat dit in hun nieuwe verordeningen is opgenomen. Deze treden in werking nadat de Omgevingswet is ingevoerd, hetgeen op 1 januari 2024 het geval zal zijn.

van zoekgebieden en waar nog geen serieus vervolg aan is gegeven, gelden de afspraken zoals vermeld onder 4.

6. Een noodzakelijke voorwaarde voor elk project dat op basis van de voorwaarden, zoals genoemd in punt 4 gerealiseerd wordt is dat ze
   a. landschappelijk goed ingepast zullen worden
   b. het inpasbaar is in het energienetwerk.
   Bovendien streven partijen er naar dat alle zon op land projecten voldoen aan de in het Klimaatakkoord genoemde streven van 50% participatie van omwonenden en kan rekenen op voldoende draagvlak.

7. Zoals gezegd zullen provincies deze inhoud in hun verordeningen juridisch bindend vastleggen. En wanneer na 1 januari 2024 blijkt dat dit niet voldoende is, zullen ze dat alsnog bij de eerstvolgende herziening van verordeningen doen.

8. Partijen onderkennen dat het goede gesprek over de voorkeursvolgorde zon op land helpt. In dat kader spreken partijen af om minimaal jaarlijks het gesprek met elkaar aan te gaan welke ontwikkelingen zich voordoen bij de voorkeursvolgorde zon op land, waarbij dilemma's besproken worden, gekeken wordt of de onder 4 genoemde bepalingen nog passend zijn en of de gemaakte afspraken leiden tot realisatie van de gestelde doelen. Dit vindt voor de eerste keer voor 1 juli 2024 plaats. Alle partijen zijn in gelijke mate verantwoordelijk voor dit overleg, waarbij het initiatief ligt bij NPRES.

9. Partijen leggen de uitkomsten van dit overleg vast en zenden een afschrift daarvan naar de Tweede Kamer.

10. Partijen zijn zich ervan bewust dat de bovengenoemde afspraken het aantal mogelijkheden om te voldoen aan de realisatie van de RES 1.0 en daarmee de vermindering van de CO2-uitstoot zal beperken. Dat verplicht partijen om de mogelijkheden onder de treden 1, 2 en 3 aantrekkelijker te maken.

Bijlage 1: Overzicht maatregelen zon-PV

Onderstaand tabel geeft overzicht van bestaande subsidievormen die van toepassing zijn op het stimuleren van zon-PV, zoals beschreven door RVO[2]:

SDE++	Subsidie voor de opwek van grootschalig hernieuwbare energie voor ondernemers.
SCE (Subsidieregeling Cooperatieve Energieopwekking)	Subsidie voor de installatie van hernieuwbare elektriciteitsbronnen (zon-, wind, water-energie) voor energie coöperaties of vereniging van eigenaars (VvE).
SVVE (Subsidie voor de verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (VvE''s))	De SVVE vervangt de Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) en de Investeringssubsidie Duurzame Energie (ISDE) voor VvE's. De SVVE bestaat uit drie onderdelen waarvoor apart subsidie wordt aangevraagd; energieadvies, verduurzamingsmaatregelen en oplaadpunten advies.
Salderingsregeling	'Wegstrepen' ofwel terugleververgoeding voor opgewekte elektriciteit die particulieren ontvangen bij het terug leveren van elektriciteit aan het net. Particulieren krijgen net zo veel betaalt voor de stroom die wordt afgenomen van het energiebedrijf.
BTW 0%-tarief	Sinds 1 januari 2023 is het btw-tarief op zonnepanelen 0% waardoor particulieren geen btw betalen voor zonnepanelen op of bij de woning.
BOSA (Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties)	Subsidie voor bouw en onderhoudskosten van sportaccommodaties en aanschaf van sportmaterialen. Activiteiten gericht op energiebesparing, toegankelijkheid, circulariteit, klimaataanpassing en veiligheidsbeleving kunnen extra subsidie aanvragen (10%).
Subsidies energie-innovatie (Topsector Energie)	Subsidie voor ondernemers, wetenschappers en onderzoeksinstellingen die werken aan innovaties die duurzaamheid en economische groei aan elkaar koppelen (onderzoek). Hier vallen o.a. de DEI+ (Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie) & HER+ (Hernieuwbare Energietransitie) onder.
MOOI (Missie gedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie)	Subsidie voor partijen die in een consortium samenwerken aan complete, innovatieve oplossingen die bijdragen aan de klimaatdoelen. Regeling richt zich op projectontwikkeling voor elektriciteit, gebouwde omgeving en industrie. Innovatie focus.
EIA voor ondernemers (Energie-Investeringsaftrek)	(Fiscale) regeling voor ondernemers die, op basis van een investering in een bedrijfsmiddel leidt tot een mindering in CO2-uitstoot, 45,5% van de investeringskosten kan aftrekken van de winst.
MIA/Vamil (Milieu Investeringsaftrek, en Willekeurige Afschrijving Milieu-Investeringen).	(Fiscale) regeling voor ondernemers die, op basis van een investering in een bedrijfsmiddel en technieken leidt tot een mindering in CO2-uitstoot, kan oplopen tot 45% van het investeringsbedrag.
ISDE (Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing)	Investeringssubsidie voor woningeigenaren en zakelijke gebruikers (bedrijven, woningcorporaties, verenigingen, VvE's, overheden en particuliere verhuurders) voor het nemen van duurzame maatregelen in hun bestaande woning of bedrijfspand. In deze subsidieregeling zijn zonnepanelen tot eind 2023 beschikbaar.
Nationaal Warmtefonds	Lening voor aanschaf van zonnepanelen.

Voor de stimulering van zon-PV geldt de SDE++ als het voornaamste stimuleringsinstrument voor grootverbruikaansluitingen. De salderingsregeling is het belangrijkste stimuleringsinstrument voor kleinverbruikers. Daarnaast zijn er ook nog lokale regelingen die zon (op dak) stimuleren. Daarnaast is er in het Klimaatfonds geld gereserveerd voor aanvullende inzet zon op daken en objecten (€222,5 mln.) en voor de tegemoetkoming huursector (samen met VRO en indien de salderingsregeling wordt afgeschaft (€100 mln.)). Deze maatregelen worden op dit moment nader uitgewerkt en de Kamer wordt hier eind dit jaar verder over geïnformeerd.

[2] https://www.rvo.nl/onderwerpen/zonne-energie/subsidies-regelingen#rvo-subsidies-en-regelingen